

Ontwerp Omgevingsvisie Overijssel

WATERBIJLAGE

18 NOVEMBER 2008

Colofon

Datum

17november 2008

Auteurs

Bert Groenhof,

Menno ten Heggeler,

Roelof Klem,

Jan Kreling,

Dianne Laarman-Hoogendoorn,

Henk Tienstra,

Reinder Torenbeek

Adresgegevens

Provincie Overijssel

Luttenbergstraat 2

Postbus 10078

8000 GB Zwolle

Telefoon 038 499 88 99

Fax 038 425 48 88

www.overijssel.nl

postbus@overijssel.nl

Inhoudsopgave

1.	FUNCTIETOEKENNING	6
<u>1.1.</u>	<u>Inleiding</u>	<u>6</u>
	1.1.1. Onderscheiden functies	6
	1.1.2. Gebruiksfuncties voor oppervlaktewater en grondwater	7
	1.1.3. Gebiedsgebonden functies	7
<u>1.2.</u>	<u>Betekenis van de functies</u>	<u>8</u>
	1.2.1. Gebruiksfuncties Oppervlaktewater	8
	1.2.2. Gebruiksfuncties Grondwater	11
	1.2.3. Gebiedsgebonden functies	12
<u>1.3.</u>	<u>Doorwerking naar de ruimtelijke ordening</u>	<u>14</u>
	1.3.1. Inleiding	14
	1.3.2. Niveau's van sturing	14
	1.3.3. Invulling per thema	14
2.	Waterveiligheid	18
<u>2.1.</u>	<u>Bescherming tegen overstromingen</u>	<u>18</u>
3.	Kaderrichtlijn Water	21
<u>3.1.</u>	<u>Inleiding</u>	<u>21</u>
	3.1.1. De Omgevingsvisie Overijssel en de Kaderrichtlijn Water	21
	3.1.2. De KRW in kort bestek	21
	3.1.3. Oppervlaktewater	22
	3.1.4. Grondwater	22
	3.1.5. Beschermde gebieden	23
	3.1.6. Implementatie van de KRW in Nederland en de rol van de provincies	23
<u>3.2.</u>	<u>Oppervlaktewater</u>	<u>25</u>
	3.2.1. Inleiding	25
	3.2.2. Oppervlaktewaterlichamen	25
	3.2.3. Status	26
	3.2.4. Milieudoelstellingen	28
	3.2.5. Fasering	31
<u>3.3.</u>	<u>Grondwater</u>	<u>33</u>
	3.3.1. Vereisten KRW	33
	3.3.2. Benoemen Grondwaterlichamen	33
	3.3.3. Doelen en normen	35
	3.3.4. Monitoring en beoordeling huidige situatie	36
	3.3.5. Maatregelen en verwacht doelbereik	43
	3.3.6. Samenvattend overzicht van uitvoeringsmaatregelen grondwater	49
<u>3.4.</u>	<u>Zwemwater</u>	<u>50</u>
	3.4.1. Wat schrijft de KRW voor?	50
	3.4.2. Resultaat	50
	3.4.3. Beleidsmatige aspecten	50
4.	NORMERING WATEROVERLAST	52
<u>4.1.</u>	<u>Inleiding</u>	<u>52</u>
	4.1.1. Provinciale Omgevingsverordening	52
<u>4.2.</u>	<u>Provinciale normen voor het risico op wateroverlast</u>	<u>52</u>
	4.2.1. Afwijkende normen per waterschap	53
<u>4.3.</u>	<u>Waterberging</u>	<u>54</u>

5.	Beleidskader grondwaterbeheer en grondwaterbescherming	55
<u>5.1.</u>	<u>Inleiding</u>	<u>55</u>
<u>5.2.</u>	<u>Beheer van het grondwater</u>	<u>55</u>
	5.2.1.Drinkwater	55
	5.2.2.Industriële winningen	55
	5.2.3.Bodemenergiesystemen	56
	5.2.4.Grondwaterheffing	56
<u>5.3.</u>	<u>Grondwaterbescherming</u>	<u>57</u>
	5.3.1.Rol en positie provincie Overijssel	57
	5.3.2.Grondwaterbeschermingsbeleid	58
<u>5.4.</u>	<u>Industriële onttrekkingen</u>	<u>59</u>
	<u>Toelichting op inzet via ruimtelijke ordeningsbeleid</u>	<u>60</u>
	Principes en uitgangspunten in het beschermingsbeleid	60
	Grondwaterbeschermingsgebieden	60
	Intrekgebieden	63
6.	BELEIDSKADER GGOR	67
<u>6.1.</u>	<u>GGOR proces</u>	<u>67</u>
<u>6.2.</u>	<u>Doel en omschrijving</u>	<u>67</u>
<u>6.3.</u>	<u>Vaststellen van GGOR tot en met 2010</u>	<u>67</u>
	6.3.1.Resultaat	68
<u>6.4.</u>	<u>Realisatie van GGOR</u>	<u>68</u>
<u>6.5.</u>	<u>Inhoudelijk kader voor GGOR</u>	<u>69</u>
7.	DOORWERKING EN UITVOERING VAN WATERBELEID	71
<u>7.1.</u>	<u>Algemeen</u>	<u>71</u>
<u>7.2.</u>	<u>Waterschappen</u>	<u>71</u>
<u>7.3.</u>	<u>Gemeenten</u>	<u>72</u>
<u>7.4.</u>	<u>Buurprovincies, Rijk en Europa</u>	<u>72</u>
<u>7.5.</u>	<u>Uitvoering van beleid</u>	<u>73</u>
	7.5.1.Financiële gevolgen uitvoering Waterbeleid Omgevingsvisie	73
	7.5.2.Economische aspecten	75
	7.5.3.Monitoring en evaluatie	75

**APPENDIX Oppervlaktewaterlichamen, conform De Kaderrichtlijn Water
LOS BIJGEVOEGD IN WEBSITEVERSIE**

**APPENDIX Ecologische doelen in woord en beeld
LOS BIJGEVOEGD IN WEBSITEVERSIE**

INLEIDING

Doel en status van deze bijlage

De Omgevingsvisie Overijssel bevat het provinciale waterbeleid en is daarmee het Regionaal Waterplan op basis van de nieuwe Waterwet (nu nog 'plan voor de waterhuishouding' op basis van de Wet op de Waterhuishouding).

In de Omgevingsvisie is geanticipeerd op de komende Waterwet (2e helft 2009). De vaststelling vindt echter plaats vooruitlopende op de inwerkingtreding van deze wet, zodat rekening gehouden moet worden met het vereiste van de huidige wetgeving. Waar in de Omgevingsvisie gesproken wordt over de Waterwet dient daarom tevens de huidige wetgeving gelezen te worden. De eisen van de oude en de nieuwe wet met betrekking tot het Waterhuishoudingsplan ontlopen elkaar inhoudelijk weinig.

De Waterwet stelt enkele specifieke eisen aan een Regionaal Waterplan.

Deze bijlage, die integraal onderdeel uitmaakt van de (ontwerp) Omgevingsvisie Overijssel, behandelt deze specifieke eisen. Het betreft onderwerpen die qua aard en detail niet goed tot hun recht komen in de integrale teksten van de Omgevingsvisie.

Waterbeheerplannen van waterschappen vormen met het Regionaal Waterplan van de provincie een tandem: aan de ene kant doelen, kaders en afstemming met o.a. de ruimtelijke ordening (de kant van de provincie) en anderzijds (de kant van de waterschappen) concrete maatregelen om doelen te realiseren binnen de nagestreefde termijn.

In deze bijlage worden de volgende onderwerpen beschreven:

- Functietoekenning
- Waterveiligheid
- Kaderrichtlijn Water
- Normering regionale wateroverlast
- Beleidskader Grondwateronttrekking en grondwaterbescherming
- Kader voor GGOR
- Uitvoering van waterbeleid

De onderwerpen die in deze bijlage worden behandeld vormen beleidsmatig en formeel/wettelijk een geheel met de Omgevingsvisie.

Deze Waterbijlage is verankerd in de hoofdtekst van de Omgevingsvisie; het daarin geformuleerde beleid vormt de context waarbinnen deze bijlage moet worden gelezen, op diverse plaatsen wordt expliciet naar de tekst van de Omgevingsvisie verwezen.

In het licht van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) dient de provincie een aantal besluiten te nemen, als onderdeel van of bijdrage aan het Nederlandse Stroomgebiedbeheerplan Rijn Delta.

Deze besluiten zijn in deze waterbijlage opgenomen.

Met het oog op de doorwerking van de Omgevingsvisie Overijssel in plannen van derden wordt een Omgevingsverordening gemaakt. Daarin worden die zaken geregeld waarvoor de provincie een norm moet of wil vastleggen en die dient als toetsingskader voor verzoeken en besluiten van derden.

Daarin worden onder andere besluiten met betrekking tot normering wateroverlast en grondwaterbescherming opgenomen, waarvoor in deze bijlage de beleidsmatige onderbouwing wordt gegeven. De Omgevingsverordening bevat alle wateraspecten, die op grond van de waterwet vereist zijn.

1. FUNCTIETOEKENNING

1.1. Inleiding

De Waterwet vraagt functies vast te leggen: bij een provinciaal Waterplan behoren een kaart en een tekst waarin de functies van regionale watersystemen (oppervlaktewater en grondwater) worden aangegeven. Deze functietoekenning is van belang om aan te geven welke belangen in het geding zijn en dient voor de afstemming met en doorwerking naar andere beleidsterreinen.

De functietoekenning is het kader waarbinnen waterschappen het waterbeheer voeren. Het laat zien op welke functies het beheer moet zijn afgestemd en met welke belangen rekening gehouden moet worden. De aan te geven functies zijn hieronder benoemd. Deze functies worden in tekst beschreven, met een aanduiding van de aspecten waarmee rekening moet worden gehouden.

De functies zijn weergegeven op twee kaarten. Op de kaart **Beleidsperspectieven**

Omgevingsvisie zijn de gebiedsgebonden functies weergegeven, alsmede een aantal van de niet gebiedsgebonden functies, soms door middel van symbolen (Watersysteem, drinkwaterwinlocaties, primaire watergebieden e.d.). Op de **Functiekaart Water** zijn de gebruiksfuncties opgenomen.

Beide kaarten vullen elkaar aan en vormen een samenhangend geheel.

Het systeem van rivieren, beken, weteringen en kanalen is als samenhangend stelsel op beide kaarten hetzelfde aangegeven en op de Functiekaart Water onderscheiden in categorieën.

1.1.1. Onderscheiden functies

Binnen het waterbeheer kunnen verschillende soorten functies worden onderscheiden voor oppervlaktewateren en grondwater.

Op basis van het provinciaal belang worden de hierna volgende functies benoemd, onderscheiden naar gebruiksfuncties en gebiedsfuncties.

Daarbij wordt ook aangegeven welk gewicht deze functie heeft in de afweging met andere ruimtelijke gebiedsfuncties, zoals verstedelijking, infrastructuur, natuurontwikkeling, recreatie en dergelijke. Met het hanteren van een gedifferentieerde gewichtenset wordt op een genuanceerde wijze invulling gegeven aan het principe dat water een meer sturende rol moet vervullen in de ruimtelijke ontwikkeling.

In punt 4 van dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de doorwerking naar de ruimtelijke ordening.

Bij de toekenning van functies kan sprake zijn van stapeling omdat een water meerdere functies kan hebben.

Het is belangrijk om deze stapeling in het oog te houden en zo ook de functiekaarten te “lezen”.

Daar waar bij functies sprake is van een verschuillende weging van belangrijkheid (zie toelichting op doorwerking in de ruimtelijke ordening) geldt bij stapeling de het meest verstrekkende belang.

Toelichting functiestapeling:

Een oppervlaktewater (bijv de IJssel) heeft vaak een afvoerfunctie, die een voldoende niveau van bescherming vereist tegen overstromingen.

In droge tijden kan ook wateraanvoer plaatsvinden; naast afvoer kan ook sprake zijn van scheepvaart. Zo kan een oppervlaktewater de functie hebben van afvoerweg, aanvoerweg en scheepvaartweg. Daarnaast kan het oppervlaktewater ook nog betekenis hebben vanwege de natuurwaarden die in of langs het oppervlaktewater aanwezig zijn, en bescherming genieten als Natura 2000 gebied. Het heeft dan een “functie” voor behoud of ontwikkeling van natuurwaarden.

In geval van strijdigheid is in principe het belang van veiligheid doorslaggevend, indien het niet mogelijk is gebleken oplossingen te vinden die aan de strijdige belangen tegemoet komen

In bovenstaande is sprake van functies die direct gebonden zijn aan een object en vooral te maken

hebben met het gebruik van het water.

Een belangrijke functie van oppervlaktewateren is ook om de grondwaterstand in het omliggende gebied te reguleren. Door het instellen van een bepaald peil in het oppervlaktewater wordt de grondwaterstand in een gebied gestuurd.

Het oppervlaktewatersysteem heeft daarmee de functie om bepaalde watercondities in een gebied te realiseren. De gewenste condities zijn afhankelijk van het grondgebruik. In stedelijk gebied, in landbouwgebied of in natte natuurgebieden worden verschillende grondwaterstanden nagestreefd, die nog eens door het jaar heen variëren.

Het oppervlaktewater heeft zo ook een functie, die gericht is op het omringende gebied.

Dit wordt de 'gebiedsgebonden functie' genoemd.

1.1.2. *Gebruiksfuncties voor oppervlaktewater en grondwater*

A. Oppervlaktewater

Waterafvoer en Veiligheid:

- Hoofdsysteem (IJssel, Vecht, Zwarte Water, buitendijkse gebieden/uiterwaarden en dijken, primaire keringen)
- Regionale keringen
- Essentiële watergangen met kaden en aansluitende vrijwaringszone

Wateraanvoer: wateraanvoer-infrastructuurstructuur

Scheepvaart

- wateren met een functie voor de beroepsvaart
- recreatietoervaart

Zwemwater: oppervlakte water dat moet voldoen aan de voorschriften van WHVZ/BHVZ

Drinkwater: innamepunten oevergrondwaterwinning

Waterkwaliteit en ecologie:

- Oppervlaktewaterlichamen KRW
- Kleine wateren: bronnen, bovenlopen, vennen

Waterberging:

- Primaire watergebieden
- Waterbergingsgebieden

B. Grondwater

Voorraad: grondwaterlichamen Kaderrichtlijn Water

Drinkwaterwinning:

- grondwaterbeschermingsgebied
- intrekgebied

Industriële winningen: beschermingszone tegen diepe boringen

Koude-Warmteopslag

1.1.3. *Gebiedsgebonden functies*

Natuur: groen- blauwe hoofdstructuur

- EHS (met N2000-gebieden en TOP-gebieden)
- ecologische verbindingszones

Landbouw: buitengebied, accent op productie

- gebieden met hoofdfunctie landbouw

- veenweidegebieden en beekdalen

Gemengd gebied: buitengebied, accent op veelzijdige gebruiksruimte

- gebieden met een verwevenheid van landbouw, natuur en andere maatschappelijke doelen. Kenmerkend is de groen-blauwe dooradering.

Stedelijk gebied: het bebouwde gebied van steden en dorpen.

1.2. **Betekenis van de functies**

Onderstaand wordt aangegeven wat het belang van de functie is en wat dat betekent voor het waterbeheer. Op een functiekaart worden de betreffende objecten en gebieden weergegeven als lijn, (rivier, kanaal) of als vlak (natuurgerichte waterhuishouding) of symbool (zwemwater). In de tekst wordt per functie een korte omschrijving gegeven, a.h.v. de aspecten voor waterbeheer en ruimtelijke ordening en wordt een indicatie gegeven van de ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies. Wij streven naar een positieve interactie tussen verschillende belangen; het stellen van grenzen en normen vanuit water betekent niet dat voor andere functies geen ontwikkelingsmogelijkheden meer bestaan, integendeel. In deze Omgevingsvisie zoeken wij steeds alternatieven die meerwaarde hebben voor verschillende functies.

1.2.1. **Gebruiksfuncties Oppervlaktewater**

Waterafvoer en veiligheid

Hoofdsysteem (IJssel, Vecht, Zwarte Water, buitendijkse gebieden / uiterwaarden en primaire keringen) (Zie Functiekaart water)

Waterveiligheid gaat over de mogelijkheid van grote aantallen menselijke slachtoffers, omvangrijke economische schade en maatschappelijke ontwrichting.

Daarom zijn voor de aangegeven wateren met bijbehorende gebieden en dijken de aspecten waterafvoer, waterberging en bescherming tegen overstroming van het hoogste belang. Ze zijn daarmee kaderstellend voor het beheer, de inrichting en de verdere ontwikkeling. Ontwikkelingen die de genoemde aspecten belemmeren worden geweerd.

Maatregelen die voor deze aspecten noodzakelijk zijn hebben voorrang op andere ontwikkelingen. Daarbij wordt wel gezocht naar synergie met andere ontwikkelingen of maatregelen en naar versterking van ruimtelijke kwaliteit.

Ontwikkelingsmogelijkheden

In het hoofdsysteem liggen tal van mogelijkheden voor synergie: naast scheepvaart ook natuurontwikkeling, wateraanvoer, recreatie op en aan het water, ontwikkeling van ruimtelijke kwaliteit, landbouw, wonen, stedelijke waterfronten, bedrijfsvestiging aan vaarwater.

Regionale keringen (Zie Functiekaart water)

De functie van deze keringen als bescherming tegen overstroming en wateroverlast is van het hoogste belang en daarom is het behoud van deze functie kaderstellend. Waterschappen geven in hun Legger mogelijkheden en beperkingen aan.

Ontwikkelingsmogelijkheden

Er kan sprake zijn van medegebruik door landbouw en recreatie.

Essentiële watergangen en kaden incl vrijwaringszone (Zie Functiekaart water)

Waterlopen, die een afwateringsfunctie hebben voor gebieden groter dan circa 5.000 ha hebben een vitale afvoerfunctie en zijn aangegeven als essentiële waterlopen.

Het belang van deze watergangen voor de afvoer en berging van water is zwaarwegend.

Waterbeheer, inrichting en ontwikkeling worden hierop afgestemd. Binnen een zone van 100 meter aan weerszijde van deze waterlopen dient bij nieuwbouw of uitbreiding van bestaande bebouwing rekening te worden gehouden met de huidige en toekomstige functie van waterafvoer en waterberging. Deze strook wordt gevrijwaard van ontwikkelingen die de functie van deze waterlopen belemmeren of toekomstige vergroting voor afvoer of berging onmogelijk maken. Aangezien de kenmerken per watergang sterk kunnen variëren is overleg met de waterbeheerder geboden om

hieraan invulling te geven.

Ontwikkelingsmogelijkheden

Essentiële watergangen hebben naast de waterafvoerende functie mogelijkheden voor recreatie, natuurontwikkeling en ecologie, ruimtelijke kwaliteit en versterking van gebiedskenmerken.

Wateraanvoer

Watergangen voor de aanvoer van water in droge perioden. (Zie Functiekaart water)

Via de aangegeven watergangen kan in droge tijden gebiedsvreemd water worden aangevoerd om de uitdroging van de aangesloten gebieden tegen te gaan. Het aangevoerde water kan ook gebruikt worden voor beregening.

Het belang van een goede wateraanvoer is zwaarwegend. De infrastructuur en kunstwerken die nodig zijn voor wateraanvoer dienen in stand te blijven en hun functie voor wateraanvoer te behouden.

Ontwikkelingsmogelijkheden

Er zijn geen beperkingen buiten watergang.

Scheepvaart

Wateren met een functie voor de beroepsvaart (Zie Functiekaart water)

Het belang van het oppervlaktewater voor de scheepvaart is zwaarwegend en dient te worden veiliggesteld, qua waterdiepte, -breedte en omvang van kunstwerken/sluizen.

Ontwikkelingsmogelijkheden

Er zijn geen beperkingen buiten watergang. Kansen voor knooppunten van verschillende vervoersmodaliteiten, havenfaciliteiten.

Wateren met functie voor de recreatievaart (Zie Functiekaart water)

Bij verdere ontwikkelingen in en rond deze oppervlaktewateren dient de functie voor de recreatievaart meegewogen te worden. Wateren die zijn opgenomen in de Beleidsvisie Recreatietoervaart Nederland (BRTN) dienen beschikbaar te blijven voor de recreatievaart. Daarmee is deze functie medeordenend bij de ruimtelijke ontwikkeling.

Ontwikkelingsmogelijkheden

Er zijn geen beperkingen buiten de watergang. Wateren met een functie voor de recreatievaart bieden (op daarvoor geschikte plaatsen) kansen voor toeristische ontwikkeling langs het water. Anderzijds zal de invulling van de recreatieve functie moeten worden afgestemd met natuurlijke kwaliteiten en doelen.

Zwemwater

Oppervlaktewater dat moet voldoen aan de voorschriften van WHVBZ (Zie Functiekaart water)

De kwaliteit van het water en de hygiëne en veiligheid in en rond het water moeten voldoen aan de normen van de Wet Hygiëne en Veiligheid Bad- en Zweminrichtingen (WHVBZ) en de Zwemwaterrichtlijn.

Het waterbeheer wordt op deze gebruiksfunctie afgestemd. Daarmee is deze functie kaderstellend voor verdere ontwikkelingen.

De aangegeven zwemwaterlocaties worden jaarlijks opnieuw benoemd (Gedeputeerde Staten).

Ontwikkelingsmogelijkheden

Geen functies toelaten die zwemwaterkwaliteit aantasten. Er liggen kansen voor synergie met recreatie en natuurontwikkeling. Zwemwaterlocaties kunnen onderdeel zijn van de recreatieve infrastructuur.

Drinkwater

Innamepunten oevergrondwaterwinning (Zie Functiekaart water)

Op de aangegeven punten infiltreert oppervlaktewater in de grond om uiteindelijk onttrokken te worden voor drinkwaterwinning. Met het aangeven van het innamepunt op de kaart wordt de drinkwaterfunctie van het betreffende water aangeduid. Een goede waterkwaliteit is van het hoogste belang en daarmee kaderstellend voor verdere ontwikkeling ter plaatse. De kwaliteit van het aangevoerde rivierwater dient te voldoen aan de algemene eisen van oppervlaktewaterkwaliteit (AmvB Milieudoelstellingen). Er wordt geen beschermingszone voor het oppervlaktewater aangegeven aangezien er geen objectieve gronden beschikbaar zijn om een dergelijke aanduiding stroomopwaarts te begrenzen.

Ontwikkelingsmogelijkheden

De ontwikkelingsmogelijkheden liggen meer op het niveau van de rivier of het watersysteem. Bij de infiltratiezone kan gedacht worden aan natuurontwikkeling of bepaalde vormen van recreatie.

Waterkwaliteit en ecologie

Waterlichamen KRW (Zie Functiekaart water)

Op de kaart zijn alle Oppervlaktewaterlichamen conform de KRW aangegeven. Voor een omschrijving wordt verwezen naar het onderdeel Kaderrichtlijn Water van deze Waterbijlage. Doel is het bereiken van een goede ecologische en chemische kwaliteit van het oppervlaktewater. Dit is van het hoogste belang en kaderstellend voor verdere ontwikkeling. Langs deze wateren is onder meer ruimte nodig voor herinrichting van oevers en zonodig voor (vrije) meandering en voor de aanleg van vispassages.

Ontwikkelingsmogelijkheden

Geen nieuwe functies die herinrichting onmogelijk maken of de ecologische kwaliteit aantasten.

Er zijn mogelijkheden voor synergie met natuurontwikkeling, groen-blauwe dooradering, versterking gebiedskenmerken en recreatie.

Bovenlopen, brongebieden, vennen (Zie Functiekaart water)

Kleine waterelementen als bovenlopen, bronnen en vennen zijn vanwege de werking van het hele watersysteem van wezenlijk belang voor het bereiken van goede en gewenste condities in midden- en benedenlopen. Ze vallen formeel niet onder de KRW, maar zijn wel nodig voor het bereiken van de doelen.

De provincie kent aan twee categorieën wateren een bijzondere betekenis toe:

- de kleine wateren binnen de EHS en ecologische verbindingszones, voor zover aangegeven op de kaart Beleidsperspectieven Omgevingsvisie en andere kleine wateren voor zover ze (in potentie) een hoge ecologische waarde hebben;
- de kleine wateren in het gebied "buitengebied accent veelzijdige gebruiksruimte", , voor zover aangegeven op de kaart Beleidsperspectieven Omgevingsvisie. In dit gebied wordt ingezet op een ontwikkeling naar een compleet en meer natuurlijk watersysteem.

Het algemene doel is een zo hoog mogelijke ecologische kwaliteit te ontwikkelen en te behouden. De provincie formuleert géén uitgewerkte ecologische normen voor deze kleine wateren. De ecologische referentie van deze wateren is zeer type-specifiek en kan voor elk water weer anders zijn. De provincie vraagt aan de waterbeheerders om bij mogelijke bedreigingen of bij uitvoer van beschermende of verbeteringsmaatregelen de ecologische kwaliteit van het betreffende water zo nodig te inventariseren, te beoordelen en ecologische doelstellingen te formuleren.

Ontwikkelingen in of rond het water worden mede beoordeeld op de gevolgen voor de ecologische kwaliteit van het water. Zo nodig moeten de plannen worden aangepast of moeten er compenserende maatregelen genomen worden.

De provincie vraagt aan de waterbeheerders om maatregelen te nemen om de kwaliteit te behouden of te verhogen indien dit nodig is en/of indien zich hiervoor kansen voordoen. Veelal is de uitvoering van dergelijke maatregelen het beste te realiseren als er in het gebied toch al maatregelen uitgevoerd worden, bijvoorbeeld voor het realiseren van de GGOR, de EHS of het op orde brengen van de waterhuishouding. Maatregelen gericht op de ecologische kwaliteit van het aangewezen water, kunnen dan in het uitvoeringsproces meeliften.

Ontwikkelingsmogelijkheden

Voorals kansen voor water in relatie met natuur, landschap en extensieve recreatie.

Waterberging

Primaire watergebieden (Zie Functiekaart water en kaart Beleidsperspectieven Omgevingsvisie)

Primaire watergebieden zijn gebieden met een directe functie voor waterberging. Het in stand houden van de functie voor waterberging is kaderstellend voor verdere ontwikkeling.

Ontwikkelingsmogelijkheden

Primaire watergebieden laten zich combineren met alle ruimtelijke functies, die niet kapitaal-intensief zijn: landbouwgronden, groenvoorziening, sport en recreatie, natuur en ecologie. In bepaalde situaties zijn er interessante mogelijkheden voor wonen en water, met kansen voor hoge ruimtelijke kwaliteit.

Waterbergingsgebieden (Zie Functiekaart water en kaart Beleidsperspectieven Omgevingsvisie)

Deze gebieden hebben primair een functie voor waterberging en zijn daar speciaal op ingericht. Bij verdere ontwikkeling van deze gebieden is de mogelijkheid voor berging van water kaderstellend. Voor twee gebieden in Noordwest Overijssel is met een symbool aangegeven dat dit zoekgebieden zijn voor waterberging.

Ontwikkelingsmogelijkheden

Wateropvanggebieden laten zich combineren met alle ruimtelijke functies die niet kapitaal-intensief zijn: landbouw, groenvoorziening, sport en recreatie, natuur en ecologie. In bepaalde situaties zijn er interessante mogelijkheden voor wonen en water, met kansen voor hoge ruimtelijke kwaliteit.

1.2.2. Gebruiksfuncties Grondwater

Voorraadbeheer

Grondwater mag alleen met vergunning worden onttrokken, voor hoogwaardige doelen. Er mag niet meer grondwater worden onttrokken dan er infiltreert. De grondwaterkwaliteit dient te voldoen aan de geldende normen. Deze aspecten zijn kaderstellend voor het gebruik van de ondergrond.

Het diepe watervoerende pakket onder Salland blijft gereserveerd als strategische watervoorraad voor de drinkwatervoorziening. Dit water is van zeer goede kwaliteit en wordt niet bedreigd door verontreinigingen vanuit de bovengrond, omdat het wordt beschermd door een ondoorlatende bodemlaag. Om deze beschermende werking te behouden geldt een verbod op diepe boringen, die deze laag zouden kunnen beschadigen.

Ontwikkelingsmogelijkheden

Deze functie legt geen beperkingen op aan ruimtelijke ontwikkelingen mits deze gebeuren met in achtneming van het generieke beleid voor grondwaterbescherming.

Drinkwaterwinning

Grondwaterbeschermingsgebied (25 jrs zone) (Zie Functiekaart water en kaart Beleidsperspectieven Omgevingsvisie)

Binnen de aangegeven gebieden is de bescherming van de kwaliteit van het grondwater van het hoogste belang omdat de onttrekking op relatief korte afstand plaatsvindt. Daarmee is het belang van de grondwateronttrekking kaderstellend voor verdere ontwikkeling. Binnen het grondwaterbeschermingsgebied gelden regels voor grondwaterbescherming (Omgevingsverordening).

Ontwikkelingsmogelijkheden

Samenloop met natuur en recreatie, stedelijk groen en landbouw binnen de normen van de Omgevingsverordening.

Intrekgebied (100 jrs zone) (Zie Functiekaart water)

Het intrekgebied "levert" feitelijk het grondwater voor de drinkwatervoorziening. Bescherming van de kwaliteit van het grondwater is daarmee van groot belang en zwaarwegend bij verdere ontwikkeling. In het intrekgebied worden geen functies toegelaten die risicovol zijn voor de grondwaterkwaliteit. Binnen het intrekgebied gelden regels voor grondwaterbescherming (Omgevingsverordening).

Ontwikkelingsmogelijkheden

Er liggen kansen voor natuurontwikkeling, landbouw, recreatie, niet-bedreigende stedelijke functies.

Industriële winningen

Beschermingszone tegen diepe boringen. (Zie Functiekaart water)

Er zijn een aantal industriële winningen die een goede grondwaterkwaliteit vragen vanwege hun productiefunctie. Deze winningen worden beschermd door geen verstoring van de ondergrond toe te laten. In de aangegeven gebieden geldt een verbod op diepe boringen, in verband met de afscherming van de onderliggende grondwaterlaag.

In Salland valt dit verbod samen met het algemene verbod op diepe boringen aldaar.

Ontwikkelingsmogelijkheden

N.v.t.

Koude Warmteopslag

Koude warmteopslag is toegestaan, behalve in grondwaterbeschermingsgebieden, in gebieden met een verbod op diepe boringen, waaronder het diepe watervoerende pakket onder Salland.

(Zie Functiekaart water)

1.2.3. Gebiedsgebonden functies

Natuur

Deze functie geldt binnen de grenzen van de EHS (inclusief de Natura2000- en TOP-gebieden) en de ecologische verbindingszones (Zie kaart Beleidsperspectieven

Omgevingsvisie).

Het beheer van het oppervlaktewater en het grondwater wordt afgestemd op de natuurdoelen, die gelden voor de specifieke gebieden binnen de EHS. Het waterbeheer is daarmee dienend aan de natuurfunctie in deze gebieden. Dat betreft zowel de inrichting van het watersysteem, het peilbeheer als de waterkwaliteit. Voor de inrichting en waterkwaliteit gelden de eisen vanuit de Kaderrichtlijn Water als ondergrens.

In de ecologische verbindingszones wordt het waterlopenstelsel optimaal ingericht voor het ecologische functioneren. Het peilbeheer kan worden afgestemd op het gebruik van de aanliggende gronden voor zover dat het functioneren als verbindingszone niet belemmerd.

Ontwikkelingsmogelijkheden

Kansen voor natuur, aangepaste landbouw/agrarisch beheer in randzone, landschapsontwikkeling (gebiedskenmerken) en specifieke vormen van recreatie.

Landbouw

Deze functie geldt in de gebieden waar sprake is van “buitengebied, accent productie”

(Zie kaart Beleidsperspectieven Omgevingsvisie).

In deze gebieden is het landbouwkundig gebruik leidend voor het waterbeheer. Inrichting, peilbeheer en waterkwaliteit kunnen hierop worden afgestemd. Het waterbelang is dienend aan de landbouwfunctie. Voor de inrichting en waterkwaliteit gelden de eisen vanuit de Kaderrichtlijn Water als ondergrens.

Waar sprake is van veenweide-gebieden of beekdalen wordt het peilbeheer afgestemd op het gebruik als grasland. Diepere ontwatering is niet toegestaan.

Ontwikkelingsmogelijkheden

Ontwikkelingen afgestemd op landbouw. Samenloop mogelijk met versterking gebiedskenmerken en groen-blauwe dooradering m.n. op de flanken van natuurgebieden.

Verder mogelijkheden voor recreatie (vissen, wandelen, kanoën) en cultuurhistorie. (bijv. polder Mastenbroek)

Gemengd gebied

Deze functie geldt in de gebieden waar sprake is van “buitengebied, accent op veelzijdige gebruiksruimte” (Zie kaart Beleidsperspectieven Omgevingsvisie).

In deze gebieden geldt als uitgangspunt dat het waterbeheer (inrichting watersysteem, peilbeheer en waterkwaliteit) wordt afgestemd op het aanwezige grondgebruik. Voor de inrichting en

waterkwaliteit gelden de eisen vanuit de Kaderrichtlijn Water als ondergrens. Kenmerkend voor deze gebieden is echter een ontwikkelingsgerichte inzet naar een meer natuurlijk, veerkrachtig en landschappelijk ingepast watersysteem. Gebiedsontwikkelingen en andere kansen worden aangegrepen om naar deze meer natuurlijke situatie toe te groeien, om de zichtbaarheid van de waterlopen te vergroten en de gebiedskenmerken die te maken hebben met wateraspecten te versterken.

Bijzondere aandacht heeft daarbij het behoud en de ontwikkeling van kleine waterelementen als bronnen, bovenlopen en vennen. Deze wateren hebben een hoge waarde en potentie voor de kwaliteit van water en natuur. Verbeteringen aan het watersysteem kunnen een positieve bijdrage leveren aan het bereiken van de KRW-doelstellingen in de benedenstrooms gelegen oppervlaktewaterlichamen.

Ontwikkelingsmogelijkheden

Versterking van de groen-blauwe dooradering van het landschap. Vergroten van de veerkracht van het watersysteem. Er liggen kansen voor natuurontwikkeling, recreatie en toerisme.

Stedelijk gebied

Het bebouwde gebied van steden en dorpen (Zie kaart Beleidsperspectieven Omgevingsvisie).

In het bebouwde gebied is bescherming tegen overstroming en het voorkomen van wateroverlast belangrijk. Bij de keuze en inrichting van nieuwe stedelijke locaties of herstructurering en beheer van bestaand stedelijk gebied dient het waterbeheer expliciet te worden betrokken. Het belang van een goed waterbeheer is deels zwaarwegend, deels medeordenend.

Relevante aspecten zijn: veiligheid tegen overstroming, bescherming tegen wateroverlast, afkoppeling van regenwater, zoveel mogelijk beperken van riooloverstorten, niet afwentelen op benedenstrooms gebied, kwaliteit van het binnenstedelijk water, herinrichting van watergangen en het daarmee gepaard gaande ruimtebeslag.

Ontwikkelingsmogelijkheden

Samenloop mogelijk met versterken ruimtelijke kwaliteit openbare ruimte en woonomgeving en specifieke vormen van natuur en recreatie. Alle stedelijke ontwikkelingen zijn mogelijk waarbij wordt ingespeeld op de kansen en beperkingen vanuit water.

1.3. Doorwerking naar de ruimtelijke ordening

1.3.1. Inleiding

Het waterbeleid heeft consequenties voor de ruimtelijke ordening. In sommige gebieden zullen vanuit wateraspecten bepaalde ontwikkelingen ongewenst zijn, of goed tegen het belang van het water worden afgewogen. Kortom, het waterbeleid werkt door naar de ruimtelijke ordening. In de beschrijving van de functies in de vorige paragraaf is daar al op geanticipeerd. De waterwet geeft aan dat deze ruimtelijke aspecten in het waterplan vastgelegd dienen te worden. Op die punten fungeert het waterplan als structuurvisie. In deze paragraaf wordt beschreven hoe de doorwerking vanuit het waterbeleid naar de ruimtelijke ordening geregeld wordt. Hierbij wordt de term 'het belang van het water' gebruikt. Hiermee zijn in één begrip aangeduid de verschillende vormen van gebruik of betekenis van het water in een gebied (afvoer, berging, waterkwaliteit, grondwateronttrekking enz.) zoals onderscheiden in de voorgaande paragraaf.

1.3.2. Niveau's van sturing

Voor bescherming tegen het overstromingen, het beschermen van de grondwatervoorraden en het realiseren van de noodzakelijke watercondities voor landbouw en natuurwaarden dient water een sturende rol spelen in de ruimtelijke ontwikkeling. De "zwaarte" van deze sturing is afhankelijk van het gewicht van de opgave en de opbouw en inrichting van het betreffende gebied. In de provinciale sturing voor het omgevingsbeleid worden 3 niveaus onderscheiden: normstellend, richtinggevend of inspirerend. Naar het waterbelang is dit als volgt ingevuld:

- *onder normstellend:*
 - het belang van het water is *kaderstellend*, ontwikkelingen die strijdig zijn met dit belang worden geweerd.
 - het belang van het water is *zwaarwegend*: er vindt bij de ruimtelijke ontwikkeling, een afweging plaats waarbij het belang van het water zwaar weegt. Mits goed gemotiveerd kunnen ontwikkelingen plaatsvinden, die hiermee strijdig zijn. In zo'n geval worden compenserende of mitigerende maatregelen genomen;
- *onder richtinggevend:*
 - het waterbelang is *medeordenend*: er vindt bij de ruimtelijke ontwikkeling, die met het belang van het water strijdig is, een afweging plaats waarbij het waterbelang een duidelijke rol speelt en er zo nodig mitigatie of compensatie plaatsvindt.
- In andere situaties is het water "*dienend*" en wordt het waterbeheer afgestemd op de ruimtelijke bestemming of nieuwe ontwikkeling.

In het geval er bij stapeling sprake is van verschil in zwaarte van sturing, dan geldt het zwaarste belang.

1.3.3. Invulling per thema

Het waterbeleid is in de Omgevingsvisie beschreven vanuit diverse thema's:

- veiligheid tegen overstroming, bescherming tegen wateroverlast en gevolgen klimaatverandering op lange termijn;
- watercondities voor mens, landbouw, natuur en landschap;
- betrouwbare en continue drinkwatervoorziening en bescherming industriële winningen.

Veiligheid

Bij veiligheid worden onderscheiden: bescherming tegen overstroming en tegen wateroverlast. Bij de bescherming tegen overstroming gaat het om het geven van ruimte aan het

hoofdafvoersysteem, om waterkeringen die voldoende veiligheid bieden en om maatregelen in laaggelegen gebieden. Concreet is dit als volgt naar gebieden uitgewerkt:

- Periodiek toetsen of de waterkeringen voldoen aan de gestelde normen en zonodig verbeteringsmaatregelen laten nemen.
- Ruimte gegeven aan de grote rivieren IJssel, Vecht en Zwarte Water.
 - *de afvoerfunctie van het winterbed van de rivieren is kaderstellend voor de ruimtelijke ontwikkeling*
 - *de veiligheid tegen overstroming is voor de primaire en regionale keringen kaderstellend bij ruimtelijke ontwikkeling*
- De bypass Kampen: het tracé van de bypass te Kampen met bedijking wordt opgenomen in de Omgevingsvisie.
De afvoerfunctie van de bypass is kaderstellend voor de ruimtelijke ordening.
- De Visie op het Vechtdal: rond de Vecht wordt in de Omgevingsvisie een zone gemarkeerd die de gebiedsontwikkeling aanduidt. Bij de gebiedsontwikkeling wordt de verdere ontwikkeling van functies en gebiedskwaliteiten verweven met de waterveiligheid.
De afvoerfunctie van het winterbed is kaderstellend voor de ruimtelijke ontwikkeling.
- Bij de verdere ontwikkeling en herinrichting van de lage delen van Overijssel (gebieden die door dijken worden beschermd) moet aandacht gegeven worden aan voorzieningen, die bij overstroming het aantal slachtoffers en de omvang van schade kunnen beperken.
 - *In gebieden die snel en diep onderlopen (Mastenbroekerpolder en polder Kamperveen) is het waterbelang zwaarwegend.*
 - *In de overige gebieden die binnen dijkringen vallen is het waterbelang medeordenend.*

Voor wat betreft bescherming tegen wateroverlast geldt voor de regionale watersystemen concreet op gebiedsniveau:

- de “primaire watergebieden”, die bij stedelijke gebieden zijn aangewezen als ruimte voor waterberging in extreme situaties en de waterbergingsgebieden Kampereiland en Noord- en Zuid-Meene de Beulakerpolder en de op de Functiekaart Water aangegeven zoeklocaties in Noordwest Overijssel worden vrijgehouden van ontwikkelingen, die de wateropvangfunctie belemmeren.
Het belang van het water is kaderstellend.
- bij ruimtelijke ontwikkeling langs “essentiële waterlopen” wordt rekening gehouden met behoud van en toekomstige verruiming voor vergroten afvoercapaciteit. Alle ontwikkelingen dienen beoordeeld te worden in het licht van het water.
Het belang van het water is zwaarwegend.

Watercondities voor mens, landbouw, natuur en landschap

In de hieronder aangegeven gebieden wordt het waterbeheer afgestemd het grondgebruik. Meer specifiek geldt voor watercondities het volgende:

- *Groen-blaauwe hoofdstructuur (EHS en ecologische verbindingzones)*
In grote delen van de EHS spelen goede watercondities een belangrijke rol. In samenhang met de realisatie van de EHS worden hiervoor ook de nodige maatregelen genomen. Deze zullen binnen de grenzen van de EHS genomen worden.
Het waterbelang is “dienend” aan het natuurbelang.
- *Oppervlaktewaterlichamen KRW*
De ecologische doelen die gesteld zijn voor de oppervlaktewaterlichamen (implementatie van de KRW) mogen door ruimtelijke ontwikkelingen of nieuwe functies niet onmogelijk worden gemaakt en de aanwezige situatie mag niet zodanig verslechteren dat het betreffende water in een lagere beoordelingsklasse terecht komt (stand still vereiste).
Voor het realiseren van het ecologische doel is het belang van het water zwaarwegend.
- *Kleine wateren: bovenlopen, bronnen en vennen*
De KRW heeft betrekking op grotere wateren de zgn. oppervlaktewaterlichamen. Voor het kunnen voldoen aan de doelen van de KRW is het van belang bronnen, bovenlopen, kleine watertjes mee in beschouwing te nemen.
De toestand van deze elementen is van grote invloed op de biodiversiteit van Overijssel en draagt sterk bij aan de landschappelijke rijkdom die een recreatieve aantrekkingskracht biedt.
 - Voor zover deze waterelementen binnen de EHS en ecologische verbindingzones liggen zijn ze “dienend” aan het natuurbelang.
 - Voor zover deze elementen liggen in het ontwikkelingsperspectief “buitengebied accent meervoudige gebruikruimte” zijn ze medeordenend, waarbij er een ontwikkelingsinzet is

naar een meer natuurlijk watersysteem.

- *Veenweide-gebieden en beekdalen*
Binnen veenweidegebieden en beekdalen geldt een beperkte ontwatering, afgestemd op gebruik als grasland.
Het belang van het water is hier zwaarwegend.

Betrouwbare en continue drinkwatervoorziening en bescherming industriële winningen;

- *Grondwaterbeschermingsgebieden en intrekgebieden*
Op 26 locaties wordt grondwater voor drinkwatervoorziening aan de bodem onttrokken. Deze moeten afdoende worden beschermd. Er worden beperkingen gesteld aan activiteiten en ruimtelijke functies in het zgn. grondwaterbeschermingsgebied en in mindere mate in het zgn. intrekgebied. Activiteiten en functies die de kwaliteit van het grondwater negatief beïnvloeden worden geweerd of er moeten voorzieningen worden getroffen.
Het belang van het water is hier kaderstellend.
- *Het diepe watervoerende pakket in Salland*
Het diepe waterhoudende pakket in Salland bevat water van een uitstekende kwaliteit. Teveel water uit dit pakket onttrekken leidt echter tot het optrekken van de zoet/zout grens in de ondergrond. Onttrekkingen uit dit pakket worden alleen toegestaan voor drinkwater en voor industriële toepassingen met hoogwaardige doelen. Met het oog op deze kenmerken kan er geen sprake zijn van Koude-Warmte-Opslag (KWO) in dit diepe pakket.
Het belang van het water is hier kaderstellend voor het verbod op KWO-systemen en zwaarwegend voor wat betreft ander gebruik.
- *Boringsvrije zones*
De huidige industriële winningen waarvoor een hoge kwaliteit grondwater is vereist vanwege de productiedoeleinden, worden beschermd door het vastleggen van een boringsvrije zone. Binnen deze zone is het belang van het water voor wat betreft het verrichten van boringen kaderstellend.

Inzet van instrumentarium

Om het belang van het water door te laten werken in de ruimtelijke ordening en de planvorming van andere overheden worden de volgende instrumenten ingezet.

- **Beschreven beleid en Functiekaart Water**
De omgevingsvisie bevat het provinciale waterbeleid. De eerder beschreven functies en het daaraan gekoppelde kaartbeeld zijn hierop gebaseerd en geven in woord en beeld aan op welke belangen het waterbeheer zich dient te richten in bepaalde gebieden. De waterschappen dienen bij hun waterbeheer rekening te houden met het provinciale waterbeleid en de functiekaart. De provincie kan dit "rekening houden met" beoordelen bij de goedkeuring van de waterbeheerplannen.
- **Kaart Beleidsperspectieven Omgevingsvisie**
In de omgevingsvisie zit een kaart Beleidsperspectieven. Op deze kaart worden de beschreven gebieden en de ontwikkelingsmogelijkheden op basis van de gehanteerde categorie-indeling aangegeven. De Functiekaart Water is hierop afgestemd.
- **Omgevingsverordening**
In de omgevingsverordening worden normstellende voorwaarden opgenomen. Niet alle kaderstellende, zwaarwegende en medeordenende aspecten behoeven regelgeving. Daarnaast worden bepaalde functies ook via regelgeving van rijk, gemeente of waterschap planologisch beschermd. Hieronder staan de zaken die in de provinciale omgevingsverordening (r.o.-deel) worden opgenomen.

Kaderstellend:

- de "primaire watergebieden";
- wateropvanggebieden Kampereiland en Noord- en Zuid-Meene; Beulakerpolder
- de 26 gebieden waar grondwater voor drinkwater aan de bodem wordt onttrokken i.c. de intrekgebieden en grondwaterbeschermingsgebieden;
- boringsvrije zone rond industriële winningen;
- het diepe waterhoudende pakket in Salland voor wat betreft verbod op KWO-systemen;

Zwaarwegend:

- de lage delen van Overijssel, die snel en diep onderlopen: Mastenbroekerpolder en polder Kamperveen;
- zones langs "essentiële waterlopen";
- veenweidegebieden en beekdalen;
- het diepe waterhoudende pakket in Salland voor overig gebruik;

Medeordenend:

- de lage delen van Overijssel, die langzaam en minder diep onderlopen: gebied binnen dijkringen met uitzondering van Mastenbroekerpolder, polder Kamperveen en Kampereiland.

2. Waterveiligheid

2.1. Bescherming tegen overstromingen

Het klimaat verandert. De Nederlandse delta staat onder druk van een stijgende zeespiegel, toenemende rivierafvoer en bodemdaling. Het huidige waterveiligheidsbeleid is primair gericht op het voorkómen van overstromingen. De inwoners van Overijssel moeten veilig en droog kunnen wonen. Daarom zorgen wij voor een voldoende niveau van bescherming en houden dat ook op peil. Absolute veiligheid bestaat echter niet. De kans dat een waterkering faalt blijft altijd bestaan. Er is dus sprake van een restrisico. Daarom is er naast blijvende aandacht voor het voorkómen van overstromingen ook aandacht nodig voor het beperken van de gevolgen als het toch nog eens mis gaat. De te maken keuzes over de ruimtelijke inrichting zullen dus mede gebaseerd moeten zijn op waterveiligheid en het voorkomen en beperken van schade en slachtoffers. Waterveiligheid bepaalt mede de locatie van nieuwe woon- en werkgebieden.

Het voorkomen van overstromingen door fysieke maatregelen als rivierverruiming, dijkversterking en het nog te onderzoeken concept van overstroombare dijken is en blijft de belangrijkste pijler van het waterveiligheidsbeleid.

Door klimaatverandering (zeespiegelstijging en toenemende rivierafvoeren) moeten we meer rekening houden met de gevolgen van een overstroming. De afweging is daar waar men op inzet: het voorkómen van slachtoffers (rampenbeheersing) of ook het voorkómen van economische schade (gevolgenbeperking). Bij beide is sprake van grote investeringskosten. Echter de schadebedragen als gevolg van een overstroming zijn ook aanzienlijk (schatting 5-7 miljard euro). Waterveiligheid moet een plek krijgen in de watertoets en wij zullen de inzet van dit instrument door middel van voorkantsturing blijven stimuleren.

In Overijssel zijn 4 dijkkringen gelegen die risico lopen op een overstroming. Deze zijn bij wet (huidig: wet op de waterkering en in 2009 de nieuwe waterwet) vastgelegd. Gedeputeerde Staten hebben krachtens de Wet op de Waterkering (vanaf 2009 de Waterwet) toezicht op de veiligheid van de primaire keringen. Het Rijk stelt de normen vast voor deze keringen langs de IJssel, Zwarte Meer, Zwarte Water en Vecht (tot de N348 bij Ommen). Periodiek worden de keringen getoetst door de beheerders conform het Voorschrift Toetsen op Veiligheid. Zij rapporteren hierover aan Gedeputeerde Staten en deze brengen verslag uit aan de Minister van Verkeer en Waterstaat. De daaruit volgende benodigde verbeteringswerken komen in het Hoogwaterbeschermingsprogramma van het Rijk.

Vanwege de klimaatverandering zullen de pieken in rivierafvoeren toenemen. Dit maakt ingrepen nodig om de rivieren meer ruimte te geven. Daarom is in 2001 landelijk een nieuw beschermingsniveau voor de Rijntakken (waaronder de IJssel) vastgesteld, waaraan in 2015 moet worden voldaan. Wij geven invulling aan het nieuwe beschermingsniveau door middel van de Ruimte voor de IJssel-projecten. Langs de IJssel worden diverse projecten voorbereid die gericht zijn op het vergroten van de veiligheid tegen overstromingen in combinatie met het verbeteren van de Ruimtelijke Kwaliteit van het rivierengebied. De projecten, opgenomen in de PKB "Ruimte voor de Rivier", beogen een daling van de waterstanden bij piekafvoeren en moeten in 2015 gereed zijn. Naast de veiligheid worden ook andere doelen gerealiseerd (natuur, recreatieve voorzieningen, ontsluiting).

In 2007 is ook een nieuw beschermingsniveau voor primaire waterkeringen langs de Vecht vastgesteld. Wij geven invulling aan het nieuwe beschermingsniveau door middel van het programma Ruimte voor de Vecht en de daaruit volgende uitvoeringsmaatregelen.

De provincie stelt krachtens de Wet op de Waterkering (vanaf 2009 de Waterwet) de veiligheidsnormen vast voor door haar aangewezen regionale waterkeringen. Daarnaast is de

provincie toezichthouder op de regionale keringen. De provincie heeft in 2006 veiligheidsnormen vastgesteld voor de in 2004 aangewezen regionale keringen. De regionale keringen worden door de beheerders (waterschappen, provincie en Rijkswaterstaat) periodiek getoetst aan deze normen en zonodig op het vereiste niveau gebracht. De eerste toetsrapportages zijn in 2008 ontvangen en op basis daarvan is de aanwijzing van regionale keringen in overleg met de beheerders aangepast. De bijbehorende maatgevende waterstanden zullen in overleg met de beheerders uiterlijk in 2010 worden aangepast en vastgesteld.

Op Functiekaart Water zijn de keringen weergegeven alsmede relevante PKB-projecten

De in november 2007 van kracht geworden Europese **Richtlijn overstromingsrisico's** verplicht de Lidstaten tot het inrichten van een planstelsel voor het beheersen van overstromingsrisico's dat:

- internationaal afstemt (solidariteit, niet-afwentelen);
- de veiligheidsketen volgt;
- afstemt met het planstelsel voor de KRW en
- gebruik maakt van drie instrumenten: een voorlopige risicobeoordeling, kaarten en risicobeheersplannen.

Hierover dient gerapporteerd te worden aan Europa.

De Richtlijn biedt het kader voor een betere bescherming tegen overstromingen, anticiperend op klimaatverandering. Bovendien biedt het de burgers, bedrijven en overheden transparantie over mogelijke overstromingsrisico's (welke gebieden en hoe groot) en wat daaraan wordt gedaan (en door wie) om die te verminderen (doelstellingen en maatregelen).

In 2009 moet deze richtlijn in nationale wetgeving zijn overgenomen.

- De voorlopige risicobeoordeling moet uiterlijk in 2011 gereed zijn.
- In de kaarten moet zowel het gevaar (mogelijke waterdiepten, stroomsnelheden etc) als de gevolgen ervan (slachtoffers, schade) in beeld worden gebracht. Ze vormen de basis voor de op te stellen risicobeheersplannen. De kaarten moeten uiterlijk 22 december 2013 gereed zijn.
- In de risicobeheersplannen wordt de aanpak van het overstromingsrisico beschreven. De richtlijn benoemt welke zaken in het plan aan de orde moeten komen.
- De risicobeheersplannen moeten uiterlijk 22 december 2015 gereed zijn en in werking treden. Risicobeoordeling, kaarten en plannen moeten 6-jarlijks herzien worden.

De richtlijn geldt, conform het voorlopig nationaal kader voor toepassingsbereik, in Overijssel in elk geval voor de binnendijkse (dijkringen) en buitendijkse gebieden van het hoofdwatersysteem zijnde de IJssel, de Overijsselse Vecht vanaf Ommen en het Zwarte Water en voor grensoverschrijdende kleine rivieren, zijnde Overijsselsche Vecht en Dinkel, en de gebieden langs de aangewezen regionale keringen in het regionale watersysteem.

Overijssel heeft overstromingsberekeningen opgesteld ten behoeve van de risicobeheersplannen.

Voor de lange termijn ligt er een opgave die door de Deltacommissie (2008) is beschreven. Het rapport bevat aanbevelingen voor het klimaatbestendig maken van Nederland in de komende honderd jaar. De aanpak voor de waterveiligheid is gericht op het leggen van verbindingen met de andere opgaven voor een klimaatbestendige inrichting van Nederland (natuur, landbouw, waterbeheer, hittestress in steden, et cetera). Die opgave is volgens de commissie niet acuut, maar wel urgent.

Nederland heeft een achterstand in te lopen, omdat nog niet overal wordt voldaan aan de huidige geldende normen. Bovendien zijn de normen achterhaald en moeten naar boven worden bijgesteld. Daarnaast verandert het klimaat snel, stijgt de zeespiegel waarschijnlijk sneller dan aangenomen en neemt de (extreme) variatie in rivierafvoeren naar verwachting toe (afnemende zomer- en toenemende winterafvoeren). Het economisch, maatschappelijk en natuurlijk belang van Nederland is groot en groeit verder; een dijkdoorbraak heeft zeer ontwrichtende gevolgen voor heel Nederland. De Deltacommissie meent dat er rekening moet worden gehouden met een zeespiegelstijging van 0,65 tot 1,30 meter in 2100 en van 2 tot 4 meter in 2200. Het effect van bodemdaling is hierin meegenomen. Voor de maximale afvoer van de Rijn moet rond 2100 rekening worden gehouden met ongeveer 18.000 m³/s (huidige maatgevende afvoer is 16.000 m³/s). Deze waarden vertegenwoordigen de mogelijke bovengrenzen; het is verstandig om hiermee rekening te houden, zodat de besluiten die worden genomen en de maatregelen die worden getroffen voor lange tijd houdbaar zijn tegen de achtergrond van wat Nederland mogelijk te wachten staat.

De Deltacommissie heeft een toekomstvisie ontwikkeld die reikt tot na 2100. Op zo'n lange termijn is deze afhankelijk van de nationale, Europese en mondiale ontwikkelingen. Voor de korte en middellange termijn doet ze twaalf concrete aanbevelingen, omdat zij nu actie noodzakelijk acht

voor het verhogen van het veiligheidsniveau. Vijf aanbevelingen van de Deltacommissie hebben gevolgen voor Overijssel:

- tot 2050 moeten de huidige veiligheidsniveaus van alle dijkringen met een factor 10 verbeterd worden;
- de keuze van wel of geen nieuwbouwplannen op fysisch ongunstige locaties moet gebaseerd zijn op een kosten-batenanalyse;
- nieuwe ontwikkelingen in buitendijkse gebieden mogen de afvoercapaciteit van de rivier en toekomstige peilopzet van meren niet belemmeren;
- tot 2050 moet het programma Ruimte voor de Rivier in het rivierengebied snel worden uitgevoerd. Daar waar dit kosteneffectief is, moeten nu al maatregelen worden genomen voor afvoeren van 18.000 m³/s voor de Rijn;
- het peil van het IJsselmeer wordt met maximaal 1,5 meter verhoogd.

Het kabinet onderschrijft de samenhangende visie en heeft besloten het advies als uitgangspunt te nemen voor een verdere uitwerking. Het kabinet maakt wel een voorbehoud betreffende de 1,5 meter peilverhoging van het IJsselmeer. Het kabinet zal onderzoeken welke mate van peilverhoging in het IJsselmeer noodzakelijk is, welke consequenties dat heeft en welke aanvullende maatregelen mogelijk en nodig zijn in de IJsseldelta.

In het Nationaal Waterplan, dat in 2009 wordt vastgesteld, wordt een uitvoeringsagenda gepresenteerd, gebruik makend van het Deltaprogramma van de Deltacommissie. Het advies zal doorwerken in de Nationale Adaptatiestrategie Ruimte en Klimaat (ARK), andere beleidstrajecten van de verschillende departementen (met name het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu) en in concrete uitvoeringsprojecten.

Bij de uitwerking van het Deltaprogramma zal rekening worden gehouden met de bestuurlijke en financiële consequenties voor decentrale overheden. Om de continuïteit en samenhang van de aanpak ook op langere termijn te kunnen borgen, komt dit kabinet in 2009 met een ontwerp van een Deltawet. Deze wet zal de volgende onderwerpen bevatten: de juridische grondslag voor het Deltaprogramma, de taken en bevoegdheden van de Deltaregisseur en de wijze waarop een solide financiële basis geregeld wordt. Indien er meekoppeling met specifieke regionale of private ontwikkelingen mogelijk is, verlangt het rijk ook van decentrale overheden en private partijen een financiële bijdrage.

De provincie Overijssel is vanuit de bevoegdheden voor het toezicht op de veiligheid van de primaire keringen en regionale keringen en voor de ruimtelijke ordening mede verantwoordelijk voor de invulling van de lange termijn opgave.

In afwachting van het definitieve kabinetsstandpunt en de verdere regionale invulling voeren wij allereerst voortvarend de PKB-projecten Ruimte voor de Rivier uit en de afspraken van het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) tussen Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen.

3. *Kaderrichtlijn Water*

3.1. *Inleiding*

3.1.1. *De Omgevingsvisie Overijssel en de Kaderrichtlijn Water*

In de Omgevingsvisie beschrijft de Provincie Overijssel haar beleid voor de fysiek leefomgeving. Daarbij speelt onder andere water een grote rol. Wettelijk is daarbij ondermeer de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) van belang. De KRW vraagt om expliciete besluiten die speciale aandacht verdienen. Om deze reden is dit afzonderlijke hoofdstuk over de KRW opgesteld.

Bij de uitvoering van de KRW zijn veel overheden en andere partijen betrokken. Ieder heeft daarin zijn eigen rol. In voorliggende bijlage worden alle aspecten van de KRW waarvoor de provincie verantwoordelijk is, behandeld.

De bijlage is formeel onderdeel van de Omgevingsvisie. In de Omgevingsvisie staat de beleidstekst. De bijlage geeft daarvan een nadere uitwerking, met de formele besluiten die de provincie neemt als bijdrage aan het Stroomgebiedsbeheerplan Rijn-Delta.

3.1.2. *De KRW in kort bestek*

De KRW is sinds 22 december 2000 van kracht. De algemene doelstellingen van de KRW zijn:

- Aquatische ecosystemen en, wat de waterbehoeften ervan betreft, terrestrische ecosystemen en waterrijke gebieden die rechtstreeks afhankelijk zijn van aquatische ecosystemen voor verdere achteruitgang te behoeden, te beschermen en te verbeteren;
- Duurzaam gebruik van water te bevorderen, op basis van bescherming van de beschikbare waterbronnen op lange termijn;
- Het aquatisch milieu te beschermen door lozingen van verontreinigende stoffen stop te zetten of te verminderen;
- Verontreiniging van grondwater te verminderen en verdere verontreiniging te voorkomen;
- De gevolgen van overstroming en perioden van droogte af te zwakken.

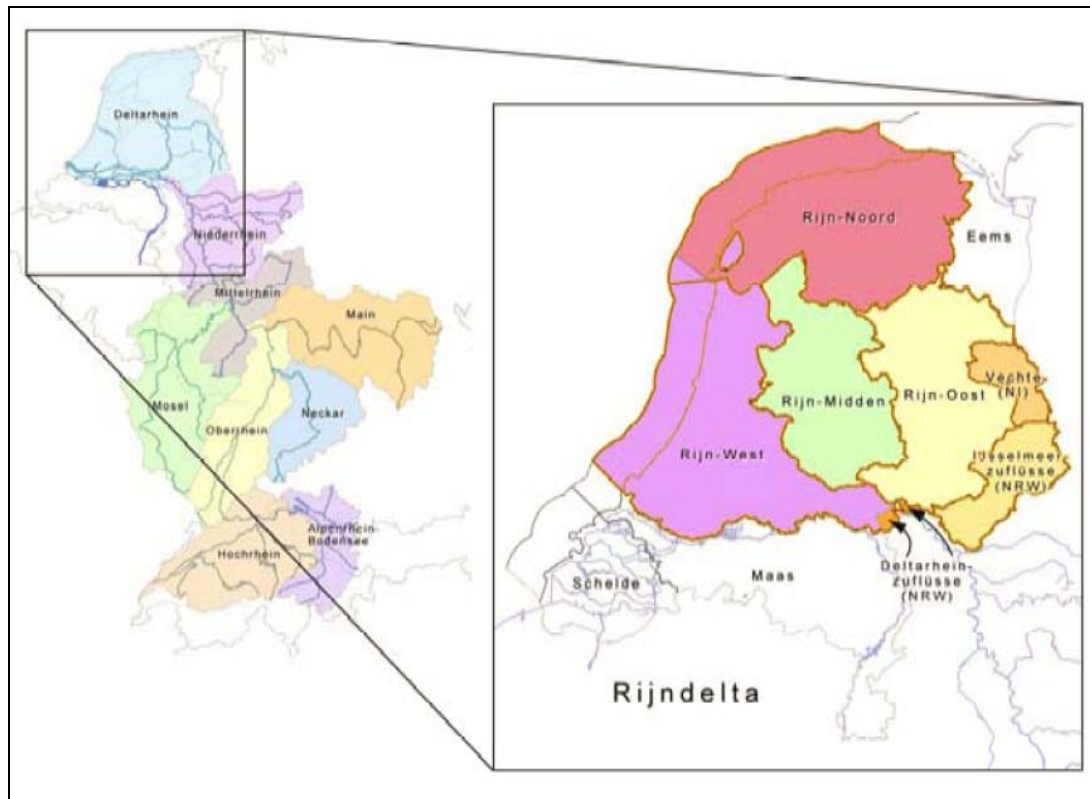
Om deze doelstellingen te kunnen bereiken is een proces gedefinieerd waarvan in de tijd is aangegeven welke activiteiten uitgevoerd moeten worden. De mijlpalen zijn:

- 2004: Het opstellen van beschrijvingen van deelstroomgebieden.
- 2006: Het opstellen van monitoringsprogramma's.
- 2009: Het opstellen van Stroomgebiedbeheersprogramma's (SGBP's).
- 2012-2015: Uitvoering van maatregelen.

De doelen moeten in 2015 zijn bereikt, waarbij wel onder bepaalde voorwaarden de mogelijkheid voor fasering wordt geboden. Vanaf 2015 moeten om de 6 jaar SGBP's worden opgesteld. Het doelbereik mag maximaal over de termijn van twee SGBP's worden verlengd. Dit betekent dat de doelen uiterlijk in 2027 gehaald moeten zijn.

De SGBP's worden per deelstroomgebied opgesteld. Het stroomgebied van de Rijn is ingedeeld in 9 deelstroomgebieden. Het deelstroomgebied Rijn-Delta omvat een groot deel van Nederland en

enkele delen van Nordrhein-Westfalen en Niedersachsen in Duitsland. Het Nederlandse deel van Rijn-delta is in vier gebieden onderverdeeld: Rijn-Noord, Rijn-West, Rijn-Midden en Rijn-Oost. De provincie Overijssel ligt geheel binnen het gebied Rijn-Oost.

Figuur 3.1. Indeling van de Rijn in deelstroomgebieden

3.1.3. *Oppervlaktewater*

De uitwerking van de KRW voor het oppervlaktewater gebeurt via oppervlaktewaterlichamen. Aspecten zoals het definiëren van doelstellingen, het toetsen van de huidige situatie en het formuleren van maatregelen, zijn altijd gekoppeld aan oppervlaktewaterlichamen. De provincie legt de indeling van het oppervlaktewater in waterlichamen vast.

Van de waterlichamen wordt vastgelegd van welk watertype ze zijn, en of ze een afwijkende status hebben (sterk veranderd of kunstmatig). Vervolgens worden de doelstellingen vastgelegd. Hiervoor gelden deels Europese of nationale normen en deels regionale normen. De provincie stelt de regionale normen vast. Deze onderwerpen zullen in paragraaf 3.2 verder worden uitgewerkt.

3.1.4. *Grondwater*

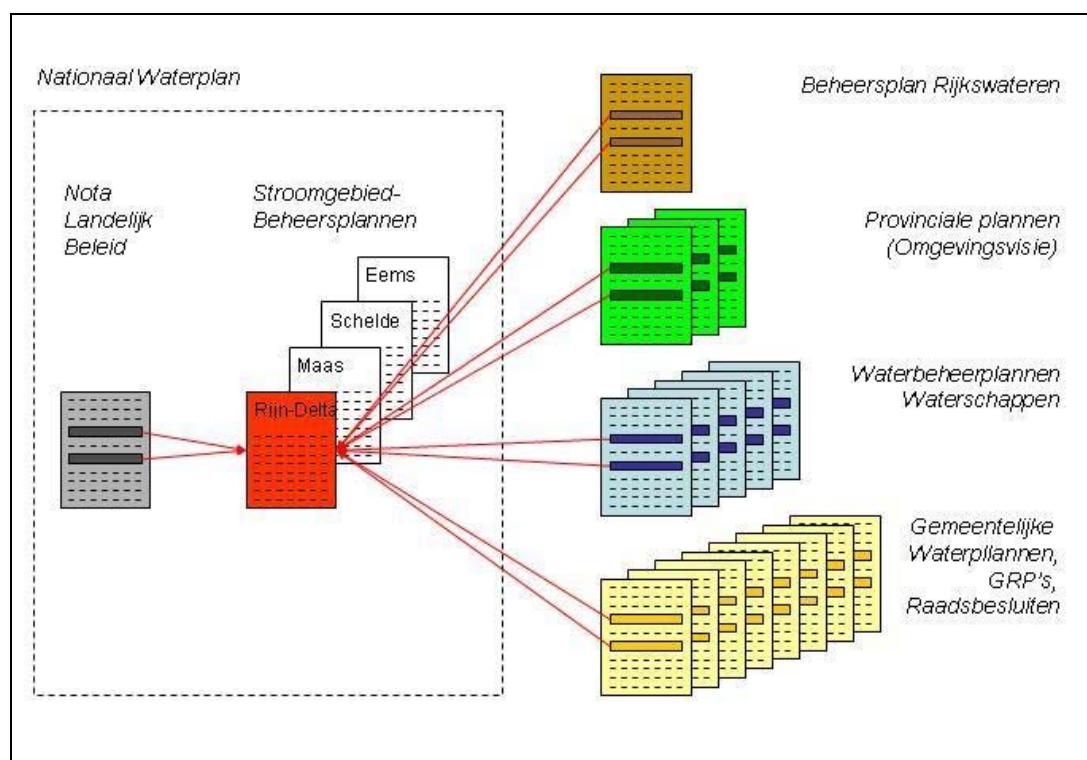
De KRW vraagt grondwaterlichamen te benoemen en in de gewenste toestand te brengen. De provincie is verantwoordelijk voor de bescherming van grondwater voor menselijke consumptie en voor de goede toestand van Natura 2000-gebieden. Zij dient de huidige situatie van grondwater te beschrijven en de maatregelen te formuleren die nodig zijn om het grondwater in de gewenste toestand te brengen. Deze onderwerpen worden in paragraaf 3.3 verder uitgewerkt.

3.1.5. Beschermde gebieden

De KRW vraagt speciale aandacht voor gebieden met een beschermde status. Voor Overijssel zijn van belang gebieden waar water wordt gewonnen voor menselijk consumptie, Natura2000-gebieden en zwemwateren. De grondwaterwinningen worden in paragraaf 3.3 behandeld, evenals de Natura2000-gebieden. Voor deze laatste geldt dat KRW basisverplichting om achteruitgang te voorkomen. In aparte Beheersplannen worden door de provincie de doelen en de daarvoor benodigde maatregelen uitgewerkt. Zwemwateren komen aan de orde in paragraaf 3.4.

3.1.6. Implementatie van de KRW in Nederland en de rol van de provincies

De KRW regelt het waterbeleid in de Europese lidstaten. Centraal daarbij staan de Stroomgebiedbeheersplannen (SGBP's) die periodiek moeten worden opgesteld. De KRW geeft ook aan dat de lidstaten de richtlijn in hun nationale wetgeving moeten implementeren. In Nederland gebeurt dat middels de Implementatiewet en de Wet op de Waterhuishouding. In deze wetten is (mede via een AMvB) aangegeven dat onderdelen van de SGBP's opgenomen moeten worden in de beleidsnota's van rijk, provincies, waterschappen en gemeenten. Het principe van de totstandkoming van een SGBP is aangegeven in figuur 3.2. Er is dus een wettelijke verplichting om onderdelen van de SGBP's voor de KRW op te nemen in de Omgevingsvisie.

Figuur 3.2. Een SGBP als bundeling van onderdelen uit andere beleidsdocumenten.

Voor het oppervlaktewater moet de provincie de volgende onderdelen vastleggen:

- Indeling van het oppervlaktewater in waterlichamen en toekennen van een watertype aan elk waterlichaam.
- Vaststellen of een waterlichaam niet natuurlijk is maar een sterk veranderde of kunstmatige status heeft
- De regionale milieudoelstellingen voor de sterk veranderde en kunstmatige waterlichamen: het Goed Ecologisch Potentieel.
- De motivatie voor fasering van de milieudoelstellingen als verwacht wordt dat deze niet in 2015 bereikt kunnen worden.

Voor het grondwater moet de provincie de volgende onderdelen vastleggen:

- Indeling van het grondwater in waterlichamen.
- Beschrijving van de huidige toestand van het grondwater, mede in relatie tot de beschermde gebieden.
- Maatregelen ter bescherming van grondwater voor menselijke consumptie.
- Maatregelen om te voorkomen dat de toestand van Natura 2000-gebieden achteruit gaat.

Juridische verankering van de doelen

De KRW-doelen worden, voor zover zij van landelijk belang zijn, als Milieukwaliteitseisen (MKE) opgenomen in een AmvB Milieudoelstellingen van de Wet Milieubeheer.

Het betreft achtereenvolgens de Goede Ecologische Toestand (GET, stroomgebied- en nationaal relevante stoffen), de Goede Chemische Toestand (GCT, prioritair stoffen) en de Goede Grondwatertoestand. De AmvB treedt uiterlijk in werking op 22 december 2008.

De milieukwaliteitseisen worden in de AmvB opgenomen als richtwaarden. Dat betekent dat er van deze eisen gemotiveerd kan worden afgeweken. De motivering voor deze afwijking, bijvoorbeeld voor het Goed Ecologische Potentieel (GEP), worden opgenomen in de Regionale waterplannen van de provincies. Verder worden ook de aangepaste doelen zelf in deze plannen opgenomen. Dit geldt alleen voor de regionale wateren die in beheer zijn bij de waterschappen. De doelen voor Rijkswateren worden door Rijkswaterstaat vastgesteld.

3.2. Oppervlaktewater

3.2.1. Inleiding

In dit hoofdstuk behandelen we de onderdelen van de KRW waarvoor de provincie verantwoordelijk is. Dit zijn:

- Indeling van het oppervlaktewater in waterlichamen en toekennen van een watertype aan elk waterlichaam (paragraaf 2.1).
- Vaststellen of een waterlichaam niet natuurlijk is maar een sterk veranderde of kunstmatige status heeft (paragraaf 2.2).
- De regionale milieudoelstellingen voor de sterk veranderde en kunstmatige waterlichamen: het Goed Ecologisch Potentieel (paragraaf 2.3).
- De motivatie voor fasering van de milieudoelstellingen als verwacht wordt dat deze niet in 2015 bereikt kunnen worden (paragraaf 2.4).

Van elk waterlichaam zijn in de Appendix “Oppervlaktewaterlichamen conform de Kaderrichtlijn Water” factsheets opgenomen. Hierin staan bovengenoemde gegevens vermeld. In de tekst geven we in elke paragraaf eerst een nadere toelichting (“Wat schrijft de KRW voor”). Daarna komt de inhoud op hoofdlijnen en een toelichting op de factsheets (“Resultaat”). Ten slotte geven we aan welke beleidsmatige keuzes en consequenties aan het resultaat ten grondslag liggen (“Beleidsmatige aspecten”).

3.2.2. Oppervlaktewaterlichamen

Wat schrijft de KRW voor?

Volgens de KRW moet het oppervlaktewater ingedeeld worden in zogenaamde waterlichamen. Een waterlichaam is bijvoorbeeld een meer, een (deel van een) rivier of beek, of een deel van een kustwater. Bij de indeling in waterlichamen is het volgende van belang:

- Watertype
- Omvang
- Beïnvloedingen

Watertype

Bij de KRW gaat het onder andere over ecologische doelen. Deze doelen worden gedefinieerd aan de hand van de aanwezige flora en fauna. Omdat de soorten van nature kunnen verschillen, moeten de doelen gedifferentieerd worden naar watertype. De KRW schrijft voor dat aan elk waterlichaam een (ecologisch relevant) watertype wordt toegekend.

De KRW geeft aan dat de typologische hoofdingeling bestaat uit rivieren, meren, overgangswateren en kustwateren. Op nationaal niveau is een verdere onderverdeling daarvan gemaakt. De Nederlandse typologie omvat in totaal 55 watertypen. Bij de indeling van het oppervlaktewater is rekening gehouden met deze typologie.

Omvang

Niet alle wateren hoeven ingedeeld te worden in een waterlichaam. In de KRW is aangegeven dat bij de typologie rekening kan worden gehouden met de omvang van het water. Voor rivieren heeft het kleinste riviertype een stroomgebied van 10-100 km². Het kleinste meertype heeft een omvang van 0,5-1 km². In Nederland is daarom besloten beken met een stroomgebied kleiner dan 10 km² en meren met een oppervlak kleiner dan 50 ha niet als waterlichaam te begrenzen.

Beïnvloedingen

Bij de indeling in waterlichamen moet rekening worden gehouden met de huidige kwaliteit en met beïnvloedingen. Grote verschillen in kwaliteit of belangrijke verschillen in beïnvloeding (bijvoorbeeld lozingen) kunnen redenen zijn om wateren in verschillende waterlichamen in te delen.

Resultaat

De waterschappen hebben een voorstel gedaan voor de indeling en begrenzing van de waterlichamen. Voor de provincie Overijssel zijn in totaal 88 waterlichamen benoemd. Een deel daarvan overschrijdt de provinciegrenzen en ligt gedeeltelijk in Drenthe of Gelderland.

De lijst met waterlichamen en de kaart met de ligging is opgenomen in de Appendix In de lijst met waterlichamen is ook het type en de status vermeld. De status wordt toegelicht in de volgende paragraaf. In onderstaande tabel is een overzicht gemaakt van het aantal watertypen. In Overijssel komen in totaal 9 watertypen voor.

Tabel 3.1. Aantal waterlichamen per type in Overijssel

Watertype	Aantal waterlichamen
R5 Langzaam stromende midden/benedenloop op zand	47
R6 Langzaam stromend riviertje op zand/klei	12
R7 Langzaam stromende rivier/nevengeul op zand/klei	2
R12 Langzaam stromende midden/benedenloop op veenbodem	1
M1a Zoete, gebufferde sloten op minerale bodem	16
M3 Gebufferde (regionale) kanalen	5
M7b Grote diepe kanalen met scheepvaart	1
M8 Gebufferde laagveenloten	3
M27 Ondiepe laagveenplassen	1
Totaal	88

Beleidsmatige aspecten

Zoals aangegeven zijn alleen grote wateren als waterlichaam begrensd. De kleinere wateren vallen echter niet geheel buiten de KRW. De eisen voor prioritaire stoffen (zie paragraaf 2.4) gelden voor alle oppervlaktewateren, ook de kleinere wateren die niet als waterlichaam zijn begrensd. Normen voor andere chemische stoffen ("overige relevante stoffen en algemeen fysisch-chemische parameters) en ook de normen voor de ecologische kwaliteit, spelen bij deze kleine wateren niet. Wel speelt afwenteling een rol: maatregelen in bovenlopen en bovenstroomse gebieden kunnen van invloed zijn op de ecologische en chemische kwaliteit in de benedenstroomse waterlichamen.

Daarnaast heeft de provincie Overijssel kleine wateren die (in potentie) een hoge ecologische waarde hebben, op kaart aangegeven, met als doel deze te beschermen en maatregelen te nemen voor verbetering indien dat nodig is en zich kansen voordoen. Dit is verder uitgewerkt in paragraaf 4.6.1. van de hoofdttekst van de Omgevingsvisie.

3.2.3. Status

Wat schrijft de KRW voor?

De KRW stelt dat alle waterlichamen in 2015 de Goede Ecologische Toestand moet hebben bereikt. Dit is een lichte afwijking van de toestand in onverstoorde staat, veroorzaakt door geringe mate van verstoring ten gevolge van menselijke activiteit. Tegelijk geeft de KRW aan dat dit niet altijd haalbaar zal zijn. De KRW biedt onder de volgende voorwaarden de mogelijkheid om lagere ecologische doelen vast te stellen:

Er zijn hydromorfologische ingrepen gepleegd die belemmeren dat deze Goede Ecologische Toestand wordt bereikt.

Het nemen van maatregelen om die ingrepen op te heffen zou een significant negatief effect hebben op het milieu in brede zin, op scheepvaart, op wateropslag voor drinkwatervoorziening, energieopwekking of irrigatie, op de waterhuishouding, bescherming tegen overstroming, afwatering of op andere even belangrijke duurzame activiteiten voor menselijke ontwikkeling.

Het nuttig doel dat met de sterk veranderde aard van het waterlichaam gediend wordt, kan redelijker wijs niet op andere wijzen bereikt worden vanwege technische haalbaarheid of onevenredig hoge kosten.

Anders gezegd: er zijn onomkeerbare ingrepen gepleegd die niet ongedaan gemaakt kunnen worden. Deze onomkeerbaarheid hangt samen met schade aan andere functies die dan zou ontstaan, of met onevenredig hoge kosten.

Indien er sprake is van dergelijke onomkeerbare ingrepen, krijgt het waterlichaam de status *sterk veranderd*. Daarnaast onderscheidt de KRW ook nog *kunstmatige* wateren. *Kunstmatige* wateren zijn wateren die door menselijke activiteiten tot stand gekomen zijn op een plaats waar voordien geen oppervlaktewater aanwezig was. Voor deze wateren is geen natuurlijke referentie aanwezig. Indien er geen kunstmatige of sterk veranderde status wordt toegekend, spreekt de KRW van *natuurlijke* wateren.

Voor *sterk veranderde* en *kunstmatige* waterlichamen mogen dus afwijkende (lagere) ecologische doelen worden vastgesteld. De KRW schrijft wel voor dat de status gemotiveerd moet worden. Er moet dus worden aangetoond dat er sprake is van de drie bovengenoemde voorwaarden.

Resultaat

Voor de eerste voorwaarde voor de toekenning van de status *sterk veranderd* is door de waterschappen in kaart gebracht welke hydromorfologische ingrepen hebben plaatsgevonden en of deze ingrepen het bereiken van de Goede Ecologische Toestand belemmeren.

Voor de tweede voorwaarde, het bepalen of een maatregel significante schade veroorzaakt, is een landelijke richtlijn ontwikkeld (V&W, augustus 2007). Hierbij wordt op basis van een transparant afwegingskader bepaald in hoeverre een eventuele maatregel al dan niet wezenlijk negatieve effecten heeft op de bestaande functies als landbouw, scheepvaart en infrastructuur. De kern van deze landelijke richtlijn is in onderstaande tekstbox opgenomen, conform bestuurlijke afspraken in de Regionale nota Rijn-Oost 2007.

Het landelijke afwegingskader significante schade betekent in grote lijnen dat maatregelen die effecten hebben op veiligheid en beroepsscheepvaart significant zijn én dat geen gedwongen functiewijzigingen plaats mogen vinden. Verder is een aantal voorbeelden genoemd van maatregelen met significante schade in agrarisch en stedelijk gebied zoals instellen natuurlijk peil, opheffen van drainage, verwijderen van stuwen en sluizen en hermeanderen van beken en kreken, wanneer het niet mogelijk is de schade te mitigeren door bewezen aanpassingen in de goede landbouwpraktijk resp. het stedelijk waterbeheer.

In gebiedsprocessen is met deze richtlijn als basis de statustoekenning per waterlichaam verder uitgewerkt. Hierbij blijkt dat in sommige gevallen toch meer maatregelen mogelijk zijn zonder significante schade te veroorzaken. Dit is afhankelijk van de functietoekenning van het gebied, het ambitieniveau en ook de mogelijkheden voor combinatie met andere beleidsdoelen zoals WB21. In de factsheets (Appendix) zijn van elk waterlichaam de maatregelen genoemd die vanwege significante schade niet mogelijk zijn en dus de statustoekenning *sterk veranderd* motiveren. De derde en laatste voorwaarde voor het toekennen van de status *sterk veranderd* is enigszins theoretisch. In de praktijk is er geen andere wijze voor het bereiken van het doel beschikbaar. Dit argument is daarom niet verder uitgewerkt.

Het resultaat is, dat er geen *natuurlijke* wateren in de provincie Overijssel voorkomen. Alle waterlichamen die een meer-type hebben, zijn *kunstmatig*; bijna alle riviertypen zijn *sterk veranderd*. Zie onderstaande tabel.

Tabel 3.2. Status van de waterlichamen in Overijssel

Watertype		Natuurlijk	Sterk veranderd	Kunstmatig
R5	Langzaam stromende midden/benedenloop op zand	0	45	2
R6	Langzaam stromend riviertje op zand/klei	0	12	0
R7	Langzaam stromende rivier/nevengeul op zand/klei	0	2	0
R12	Langzaam stromende midden/benedenloop op veenbodem	0	1	0
M1a	Zoete, gebufferde sloten op minerale bodem	0	0	16
M3	Gebufferde (regionale) kanalen	0	0	5
M7b	Grote diepe kanalen met scheepvaart	0	0	1
M8	Gebufferde laagveen sloten	0	0	3
M27	Ondiepe laagveenplassen	0	0	1
Totaal		0	60	28

Beleidsmatige aspecten

In de provincie Overijssel komen geen *natuurlijke* wateren voor. Op basis daarvan kan de indruk ontstaan dat er ten aanzien van de aquatische natuurwaarden geen hoge ambitie is en er geen hoge (aquatische) natuurwaarden worden nagestreefd. Dit is echter een misvatting. Hierover willen we twee opmerkingen maken:

- De provincie Overijssel sluit bij deze benadering nauw aan bij de rest van Nederland. In Nederland komen maar enkele natuurlijke waterlichamen voor. Dit komt doordat Nederland, en ook Overijssel, dicht bevolkt is en veel stedelijk en agrarische gebieden kent. Door de lage en vlakke ligging zijn veel ingrepen in de waterhuishouding nodig om wateroverlast (teveel of te weinig) voor deze functies te voorkomen. Ingrijpende herstelmaatregelen zouden tot schade leiden voor met name landbouw en stedelijk gebied.
- Voor de *sterk veranderde* en *kunstmatige* waterlichamen moeten afgeleide ecologische doelen worden geformuleerd waarbij de vraag is wat dan wél mogelijk is (zie paragraaf 2.3). Daarbij is in Overijssel besloten dat in bepaalde gevallen, bijvoorbeeld in natuurgebieden, méér mogelijk is omdat er minder snel schade aan landbouw of stedelijk gebied optreedt. In die gevallen geldt er een hogere ecologische ambitie en zijn de afgeleide ecologische doelen hoger.

3.2.4. Milieudoelstellingen

Wat schrijft de KRW voor?

De KRW streeft een goede ecologische en chemische kwaliteit van het oppervlaktewater na. Om deze milieudoelstelling te concretiseren en meetbaar te maken, maakt de KRW onderscheid in verschillende groepen parameters waarvoor normen gedefinieerd moeten worden. Deze groepen zijn:

- Prioritaire stoffen en overige stoffen met een EU-norm. In totaal gaat het om 41 stoffen. De EU stelt hiervoor de normen vast.
- Overige relevante stoffen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in:
 - o Nationale probleemstoffen. Hiervoor stelt het Rijk de normen vast.
 - o Stroomgebied relevante stoffen. Voor de provincie Overijssel gaat het om het stroomgebied van de Rijn. De normen voor deze stoffen worden vastgesteld door de Internationale Riviercommissie voor de Rijn en het Rijk bekrachtigt deze normen op nationaal niveau.
 - o Locale probleemstoffen. Hiervoor worden normen door het Rijk opgesteld. In de provincie Overijssel zijn echter geen locale probleemstoffen benoemd.
- Algemeen fysisch-chemische parameters. Dit zijn stoffen die iets zeggen over het doorzicht, thermische omstandigheden, zuurstofhuishouding, zoutgehalte, verzuringstoestand en nutriënten. De normen voor deze stoffen kunnen per waterlichaam verschillen. De provincies stellen de normen voor deze stoffen vast. Overigens spelen deze normen een andere rol bij de beoordeling van de kwaliteit van wateren ten opzichte van de hierboven genoemde groepen. Zie hiervoor het tekstkader “biologie is leidend”.
- Biologische kwaliteitselementen. Dit betreft het fytoplankton (algen), overige waterflora (water- en oeverplanten), macrofauna en vis. Voor *natuurlijke* wateren stelt het Rijk normen per watertype vast. Voor *sterk veranderde* en *kunstmatige* wateren kunnen de normen per waterlichaam verschillen. De provincies stellen deze normen vast.

Uit bovenstaande opsomming blijkt dat de provincie Overijssel de normen moet vaststellen voor de algemeen fysisch-chemische parameters en de biologische kwaliteitselementen.

Voor de chemische stoffen worden normen geformuleerd, die uitgedrukt worden in de concentratie van de stof. Bij de beoordeling van de chemische stoffen worden twee klassen gebruikt: goed of slecht (voldoet wel of niet aan de norm).

Bij de biologische kwaliteitselementen is dat anders. De normen worden uitgedrukt in de Ecologische Kwaliteits Ratio (EKR). Met de EKR wordt aangegeven hoe ver de toestand van de Referentie verwijderd is. De EKR is een waarde tussen 0 en 1, waarbij 1 de referentie of de maximaal haalbare toestand weergeeft. Er worden voor de *kunstmatige* en *sterk veranderde* wateren vier klassen onderscheiden:

- Goed Ecologisch Potentieel (GEP),
- Matig Ecologisch Potentieel,
- Ontoereikend Ecologisch Potentieel,
- Slecht Ecologisch Potentieel.

De bovengrens van de klasse GEP heet het Maximaal Ecologisch Potentieel (MEP). Voor kunstmatige wateren heeft het MEP een EKR-waarde van 1,0. Voor sterk veranderde wateren kan de waarde van het MEP per waterlichaam variëren. Het doel is (de ondergrens van) het GEP te halen.

Resultaat

Algemeen fysisch-chemische parameters

Voor de algemeen fysisch-chemische parameters zijn op landelijk niveau voorstellen gedaan voor normering van sterk-veranderde en kunstmatige wateren. Binnen het deelstroomgebied Rijn-Oost is besloten deze normen ongewijzigd over te nemen. De provincie neemt deze voorstellen over en stelt ze in de Omgevingsvisie vast. De waarden zijn opgenomen in tabel 3.3.

Tabel 3.3 Normen voor de algemeen fysisch-chemische parameters.

Parameter	Eenheid	M1a	M3	M7b	M8	M27	R5, R6, R12	R7
Totaal-fosfaat	mgP/l	<0,22	<0,15	<0,25	<0,22	<0,09	<0,14	<0,14
Totaal-stikstof	mgN/l	<2,4	<2,8	<3,8	<2,4	<1,3	<4,0	<2,5
Temperatuur	°C	<25	<25	<25	<25	<25	25	25
Zuurgraad (pH)	-	5,5- 8,5	5,5- 8,5	5,5- 8,5	5,5- 8,0	5,5- 7,5	5,5- 8,5	5,5- 8,5
Doorzicht	m	n.v.t.	>0,65	>0,65	n.v.t.	>0,9	n.v.t.	n.v.t.
Zoutgehalte	mg Cl/l	<150	<300	<300	<300	<200	<150	<150
Zuurstofverzadiging	%	35-120	40-120	40-120	35-120	60-120	70-120	70-120

Biologie is leidend

De algemeen fysisch-chemische parameters vormen een zelfstandig, te beoordelen aspect. Voor sterk veranderde en kunstmatige wateren speelt het echter alleen een rol bij de beoordeling als de biologie "op orde" is. Als de algemeen fysisch-chemische parameters dan niet aan de normen voldoen, wordt het eindoordeel een klasse lager: "matig ecologisch potentieel" in plaats van "goed ecologisch potentieel".

Daar moet nog wel een kanttekening bij geplaatst worden. De waarden van de algemeen fysisch-chemische parameters moeten waarborgen dat de gewenste flora- en faunagroepen tot ontwikkeling kunnen komen. Daar moeten de normen dus op zijn toegesneden. Bij de beoordeling kan het dus eigenlijk niet voorkomen dat de biologie wel op orde is, maar de algemeen fysisch-chemische parameters niet. Als dat toch het geval is, moet nader onderzoek worden uitgevoerd. Centraal staat dan de vraag of de chemische normen wel goed zijn geformuleerd of dat er wat anders aan de hand is. Voor de algemeen fysisch-chemische parameters en de biologische kwaliteitselementen wordt dus gesteld: "de biologie is leidend".

Biologische kwaliteitselementen

Op initiatief van de waterschappen zijn in overleg met belanghebbende partijen (tijdens zogenaamde gebiedsprocessen) voorstellen voor normen voor de biologische kwaliteitselementen opgesteld. De provincie neemt deze normen over en stelt ze in de Omgevingsvisie vast. Deze normen zijn in de factsheets (Zie Appendix) per waterlichaam aangegeven.

Ter informatie is in de factsheets ook de huidige situatie opgenomen. Dit is gebaseerd op metingen in de betreffende waterlichamen zelf. In het Stroomgebiedbeheerplan zal echter de huidige situatie volgens de officiële KRW-monitoring opgenomen worden. Bij deze monitoring worden in een beperkt aantal waterlichamen metingen verricht en de resultaten daarvan worden op de overige waterlichamen geprojecteerd. Hier kunnen dus verschillen ontstaan. De maatregelen die de waterbeheerders in hun Waterbeheerplannen opnemen, zijn gebaseerd op gegevens die in de waterlichamen zelf zijn gemeten, dus zoals die in de factsheets zijn gepresenteerd. De huidige situatie is met dat doel ter informatie in de factsheets opgenomen. Het is overigens geen wettelijke verplichting voor de provincie om de huidige situatie te rapporteren.

De normen voor de biologische kwaliteitselementen zijn, zoals gezegd, aangegeven in de eenheid

EKR. Omdat deze waarden weinig tot de verbeelding spreken, hebben we van de ecologische doelstellingen een beeldende presentatie gemaakt. Dit is niet per waterlichaam uitgewerkt, maar voor in totaal 5 groepen van watertypen. Zie hiervoor de losse bijlage "Ecologische doelen in woord en beeld".

Kanttekeningen bij de kwantificering van de biologische doelen

In het gebied Rijn-Oost zijn de ecologische doelen afgeleid volgens de Praagse methode. Dat wil zeggen dat uitgaande van de huidige situatie per waterlichaam een maatregelpakket is samengesteld dat de ecologische situatie met betrekking tot hydromorfologie zo goed mogelijk verbetert, zonder significante schade toe te brengen aan bestaande functies. Het ecologisch effect van deze maatregelen, en dus ook de ecologische doelstelling, is door de waterschappen beschrijvend en beeldend aangegeven. Vanwege de KRW-verplichting is de ecologische doelstelling ook in de Ecologische Kwaliteits Ratio (EKR) uitgedrukt.

De waarde van deze EKR is echter erg onzeker. Dit begint met het vaststellen van de huidige situatie. De maatlaten waarmee dat wordt berekend, geven in bepaalde gevallen een resultaat van dat niet in overeenstemming is met de oude beoordelingsmethode (vooral de EBEO-systemen van de STOWA) en met expert judgement van de ecologen van de waterschappen. Volgens de deskundigen is de maatlat voor macrofauna redelijk geschikt om de huidige situatie te beoordelen. Dit geldt in veel mindere mate voor de maatlaten voor vissen en waterplanten. Overigens worden de maatlaten internationaal afgestemd (intercalibratie).

Vanuit de huidige situatie moet het ecologisch effect van de voorgestelde maatregelen gekwantificeerd worden. De aquatische ecologie is echter een experimentele wetenschap en (nog) geen doorontwikkelde modelwetenschap. Dit maakt dat er onzekerheden zijn ten aanzien van maatregel-effect-relaties. De inschatting van de wijziging van de EKR als gevolg van een ingreep is (impliciet) gebaseerd op drie stappen:

De vertaling van een bepaalde maatregel in een verandering in de abiotische omstandigheden in het waterlichaam;

De vertaling van de abiotische omstandigheden in de toekomstige soortensamenstelling (kwalitatief en kwantitatief).

De vertaling van de soortensamenstelling in een score op een maatlat.

Elke stap brengt onzekerheden met zich mee. Ingrepen leiden tot (her)introductie en verdwijning van soorten en toe- of afname van aantallen. In bepaalde gevallen wordt de inrichting 'sub-optimaal' en zullen zowel positieve als negatieve effecten optreden. Het doel is om per saldo positief te scoren, garanties zijn niet te geven.

Bovenstaande heeft tot gevolg dat de EKR-waarden van de doelstellingen (het GEP) met belangrijke mate van onnauwkeurigheid hebben. De provincie hecht meer belang aan de onderliggende maatregelen en de uitvoering daarvan, dan aan de exacte hoogte van het GEP uitgedrukt in de cijfermatige EKR. Het geven van de EKR is echter wel een wettelijke verplichting.

Beleidsmatige aspecten

Aanvankelijk moest volgens de KRW bij het afleiden van ecologische doelen geredeneerd worden vanuit de Referentie. De Referentie is de hoogst haalbare ecologische kwaliteit van Natuurlijke wateren. Vanuit die kwaliteit moest beredeneerd worden welk ecologisch effect de onomkeerbare hydromorfologische ingrepen hadden en met welke mitigerende maatregelen de effecten verminderd kunnen worden. Dit is een "top-down"-benadering. Later is in een bijeenkomst in Praag besloten dat ook een meer pragmatische aanpak mag worden toegepast. Volgens deze "Praagse" methode wordt geredeneerd vanuit de huidige situatie ("bottom-up"). Er moet dan aangegeven worden welke maatregelen haalbaar zijn, en wat het ecologisch effect daarvan is. De kwaliteit die met deze maatregelen bereikt wordt, wordt dan basis voor de ecologische doelstelling. De provincie Overijssel staat achter deze aanpak omdat veel meer vanuit potenties van wateren gedacht wordt dan vanuit belemmeringen. Ook het werken met verschillen in ambities komt zo beter tot z'n recht. De "Praagse" methode wordt overigens om die redenen ook in de rest van Nederland toegepast.

De gevolgde methode heeft echter ook een nadeel. De gepresenteerde doelstellingen, uitgedrukt in een waarde voor het GEP in een EKR-waarde, lijkt een nauwkeurig en vastgestelde norm te zijn. Dit is echter niet het geval. De waarde van het GEP is gebaseerd op een inschatting van het ecologisch effect van de geplande maatregelen. Het is echter niet eenvoudig om ecologische effecten van

maatregelen te voorspellen. Ook de maatlatten waarmee de biologische kwaliteitselementen beoordeeld worden, vertonen een bepaalde mate van onzekerheid. De maatlatten zijn de basis voor het definiëren van de doelstellingen. Zie hiervoor ook bovenstaande tekstbox. Het werken met maatlatten en EKR-waarden is een moeilijke opgave waar alle lidstaten voor staan; Nederland is daarin niet uniek.

Om die reden wordt nadrukkelijk een voorbehoud gemaakt bij het bereiken van de ecologische doelen, die in deze Omgevingsvisie worden vastgesteld; er kan geen garantie worden gegeven dat de voorgenomen maatregelen voor 100% het beoogde effect bereiken.

De aandacht bij de implementatie van de KRW moet echter (voorlopig) gericht zijn op de maatregelen en de voortgang daarvan. De waarden van de EKR geven hooguit de richting en de orde van grootte. Achteraf, als alle maatregelen zijn uitgevoerd, zal blijken of de kwantificering van het effect te hoog of te laag was ingeschat.

3.2.5. Fasering

Wat schrijft de KRW voor?

De KRW geeft aan dat de milieudoelstellingen in 2015 bereikt moeten zijn. Indien de huidige kwaliteit niet aan die doelstellingen voldoet, moet een programma van maatregelen worden opgesteld (en vastgesteld in het Stroomgebiedbeheersplan, december 2009). De maatregelen moeten vervolgens in de periode 2012-2015 uitgevoerd worden.

Tegelijk geeft de KRW aan dat het niet altijd mogelijk zal zijn om de maatregelen in de aangegeven periode uit te voeren. In dat geval zullen ook de milieukwaliteitsdoelstellingen niet in 2015 gerealiseerd zijn. De KRW biedt een mogelijkheid om maatregelen en dus ook het doelbereik te faseren met maximaal 2 periodes van een Stroomgebiedbeheerplan (6 jaar). Dit betekent dus fasering van (een deel van de) maatregelen en doelbereik naar 2021 of 2027. De mogelijkheid van fasering is echter wel aan voorwaarden gebonden. Deze zijn:

- De toestand mag intussen niet verslechteren en één van de volgende redenen is van toepassing:
- De maatregelen zijn technisch niet binnen de gestelde termijn haalbaar.
- De maatregelen zijn binnen de gestelde termijn onevenredig kostbaar;
- De natuurlijke omstandigheden beletten een tijdige verbetering van de toestand van het waterlichaam.

Fasering van milieudoelstellingen is voor beschermde gebieden niet toegestaan.

De fasering hangt dus sterk samen met het maatregelenpakket en de uitvoerbaarheid daarvan. Deze taak ligt vooral bij de waterschappen. Het motiveren van de fasering is echter een wettelijke taak voor de provincies. Daarom geeft de provincie de algemene argumentatie voor fasering en de provincie geeft aan voor welke waterlichamen sprake is van fasering. De waterschappen en Rijkswaterstaat (voor de rijkswateren) onderbouwen dit verder met het maatregelenpakket en de planning van de uitvoering daarvan.

Resultaat

De algemene motivatie voor fasering van de doelen is gerelateerd aan de haalbaarheid en betaalbaarheid van maatregelen. Hierbij spelen in algemene zin de volgende aspecten:

- *Doorlooptijd processen*
Voor het uitvoeren van maatregelen zijn soms langdurige procedures (wettelijke procedures en termijnen) nodig. De doorlooptijd van deze processen is afhankelijk van het draagvlak in het gebied, het vrijkomen van landbouwgronden en juridische procedures. Daardoor hebben dit soort processen in de regel een tijdbestek van 10 tot 20 jaar. De planhorizon komt hiermee dus ver over 2015.
- *Capaciteit*
Het tegelijk uitvoeren van alle maatregelen is met het huidige apparaat niet mogelijk. Er zou veel extra specifieke capaciteit (adviseurs, gebiedsmakelaars, etc) ingehuurd moeten worden. Dit maakt de invoering organisatorisch bijzonder complex en moeilijk te beheersen.
- *Synergie*

Het compact uitvoeren van maatregelen verlaagt de mogelijkheid tot het meekoppelen met andere doelen. Een gespreide uitvoering maakt de kans op synergie groter en vergroot de haalbaarheid. Bij een gespreide invoering kan ook aangesloten worden op reguliere onderhoudscycli (bijvoorbeeld baggeren, groot onderhoud) door de waterbeheerders. Zo kan het geheel aan maatregelen goedkoper uitgevoerd worden en wordt voorkomen dat men meerdere malen het gebied in moet om maatregelen te nemen.

- *Innovaties*
Fasering biedt meer kansen voor ontwikkeling van innovatieve technieken en methoden die bijvoorbeeld als pilots uitgevoerd kunnen worden in de periode tot 2015. Bij gebleken succes kan in de twee daaropvolgende beheersperiodes overgegaan worden tot bredere implementatie. Hierdoor kunnen doelen beter bereikt en de kosten verder beperkt worden.
- *Betaalbaarheid*
Bij het uitvoeren van alle maatregelen vóór 2015 zou de lastenontwikkeling te sterk toenemen. Deze zou bij de waterschappen in Rijn-oost in de orde van 1,5 tot 7% stijgen. Bij fasering van de maatregelen over een periode van 18 jaar liggen deze bedragen in de orde van 0,5 – 2,3%.

In de factsheets is per waterlichaam aangegeven of de maatregelen allemaal vóór, allemaal na, of deels voor en deels na 2015 uitgevoerd zullen worden. Als uitvoering van alle maatregelen na 2015 gepland is, dan zullen de doelstellingen in 2015 zeker niet gehaald zijn. Als een deel voor en een deel na 2015 gepland is, dan is in 2015 mogelijk ecologisch een verbetering opgetreden, maar de doelstelling zal zeker nog niet volledig gehaald zijn. Als alle maatregelen vóór 2015 gepland zijn, dan kan het zijn dat in 2015 de doelstellingen gehaald zijn, maar dat is niet zeker. Bedacht moet worden dat ecosystemen tijd nodig hebben om op maatregelen te reageren. Ook is het halen van doelstellingen in één waterlichaam vaak mede afhankelijk van maatregelen in een ander waterlichaam. Zekerheid over doelrealisatie in 2015, ook al zijn alle maatregelen voor die tijd uitgevoerd, is dus niet te geven.

Beleidsmatige aspecten

Van de KRW wordt gesteld dat er afgerekend wordt op het resultaat en niet op de inspanning. In het beleid in Nederland was voor de waterkwaliteit voorheen altijd sprake van een inspanningsverplichting. Om de doelen te bereiken werden maatregelen opgesteld. Na afloop werd bekeken welke maatregelen uitgevoerd waren en of de milieudoelstellingen gehaald waren. Dat bleek vaak niet het geval. De KRW geeft echter een resultaatsverplichting. Aanvankelijk werd dit geïnterpreteerd als het gegarandeerd halen van de milieudoelstellingen. Zoals eerder is aangegeven, is het echter moeilijk om ecologische effecten van maatregelen te voorspellen. In Nederland leeft daarom de verwachting dat door de Europese Commissie hiermee op een andere wijze zal worden omgegaan. Om aan de KRW-verplichting te voldoen zullen tenminste alle maatregelen moeten zijn uitgevoerd waarmee vooraf gedacht werd dat de milieudoelen konden worden gehaald. Vanwege de moeilijke voorspelbaarheid van ecologische effecten van de maatregelen, zou het kunnen dat desondanks de doelen (nog) niet gehaald zijn. De Europese Commissie zou wellicht in dat geval geen “in gebreke stelling” afkondigen. Het omgekeerde kan overigens ook het geval zijn, namelijk dat de maatregelen een groter effect hebben dan vooraf werd ingeschat. Deze interpretatie van de KRW is echter nog niet formeel vastgesteld en zal mogelijk ook niet vastgesteld worden. In het laatste geval zal de benadering van de Europese Commissie in 2015 moeten blijken.

3.3. Grondwater

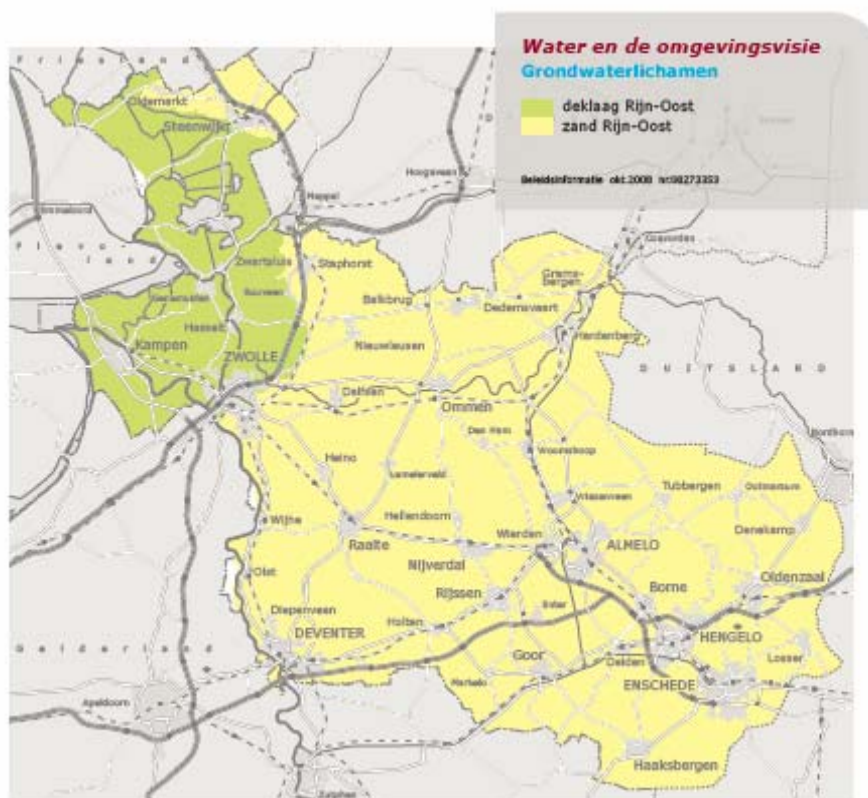
3.3.1. Vereisten KRW

De KRW vraagt grondwaterlichamen te benoemen en in de gewenste toestand te brengen. De provincie is verantwoordelijk voor de bescherming van grondwater voor menselijke consumptie en voor de goede toestand van Natura 2000-gebieden. Zij dient de huidige situatie van grondwater te beschrijven en de maatregelen te nemen die nodig zijn om het grondwater in de gewenste toestand te brengen.

3.3.2. Benoemen Grondwaterlichamen

Methodiek begrenzing en karakterisering grondwaterlichamen

Een grondwaterlichaam is volgens de definitie van de KRW "een afzonderlijke grondwatermassa met een eenduidig te omschrijven chemische en kwantitatieve toestand". De KRW geeft verschillende mogelijkheden voor de wijze waarop GWL worden begrensd.

Figuur 3.3. Grondwaterlichamen in Overijssel.

In Nederland wordt gebruik gemaakt van de geologische opbouw van de grondwaterlichamen, grondwaterstroming en bestuurlijke grenzen. Vanwege het ontbreken van geologische barrières zijn de onderscheiden GWL in de diverse deelstroomgebieden groot van omvang. Elk GWL moet aan één stroomgebied toegewezen kunnen worden en per GWL moet duidelijk zijn of de doelstellingen uit de KRW gehaald kunnen worden.

In Overijssel zijn twee grondwaterlichamen (GWL) aanwezig, zie kaartje. Een grondwaterlichaam met een deklaag (Deklaag Rijn-Oost – NLGW0010) en een zand-grondwaterlichaam zonder deklaag (Zand Rijn-Oost – NLGW0003).

Het grondwater in zandige watervoerende pakketten is afkomstig van neerslag op de hogere zandgronden. Het komt aan de oppervlakte in lager gelegen gebieden waar het beeksystemen voedt.

De opbouw van de Nederlandse ondergrond wordt uitgebreid beschreven en onderhouden in een REgionaal Geohydrologisch InformatieSysteem (REGIS). Zowel de verbreiding van de diverse lagen als ook de geohydrologische karakteristieken zijn daarin opgenomen.

Er worden geen landsgrensoverschrijdende grondwaterlichamen onderscheiden in Rijn-Oost. Wel vindt grondwaterstroming over de landsgrens plaats in westelijke richting. Het KRW meetnet is dusdanig ingericht dat de grondwaterstroming voldoende in beeld kan worden gebracht.

Beschermde gebieden

De Kaderrichtlijn Water onderscheidt diverse soorten beschermde gebieden. Voor grondwater zijn van belang de Natura 2000 (Vogel- en Habitatrichtlijn) gebieden en de waterlichamen waaruit water onttrokken wordt voor menselijke consumptie. In Rijn-Oost wordt "water voor menselijke consumptie" van toepassing verklaard voor drinkwater, frisdrank, bier en conserven. Het gaat in Rijn-Oost naast de drinkwateronttrekkingen om drie industriële onttrekkingen.

In beginsel verschilt de normstelling voor de ecologische en chemische toestand voor waterlichamen in deze beschermde gebieden niet met die voor 'gewoon' grondwater, aangevuld met de doelstellingen die vanuit de bestaande richtlijnen in die gebieden al geldig waren. Voor deze gebieden worden wel aanvullende eisen gesteld.

Grondwaterlichamen met afhankelijke ecosystemen (N2000)

In Overijssel komen aquatische en terrestrische ecosystemen voor die afhankelijk zijn van grondwater (grondwaterstanden, kwel en waterkwaliteit). De op dit punt kwetsbare ecosystemen zijn te vinden in de Natura2000 gebieden. Het gaat dan om die delen waar de grondwaterstand te laag is en/of waar een tekort aan kwel is. De meeste kwetsbare Natura2000 gebieden liggen in het Zand grondwaterlichaam. De Natura2000 gebieden zijn weergegeven op de natuurbeleidskaart (par 4.3.1. Ontwerp-Omgevingsvisie)

Waterlichamen met onttrekking voor menselijke consumptie

Op 24 locaties in Overijssel wordt grondwater gewonnen voor de productie van drinkwater, op twee locaties ligt een reservering voor een drinkwaterwinning. deze zijn aangegeven op de Functiekaart Water. Daarvan liggen er 23 in Zand Rijn-Oost en 3 (gedeeltelijk) in Deklaag Rijn-Oost. Beide grondwaterlichamen zijn onder meer vanwege deze drinkwaterwinningen als beschermd gebied opgenomen in het Register.

Tabel 3.4 Drinkwaterwinningen in Overijssel

	Winlocatie	Gemeente (ligging ter indicatie)	Vergund huidig (mln. m3 / jaar)	Onttrokken 2007 (m3 / jaar)
1.	Weerselosweg	Enschede	7,00	936.822
2.	Losser	Losser	2,40	1.586.230
3.	Mander	Tubbergen	3,00	3.140.789
4.	Hasselo	Hengelo	0,69	666.966
5.	Ceintuurbaan	Deventer	2,20	1.615.400
6.	Zutphenseweg	Deventer	2,64	1.472.790
7.	Diepenveen	Deventer	4,00	2.673.918
8.	Schalkhaar	Deventer	2,00	0
9.	Goor	Goor	1,50	1.399.631
10.	Herikerberg	Goor/Rijssen-Holten	4,00	3.446.270

11.	Hammerflier	Twenterand/Hardenberg	5,00	1.552.530
12.	Nijverdal	Hellendoorn	6,00	5.369.296
13.	Holten	Rijssen-Holten	2,50	2.214.709
14.	Archemerberg	Ommen	4,00	3.218.210
15.	Espelose Broek	Rijssen-Holten	4,50	4.194.003
16.	Witharen	Ommen/Hardenberg	5,00	4.954.654
17.	Weerselo	Dinkelland	1,00	980.410
18.	Hooge Hexel	Wierden	2,50	2.482.944
19.	Wierden	Wierden	8,00	5.730.515
20.	St. Jansklooster	Steenwijkerland	5,00	4.816.340
21.	Boerhaar	Olst-Wijhe	3,15	1.760.190
22.	Engelse Werk	Zwolle	12,00	12.001.684
23.	Rodenmors	Dinkelland	1,50	1.501.104
24.	Vechterweerd	Dalfsen	8,00	0
Totaal			97,58	67.715.405

De reserveringen betreffen Koppelerwaard (Kampen/Zwolle) en Bruchterveld (Hardenberg). Er zijn drie industriële winningen (Zand Rijn-Oost) waar grondwater wordt gewonnen bestemd voor menselijke consumptie. Naast genoemde grondwateronttrekkingen voor de openbare drinkwatervoorziening en industrie zijn er een aantal particuliere onttrekkingen op met name kampeerterreinen waar water wordt gewonnen als drinkwater.

3.3.3. Doelen en normen

De doelen voor het grondwater zijn deels Europees, deels landelijk vastgesteld. De uiteindelijke doelstelling voor grondwater is het bereiken van de zogenaamde Goede Grondwater Toestand. Hiervoor gelden de volgende doelstellingen:

- het bereiken van de Goede Chemische Toestand (stoffen mogen normen niet overschrijden)
- het bereiken van de Goede Kwantitatieve toestand (onttrekking is niet groter dan aanvulling)

Bovendien is de relatie tussen grondwater, oppervlaktewater en natuur van belang. De kwaliteit van het grondwater moet zó zijn dat dit het bereiken van de oppervlaktewaterdoelstellingen niet in de weg staat én dat het de ecosystemen die van grondwater afhankelijk zijn, niet negatief beïnvloedt. Het gaat daarbij zowel om natuur in en rond de wateren (aquatische natuur) als landnatuur (terrestrische natuur). Hetzelfde geldt voor de grondwaterstand; ook die moet zodanig zijn dat het oppervlaktewater en de ecosystemen die van grondwater afhankelijk zijn geen significante schade ondergaan

Water voor menselijke consumptie

De Kaderrichtlijn water stelt dat grondwaterlichamen die gebruikt worden voor het onttrekken van water bestemd voor menselijke consumptie opgenomen worden in het register van beschermde gebieden. Voor deze grondwaterlichamen gelden twee extra doelstellingen om te bepalen of de toestand is bereikt.

De eerste extra doelstelling (artikel 7.2) is dat de kwaliteit van het water na zuivering 'met de toegepaste waterbehandelingsmethode' voldoet aan de eisen van de EU Richtlijn 98/83/EG (geïmplementeerd in de Nederlandse Drinkwaterwet).

Als tweede aanvullende doelstelling geeft de Kaderrichtlijn water (artikel 7.3) aan dat de aangewezen waterlichamen de 'nodige bescherming' vereisen, met de bedoeling de achteruitgang van de kwaliteit te voorkomen en zo het 'niveau van zuivering voor de productie van drinkwater' te verlagen.

Het punt van beoordeling drinkwater is de ruwwaterkwaliteit, die kan zijn samengesteld uit verschillende winputten binnen een winning.

Grondwaterrichtlijn en drempelwaarden

De nieuwe Grondwaterrichtlijn is 17 oktober 2006 geaccepteerd door het Europese Parlement en

daarmee definitief geworden. De Grondwaterrichtlijn kan worden gezien als een aanvulling en een nadere uitwerking van de KRW. De hoofdelementen zijn:

Criteria voor de beoordeling van de goede chemische toestand van grondwater (drempelwaarden)

Criteria voor de vaststelling van significante stijgende tendensen in de concentratie van verontreinigende stoffen in het grondwater en voor de bepaling van het beginpunt voor een omkering van die tendensen

Nalevingeisen voor een beperkt aantal verontreinigende stoffen waarvoor communautaire normen bestaan, ten behoeve van de beoordeling of sprake is van een goede chemische toestand van het grondwater

Formuleren van aanvullende maatregelen om verontreinigingen door lozingen te beperken of te voorkomen

Voor nitraat, gewasbeschermingsmiddelen en biociden zijn in de Grondwaterrichtlijn de bestaande kwaliteitsnormen vastgelegd. De lidstaten moeten zelf drempelwaarden afleiden voor die verontreinigende stoffen, die maken dat grondwaterlichamen het risico lopen niet de status van een Goede Chemische Toestand te bereiken. Het Rijk heeft voor Rijn-Oost drempelwaarden opgenomen in de Ontwerp-AmvB Doelstellingen (oktober 2008), zoals aangegeven in onderstaande tabel

Drempelwaarden gelden voor de grondwaterlichamen en geven aan of de toestand dusdanig is dat over het gehele grondwaterlichaam bezien er al dan niet significante schade kan ontstaan voor drinkwaterfuncties, aquatische en terrestrische ecosystemen. Er is sprake van een Goede Toestand indien in maximaal 20% van de meetpunten de drempelwaarde wordt overschreden. Dat betekent dus dat het grondwaterlichaam de goede toestand kan hebben ondanks dat lokaal overschrijdingen voorkomen.

Voor de afleiding van drempelwaarden wordt onderscheid gemaakt in stoffen die vanuit humaan en ecologisch perspectief relevant zijn. De verwachting is dat in eerste instantie drempelwaarden worden afgeleid voor een beperkt aantal stoffen. Op langere termijn worden voor meer stoffen drempelwaarden afgeleid en wordt de systematiek voor het afleiden van drempelwaarden verder verfijnd.

Tabel 3.5 Drempelwaarden en communautaire normen in Rijn-Oost.

	Grondwaterlichaam	Cl	Ni	As	Cd	Pb	Ptot	Ntot	NO ₃ ⁻	BM _i ⁻	BM _t ⁻
GWB code	GWB Omschrijving	mg/l	µg/l	µg/l	µg/l	µg/l	mg/l	mg/l	mg/l	ug/l	ug/l
NLGW0003	Zand Rijn-Oost	140	30	15	0,5	11	0,6	2,7	11,3	0,1	0,5
NLGW0010	Deklaag Rijn-Oost	160	30	15	0,5	11	1,6	8,7	11,3	0,1	0,5

Doelstelling grondwaterlichamen

Resumerend beschrijven wij op basis van de Europese normen en landelijke drempelwaarden de doelstelling voor de twee grondwaterlichamen als volgt: "het bereiken van een goede grondwater toestand zodanig dat geen concentraties van risicovolle stoffen hoger dan de normen worden gemeten in meer dan 20% van de meetpunten én dat de hoeveelheid beschikbaar grondwater niet afneemt door uitputting vanuit onttrekkingen".

3.3.4. Monitoring en beoordeling huidige situatie

Inleiding

De Kaderrichtlijn Water verlangt dat de kwaliteit en kwantiteit van grondwater wordt gemeten en dat veranderingen worden gevolgd in de tijd. Daartoe is in het verband van Rijn Oost een meetnet ingericht en een monitoringsopzet overeengekomen.

In het licht van de doelen van de KRW en de hiervoor aangegeven drempelwaarden wordt de huidige situatie beoordeeld op basis gegevens uit dit monitoringsmeetnet en indien nodig maatregelen geformuleerd.

Meetnet

A. Meetnet kwantitatieve toestand grondwater

De monitoringmeetprogramma's voor het grondwater zijn opgesteld conform het landelijke "Draaiboek monitoring grondwater voor de Kaderrichtlijn Water" (Ministerie van VROM, 2005). In onderstaande tabel staat het aantal meetlocaties weergegeven. Een deel van de meetpunten is ingericht om de stijghoogte in natuurgebieden te monitoren. Daarnaast zijn er een aantal meetpunten ten behoeve van het volgen van de grondwaterstroming over de landsgrens.

Tabel 3.6 Meetlocaties grondwaterkwantiteit KRW-meetnet 2008

Grondwaterlichaam	Aantal meetlocaties
Zand Rijn-Oost Overijssel	69
Deklaag Rijn-Oost Overijssel	9

Grondwatervoorraad en het effect van onttrekkingen

De diepe grondwaterstanden ('stijghoogten') worden op verschillende dieptes gemeten. Metingen in het bestaande primaire meetnet worden standaard twee keer per maand uitgevoerd. Via trendanalyse wordt bepaald of de beschikbare hoeveelheid grondwater afneemt. Ook via de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen wordt de relatie met de beschikbare hoeveelheid bewaakt.

Interacties met terrestrische ecosystemen

Het meetnet in de N2000-gebieden is afgestemd op het volgen van veranderingen van de diepe stijghoogte. In de komende jaren kan het meetnet verder uitgebreid worden met freatische meetpunten en kwaliteitsmetingen. Dit wordt gedaan in samenspraak met oppervlaktewaterbeheerders en terreinbeheerders.

In 2009 wordt het verdrogingsmeetnet in TOP-gebieden geïmplementeerd. Met dit meetnet worden zowel grondwaterstanden, stijghoogten als de grondwaterkwaliteit gemeten.

Grensoverschrijdende grondwaterlichamen

Over de Nederlands-Duitse grens in het deelstroomgebied Rijn-Oost komt zeer lokaal grondwaterstroming voor. Van een kwalitatieve beïnvloeding van de grondwaterlichamen aan beide zijden van de grens is nauwelijks sprake. Meetnet aan de grens heeft een dusdanige dichtheid dat de grondwaterstroming over de grens kan worden bepaald. Uit de afstemming met Duitsland is duidelijk geworden dat met het gecombineerde meetnet in voldoende mate de grondwaterstroming kan worden bepaald.

B. Meetnet chemische toestand grondwater

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen Toestand&Trend-monitoring en Operationele monitoring. Het operationele monitoringnet is opgesteld aan de hand van de gegevens uit de T&T-metingen; bij meetlocaties waar een overschrijding van de drempelwaarden is geconstateerd wordt jaarlijks gemeten; deze locaties vormen het Operationele meetnet. Eind 2008 wordt op basis van de toestandbeschrijving 2008 bekeken welke meetpunten als T&T moeten worden beschouwd en welke als Operationeel. Om die reden is de operationele monitoring van de grondwaterkwaliteit nog slechts voorlopig ingevuld.

De T&T-meetpunten zijn verdeeld over de grondwaterlichamen conform de aanwijzingen in het Draaiboek Grondwater.

Dit betekent:

- één meetpunt globaal per 100 km²
- minimaal 20 meetpunten per grondwaterlichaam;
- een meetnet is afgestemd op de homogene gebiedstypes;
- afhankelijk van de heterogeniteit van het gebied en de beschikbare meetpunten kan het aantal meetpunten naar boven bijgesteld worden;
- metingen op een diepte van 10 en 25 meter.

In onderstaande tabel staan de meetlocaties weergegeven. Op deze locaties worden monsters van de grondwaterkwaliteit genomen op ongeveer 10 (ondiep) en 25 (diep) meter beneden maaiveld. Op de locaties waar grondwater wordt onttrokken voor de productie van drinkwater wordt zowel het gezuiverde water als het ruwwater bemonsterd. Het aantal bemonsterde locaties wordt weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 3.7 Meetlocaties grondwaterkwaliteit

GWL	Aantal locaties
Zand Rijn-Oost (ondiep) Overijssel	32
Zand Rijn-Oost (diep) Overijssel	32
Deklaag Rijn-Oost (ondiep) Overijssel	8
Deklaag Rijn-Oost (diep) Overijssel	8

Monitoring waterkwaliteit voor menselijke consumptie

Water ten behoeve van menselijke consumptie wordt getoetst. De KRW-monitoring wordt gecombineerd met metingen in het kader van het Nederlandse waterleidingbesluit. Monitoring is volgens dit besluit sinds 1 januari 2002 verplicht voor alle gebruikers van een zelfstandige watervoorziening. De metingen vinden zowel plaats in de grondstof (het "ruwwater") als aan het tappunt van het behandelde water. Het ruwwater wordt jaarlijks minimaal één keer gecontroleerd op de aanwezigheid van onder andere nitraat, nitriet, ammonium, chloride, DOC, EG, pH, zuurstof, waterstofcarbonaat, ijzer, mangaan, natrium, sulfaat en diverse microverontreinigingen. Tot voor kort werden aan water dat werd gebruikt voor industriële toepassingen geen eisen gesteld (wel aan de producten die daarmee worden geproduceerd). Dat verandert met de komst van drempelwaarden o.g.v. de KRW. In Rijn Oost wordt "water voor menselijke consumptie" van toepassing verklaard voor drinkwater, bier, frisdrank en conserven. Het gaat in Rijn-Oost om drie onttrekkingen die liggen binnen Overijssel, naast de onttrekkingen voor drinkwaterproductie. Tenslotte vallen de onttrekkingen van recreatieondernemingen (campings), boven een bepaalde omvang, onder de categorie menselijke consumptie. Monitoring is verplicht voor deze onttrekkingen, wanneer ze groter zijn dan 100 m³/d.

Beoordeling van de huidige toestand van de grondwaterlichamen

De huidige toestand van de grondwaterlichamen wordt kwantitatief en kwalitatief beschreven.

A. Kwantiteit grondwaterlichamen

De beschrijving van de kwantitatieve toestand van de grondwaterlichamen heeft betrekking op:

- a) De balans tussen aanvulling en onttrekking van grondwater.
 - b) Mogelijke schade aan aquatische en terrestrische ecosystemen.
- a) De balans tussen aanvulling en onttrekking van grondwater.
De conclusie is dat de grondwateronttrekking in evenwicht is met de grondwateraanvulling. De grondwaterlichamen zijn op dit punt als goed te beoordelen.
De watervoerende lagen waar grondwater uit wordt onttrokken, worden allemaal gevoed door neerslagwater. In het Rijn stroomgebied is sprake van een gemiddeld neerslagoverschot van 240 mm. per jaar. Uitgaande van een areaal – van de provincie Overijssel - van 3450 km² bedraagt het neerslagoverschot 828 mln m³ per jaar. De gemiddelde onttrekking van grondwater is ongeveer 25 millimeter per jaar. De conclusie is dat de netto grondwateronttrekking beperkt blijft tot ca 10% van de nuttige neerslag. Hieronder staat de totale grondwateronttrekking in Rijn-Oost.

Tabel 3.8 Overzicht omvang onttrekkingen grondwater in Overijssel (2006)

Grondwaterlichaam	Drinkwater Publiek	Drinkwater industrie	Overig	Infiltratie
	mln m ³ /jaar	mln m ³ /jaar	mln m ³ /jaar	mln m ³ /jaar
Zand Rijn-Oost	51,7	1,2	5,7	0,1
Deklaag Rijn-Oost	17,2	0	2,5	7,1

- b) Mogelijke schade aan aquatische en terrestrische ecosystemen.

Onderscheid is gemaakt tussen veranderingen die een algemeen beeld geven van de toestand van het grondwaterlichaam in relatie tot oppervlaktewater en terrestrische ecosystemen en aanvullende toetsing in de Natura2000 gebieden. Het algemene beeld bepaalt of een grondwaterlichaam al dan niet in de goede toestand verkeerd.

Algemene toestand grondwaterlichaam

Het algemene beeld wordt getoetst aan de hand van het verloop van de stijghoogte in de KRW meetpunten. Een van de doelstellingen van de KRW is namelijk dat de grondwaterstand geen dusdanige verandering mag ondergaan dat significante schade ontstaat aan terrestrische en/of aquatische ecosystemen. Hieronder zijn de resultaten weergegeven van de statistische tijdstijghoogte-analyse van de KRW kwantiteitsmeetpunten in de grondwaterlichamen in Rijn-Oost. Hierbij is gekeken of een tijdstijghoogte-lijn verklaard kan worden en of de stijghoogte in de periode 2000-2006 gedaald is ten opzichte van de periode 1989-1999.

Tabel 3.9 Tijdstijghoogte analyse Overijssel vergelijking periode 1989-1999 met 2000-2006

Grondwaterlichaam	Codering GWL	Aantal peilfilter	Geen daling		Daling	
			Statistisch verklaarde reeks	Statistisch niet verklaarde reeks	Verklaarde reeks	Niet verklaarde reeks
Zand Rijn-Oost Overijssel	NLGW0003	32	27	4	0	1
Deklaag Rijn-Oost Overijssel	NLGW0010	10	3	5	0	2

De grondwaterstanden vertonen geen neerwaartse trend. Er is dan ook geen sprake van het uitputten van de grondwatervoorraad. Ook de grondwaterafhankelijke Natura2000 staan niet onder druk van afnemende stijghoogten. In nagenoeg geen enkel Natura2000 meetpunt is sprake van een daling van de stijghoogte na 2000. Alleen in een Natura2000 meetpunt in Olde Maten – Veersloot-landen (Deklaag Rijn-Oost) is een licht dalende trend geconstateerd in de diepe stijghoogte (orde grootte van 8 cm). De reeks kan echter onvoldoende verklaard worden. Nadere analyse van de ondiepe stijghoogte geeft geen daling te zien na 2000, en wettigt de verwachting dat er geen sprake is van een significante daling van de grondwaterstand sinds 2000.

Toestand Natura2000 gebieden

Daarnaast is meer in het bijzonder de toestand in de afzonderlijke Natura2000 gebieden beoordeeld. Daaruit blijkt dat de grondwaterafhankelijke Natura2000 gebieden in meer of mindere mate zijn verdroogd, hetzij vanwege een te lage grondwaterstand hetzij vanwege een tekort aan kwel, doordat in de vorige eeuw systematisch het waterpeil is verlaagd. In twaalf Natura2000 gebieden is de grondwatersituatie bedreigend voor de ontwikkeling van de Natura2000 doelen. In drie Natura2000 gebieden is het behoud van de Natura2000 doelen onzeker vanwege de toestand van het grondwater (Sense of Urgency gebieden). Nader onderzoek in het kader van het opstellen van de beheersplannen Natura2000 naar de mate van de verdroging moet uitwijzen hoe groot het daadwerkelijke probleem is en welke oplossingen voorhanden zijn.

De beoordeling van de toestand van de Natura2000 gebieden maakt geen onderdeel uit van de toestandsbeoordeling van het grondwaterlichaam. Daar gaat het alleen om de vraag of de grondwaterstand sinds 2000 ook is gedaald. In principe kan niet van de EU-lidstaten geëist worden dat ze in het kader van de KRW de antropogene veranderingen gaan herstellen die zijn opgetreden vóór de inwerkingtreding van de KRW (2000). Het KRW-beleidskader was immers toen nog niet beschikbaar om waterbeheer gerelateerde besluiten aan te toetsen. In dit licht acht Nederland het een redelijke benadering om bij de beoordeling van de toestand van grondwaterlichamen in 2009 de test "terrestrische ecosystemen" in principe alleen te betrekken op achteruitgang t.o.v. 2000 (Protocol beoordeling kwantitatieve toestand grondwaterlichamen).

Tabel 3.10 Natura 2000 gebieden, verdrogingstoestand

Code Grondwaterlichaam	Grondwaterlichaam	Aantal N2000	Aantal grondwaterafhankelijk	Grondwatertoestand (2005)	
				Sense of Urgency (ernstig verdroogd)	Overige TOP-gebieden (verdroogd)
NLGW0003	Zand Rijn-Oost OV	18	16	2	12

NLGW0010	Deklaag Rijn-Oost OV	5	1	1	0
----------	----------------------	---	---	---	---

De grondwaterstanden zijn sinds 2000 niet verder gedaald; de verdroging is het resultaat van grondwaterstanddalingen in een verder verleden, voor 2000. Er is dus in diverse N2000 gebieden sprake van (ernstige) verdroging, maar in het licht van de eisen van de KRW is er geen sprake van een ontoereikende toestand.

Tabel 3.11 Eindoordeel kwantitatieve toestand (t.o.v. 2000)

		Kwalificatie ¹	
GWL	Code water-lichaam	NLGW0003	NLGW0010
Naam	Naam grond-water-lichaam	Zand Rijn-Oost	Deklaag Rijn-Oost
Jaar	Jaar van beoordeling	2006	2006
Evenwicht	Oordeel m.b.t. verstoring evenwicht grondwateronttrekking en -aanvulling	Goed	Goed
Antropogeen	Oordeel m.b.t. door antropogene invloed op grondwater-stand voor behalen van milieudoelstellingen (art 4.) voor bijbehorende oppervlaktewateren	Goed	Goed
Ecosysteem	Oordeel m.b.t. door antropogene invloed op grondwaterstand op afhankelijke terrestrische ecosystemen	Goed	Goed
Toestand	Totaal oordeel van de kwantitatieve toestand van het grondwater (one out, all out)	Goed	Goed

Conclusie is dat de grondwaterlichamen in Overijssel kwantitatief, gelet op de KRW-criteria in goede toestand zijn, maar dat de verdroging in N2000-gebieden om maatregelen vraagt.

B. Kwaliteit grondwaterlichamen

De KRW definieert een goede chemische toestand wanneer de concentraties van verontreinigende stoffen voldoen aan drempelwaarden van de KRW zodanig dat:

Zij geen beperking vormen voor het bereiken van de milieudoelstellingen voor bijbehorende oppervlaktewateren en terrestrische en aquatische ecosystemen;
geen effecten van zout of andere intrusies vertonen;
er wordt voldaan aan de doelstellingen met betrekking tot 'water voor menselijke consumptie.

Daarbij wordt in eerste instantie bekeken of op alle meetpunten wordt voldaan aan de drempelwaarden en communautaire normen. In dat geval is de chemische toestand als goed te beoordelen. Indien er wel overschrijdingen worden geconstateerd worden er een vijftal stappen gezet die bepalen of de goede toestand wordt bereikt. Indien op een van de vijf stappen negatief wordt gescoord is de chemische toestand niet goed.

De stappen worden hierna toegelicht.

a) Drempelwaarden KRW

Om een beeld te krijgen van de grondwaterkwaliteit is in het KRW-meetnet het grondwater in 2006 op zowel 10 m beneden maaiveld als op 25 meter beneden maaiveld bemonsterd.

De gehalten zijn enerzijds getoetst op de communautaire normen voor nitraat en bestrijdingsmiddelen, anderzijds op de voor de diverse GWL afgeleide drempelwaarden (zie onderstaande tabel). Daarbij is gebruik gemaakt van de nulmeting uit 2006 waarbij het KRW meetnet op een groot aantal parameters is bemonsterd. De resultaten zijn weergegeven in tabel 3.12.

Tabel 3.12 Resultaten nulmeting chemische grondwaterkwaliteit 2006

(% meetpunten met overschrijding, cijfers hebben betrekking op geheel Rijn Oost).

Gwb naam	Diepte	As	Cd	Cl	Ni	NO3	Ptot	Pb	BM i	BM som
Deklaag Rijn-Oost	ondiep	13	0	25	0	0	0	0	13	0

¹ goed/ ontoereikend/ onbekend

	diep	0	0	13	0	0	0	0	13	13
Zand Rijn-Oost	ondiep	7	3	3	4	20	0	0	7	12
	diep	11	2	0	4	4	0	0	2	0

De resultaten van de nulmeting 2006 bevestigen de eerdere conclusie dat het nitraatgehalte van de grondwaterlichamen in Rijn-Oost ruim beneden de EU-grenswaarde van 50mg/l blijft. In de ondiepe filters (tot 10 m. beneden maaiveld) in het grondwaterlichaam Zand Rijn-Oost wordt de norm met enige regelmaat overschreden. Het aantal overschrijdingen blijft daarbij juist binnen de kritische grens (20%)². In de diepe filters komt overschrijding bijna niet voor.

Het 20% criterium voor chloride wordt alleen overschreden in Deklaag Rijn-Oost. Gezien de locatie van de filters en de geringe nitraatconcentraties mag verwacht worden dat chloride hier een natuurlijke, marine, oorsprong heeft en niet gerelateerd is aan landbouwkundige activiteiten.

In de nulmeting is de toestand ook beoordeeld op het al dan niet voorkomen van bestrijdingsmiddelen. Daarbij is getoetst aan de EU-norm van 0,1 ug/l en de somnorm van 0,5 mg/l. De resultaten zijn uitvoerig beschreven (Residuen van gewasbeschermingsmiddelen in het grondwater. Een analyse voor de KRW RIVM, 2007). Het 20% criterium wordt nergens overschreden, noch in Zand Rijn-Oost noch in Deklaag Rijn-Oost.

Wel wordt de norm overschreden in de individuele filters. Dit betreft zowel toegelaten als inmiddels verboden bestrijdingsmiddelen. Kijkend naar de op dit moment toegestane middelen wordt de norm overschreden in 8 ondiepe filters in Zand Rijn-Oost en in 2 filters in Deklaag Rijn-Oost. Zowel in Deklaag Rijn-Oost als in Zand Rijn-Oost betreft het de middelen BAM en bentazon.

In de diepe filters wordt in Deklaag Rijn-Oost en Zand Rijn-Oost in respectievelijk 1 en 2 filters toegestane bestrijdingsmiddelen aangetroffen. Deklaag Rijn-Oost betreft het bentazon. In Zand Rijn-Oost betreft het de middelen aminomethylfosfonzuur en BAM.

Kijkend naar de resultaten van de toetsing, bestaat de belangrijkste antropogene beïnvloeding van de grondwaterkwaliteit uit de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen.

De conclusie is dat er geen sprake is van overschrijding van de gestelde normen.

Significant stijgende trend

Alleen voor het grondwaterlichaam Zand Rijn-Oost zijn voldoende meetwaarden beschikbaar voor een statistisch zinvolle trendanalyse. Bij deze analyse zijn geen significante stijgende trends vastgesteld. Wel zijn dalingen vastgesteld, nl. een significante afname van cadmium en lood, beiden in de ondiepe filters. De oorzaak van deze afname is onbekend. Daarnaast zijn een aantal niet significante stijgende trends vastgesteld. Arseen vertoont zowel in de ondiepe als diepe filters een stijgende trend. In beide gevallen is de concentratie lager dan 75% van de drempelwaarde. Totaal fosfaat vertoont een stijgende trend in de ondiepe filters, maar de concentratie blijft ruim beneden de 75% van de drempelwaarde. Nitraat heeft in de ondiepe filters een niet significante dalende trend en in de diepe filters een niet significante stijgende trend. Dit wordt waarschijnlijk veroorzaakt door het in de ondergrond doordringen van het nitraatfront. Dit nitraatfront is het gevolg van de hoge belasting met nutriënten in met name de 80-er jaren.

De trends in Deklaag Rijn-Oost zijn kwalitatief beoordeeld. In de diepe filters is voor geen van de parameters een aanwijzing dat er sprake is van een stijgende trend. In de ondiepe filters lijkt er een stijgende trend voor fosfaat totaal, mogelijk in de orde van de drempelwaarde. Chloride, waar in de ondiepe filters een overschrijding van het 20% criterium is vastgesteld, lijkt een dalende trend te hebben.

Uit de statistische analyse kan opgemaakt worden dat er in Zand Rijn-Oost geen significante stijgende trends aanwezig zijn. Uit de kwalitatieve beoordeling van Deklaag Rijn-Oost is mogelijk sprake van stijgende trend van fosfaat totaal in de ondiepe filters.

b) Milieudoelstellingen oppervlaktewaterkwaliteit

Het KRW doel is als volgt geformuleerd: "De grondwatertoestand ondergaat geen zodanige antropogene [d.w.z. door de mens veroorzaakte] verandering dat:

de milieudoelstellingen volgens artikel 4 voor bijbehorende oppervlaktewateren niet wordt bereikt de toestand van die wateren significant achteruit gaan."

² In het aangrenzende Duitse deel van het deelstroomgebied Rijn-Oost is wel sprake van een overschrijding van deze kritische grens, onder meer ten gevolge van een afwijkende meetdiepte en een andere schaalgrootte van grondwaterlichamen.

De interactie tussen grond- en oppervlaktewater is nader beschreven in het rapport "Interactie grondwater oppervlaktewater (CSN, juni 2008)". Er is sprake van significante beïnvloeding als het oppervlaktewater voor betreffende stof at risk is en het te verwachten is dat een belangrijk deel van de belasting afkomstig is vanuit het grondwater. Vanwege die diepte waarop de grondwaterkwaliteit wordt beoordeeld (10 en 25 meter beneden maaiveld) is het overigens lastig eenduidige verbanden weer te geven. Vooralsnog worden alleen die stoffen beoordeeld waarvoor drempelwaarden (normen) voor het grondwater zijn afgeleid en worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- geen significante interactie als drempelwaarde in $\leq 20\%$ van de meetpunten wordt overschreden;
- geen significante interactie indien voorkomende stoffen van natuurlijke oorsprong worden verondersteld;
- nader onderzoek nodig, indien drempelwaarde in meer dan 20% van de meetpunten wordt overschreden.

Conclusie is dat het voorkomen van Chloride (Deklaag) van natuurlijke oorsprong worden verondersteld en geen significante beïnvloeding van het oppervlaktewater wordt verondersteld.

c) Toetsing aan milieudoelstellingen terrestrische ecosystemen

Hierbij gaat het om de vraag of het grondwaterlichaam dusdanig is verontreinigd dat er significante schade wordt toegebracht aan de grondwaterafhankelijke terrestrische vegetaties. Of er sprake is van verdroging wordt bij de kwantitatieve toestand beoordeeld.

De interactie tussen grond- en oppervlaktewater is nader beschreven in het rapport "Interactie grondwater oppervlaktewater (CSN, juni 2008)". Ook de relatie met terrestrische ecosystemen komt daarbij aan bod.

Vooralsnog wordt er vanuit gegaan dat significante beïnvloeding van terrestrische ecosystemen door toestromend vervuild grondwater van minder belang is dan de kwantitatieve verdroging.

d) Zout en intrusie

In Rijn-Oost is geen sprake van zoutintrusie, mede ten gevolge van het verzoeten van het IJsselmeer.

e) Toetsing aan doelstellingen met betrekking tot 'water voor menselijke consumptie'

Conform de drinkwaterwet voldoet al gezuiverde water aan de daarbij behorende normen.

Aanvullende toetsing is dan ook niet nodig. Alle waterwinningen voldoen op dit punt.

Ruwwaterkwaliteit

De ruwwaterkwaliteit en de mate van zuivering nu en in de toekomst wordt bepaald door een combinatie van kwetsbaarheid en belasting. In samenwerking met de waterbedrijven in Noord-Nederland zijn de winningen beoordeeld en is de kwetsbaarheid bepaald. (Adviesnota Rijn Oost, maart 2008).

Winningen zijn ingedeeld in vijf categorieën:

Cat	omschrijving	Aantal
I	ruwwater is schoon; winning is niet kwetsbaar	0
II	ruwwater is belast met nitraat en/of bestrijdingsmiddelen; de waterkwaliteit verbetert met huidige beleid afdoende.	8
III	ruwwater is schoon; winning is kwetsbaar. Of de waterkwaliteit met het huidige beleid gaat verbeteren moet afgewacht en zorgvuldig in de gaten gehouden worden;	6
IV	ruwwater is belast; maatregelen zijn nodig om de waterkwaliteit goed te krijgen	8
V	ruwwater is belast en de winning is dermate kwetsbaar dat ingrijpende maatregelen nodig zijn om de waterkwaliteit te verbeteren.	0

In geen van de winningen is sprake van zodanige normoverschrijding dat op dit moment ingrijpende maatregelen nodig zijn om de waterkwaliteit te verbeteren.

Voor de winningen in de categorie III zullen de ontwikkelingen zorgvuldig worden gemonitord. Voor winningen in de categorie IV en voor de oevergrondwaterwinningen zal een gebiedsdossier worden opgesteld.

Puntbronnen bodemverontreiniging

Binnen de grondwaterbeschermingsgebieden liggen puntbronnen van bodemverontreiniging, die van invloed kunnen zijn op de grondwaterkwaliteit.

In Overijssel zijn de potentiële locaties geïnventariseerd en is een inschatting gemaakt van het mogelijke risico. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen of er daadwerkelijk sprake is van een verontreiniging en een bedreiging.

Eindoordeel kwalitatieve toestand

In onderstaande tabel wordt een totaaloverzicht gegeven van de kwalitatieve toestand van de grondwaterlichamen.

Tabel 3.13 Eindoordeel kwalitatieve toestand

GWL	Kwaliteit												Toestand
Diepte (m-mv)	Normen/drempelwaarden								Terr. eco syst.	Aq eco. syst	Intru-sie	Water-winning	
	NO3	BM	Cl	Ni	As	Cd	Pb	Ptot					
Zand (10)													Goed
Zand (25)													Goed
Deklaag (10)													Ontoe-reikend ³
Deklaag (25)													Goed

3.3.5. Maatregelen en verwacht doelbereik

DOELBEREIK OP BASIS VAN HUIDIG BELEID

Huidig beleid

Het nationale grondwaterbeschermingsbeleid omvat het preventieve bodembeleid, het bodemsaneringsbeleid, het duurzame bodemgebruiksbeleid en het grondwaterbeschermingsgebiedenbeleid.

Bij het preventief bodembeleid staat een brongerichte aanpak centraal, met als doel bodemverontreiniging en -aantasting zoveel mogelijk te voorkomen. De opgave is uiteindelijk de chemische doelstellingen te realiseren voor nutriënten (stikstof en fosfaat), gewasbeschermingsmiddelen, zware metalen, toxische stoffen veroorzaakt door historische bodemverontreinigingen en zoutwaterintrusie.

Met het generieke mestbeleid, gebaseerd op het Derde Nitraat Actieprogramma, zal in 2015 worden voldaan aan de gemiddelde norm van 50 mg/l nitraat in het ondiepe grondwater en het oppervlaktewater. Waar hogere concentraties worden aangetroffen of lagere concentraties gewenst zijn, zullen aanvullend gebiedsgerichte maatregelen moeten worden genomen. Dit moet nog nader worden onderzocht.

De provincie Overijssel verwacht, met de verantwoordelijke gebiedspartners in Rijn Oost, dat het landelijke mestbeleid haar vruchten afwerpt en dat de nitraatbelasting op termijn zal afnemen.

Het generieke gewasbeschermingsmiddelenbeleid zal rekening houden met de resultaten van de door de provincies uitgevoerde nulmetingen in 2006. Deze laten zien dat verspreid over Nederland normoverschrijdende concentraties (0,1 µg/l) gewasbeschermingsmiddelen worden aangetroffen. Het bestaande beleid, gecombineerd met strikte handhaving van de regels, moet op termijn leiden tot het halen van de norm in het diepere grondwater. Vervolgmetingen zullen dit beeld moeten bevestigen. Voor zover bij kwetsbare winningen in grondwaterbeschermingsgebieden niet wordt voldaan aan de kwaliteitsnorm moeten aanvullende gebiedsgerichte maatregelen worden genomen. Ook met betrekking tot bestrijdingsmiddelen wordt verwacht dat het landelijke (toelatings)beleid tot resultaat zal hebben dat de nu gesignaleerde overschrijdingen in de toekomst tot het verleden zullen behoren.

³ De overschrijding voor chloride is, gezien de locatie van de filters en de geringe nitraatconcentraties terug te voeren op een natuurlijke, marine oorsprong en niet op menselijke activiteiten.

Het bodemsaneringsbeleid is gebaseerd op de Wet Bodembescherming (Wbb). De circulaire Streef- en interventiewaarden geeft een overzicht van de interventiewaarden bodemsanering en indicatieve niveaus voor ernstige verontreiniging, inclusief de hierbij behorende streefwaarden, meetvoorschriften en parameters voor het bepalen van de saneringsurgentie en het saneringstijdstip.

In Overijssel liggen puntbronnen van bodemverontreiniging, die van invloed kunnen zijn op de grondwaterkwaliteit. De potentiële locaties zijn geïnventariseerd en is een inschatting gemaakt van het mogelijke risico. Voor wat betreft de toestand van de grondwaterlichamen gaat men ervan uit dat alleen grootschalige verontreinigingen de goede toestand kunnen beïnvloeden. Aangezien het bodemsaneringsprogramma voldoende aandacht heeft voor dergelijke vervuiling vormen ze geen bedreiging voor de goede toestand van de grondwaterlichamen. In de omgevingsvisie zijn derhalve geen aanvullende maatregelen nodig.

Grondwater, winningen voor menselijke consumptie

Voor de preventieve bescherming van grondwater ten behoeve van de drinkwatervoorziening maakt het beleid op hoofdlijnen gebruik van drie sporen:

- Ruimtelijke ordening
- Regelgeving en vergunningverlening
- Stimulerende maatregelen voor bovenwettelijke bescherming

In het kader van het VROM-project "Vernieuwen beschermingsbeleid drinkwater" worden een aantal acties uitgevoerd ter intensivering en verhoging van de effectiviteit van het bestaande beleid. Aansluitend verzwaart de nieuwe Drinkwaterwet het drinkwaterbelang in afwegingen door het duurzaam veiligstellen van de drinkwatervoorziening als dwingende reden van groot openbaar belang te kwalificeren.

Maatregelen voor kleine, recreatieve onttrekkingen

Voor de kleine recreatieve onttrekkingen ligt het initiatief voor het maatregelenpakket bij het ministerie van VROM (gekoppeld aan het Waterleidingbesluit).

Eigenaren van collectieve watervoorzieningen of particuliere winningen moeten sinds 1 januari 2002 hun eigen winning controleren met behulp van een meetprogramma dat is goedgekeurd door de inspectie van VROM. Met de uitvoering van dit meetprogramma controleert de eigenaar of de drinkwaterkwaliteit voldoet aan de normen van het Waterleidingbesluit. Wanneer de waterkwaliteit niet voldoet aan de normen, dient de eigenaar (VROM Inspectie Eigen Winningen, 2006; Kwaliteit Drinkwater uit Eigen Bronnen):

- direct onderzoek te doen naar de oorzaak en de mogelijke nadelige gevolgen daarvan voor de volksgezondheid;
- zo spoedig mogelijk herstelmaatregelen in het belang van de volksgezondheid te nemen, waardoor het leidingwater weer aan de normen voldoet;
- direct de toezichthouder en de verbruikers te informeren over de normoverschrijding en de genomen of te nemen maatregelen.

Uiteindelijk kan dit leiden tot sluiting van de voorziening en overschakeling op waterlevering uit het openbare waterleidingnet. Met deze praktijk is de bescherming van de drinkwaterfunctie voldoende gewaarborgd, er zijn geen aanvullende regionale maatregelen nodig. Bovendien kan het verdergaand beschermen van het grondwater grote maatschappelijke en financiële consequenties hebben, die niet in verhouding staan tot de omvang van het probleem en het (zonodig) overschakelen op de openbare drinkwatervoorziening.

Verwacht doelbereik 2015

Op basis van de analyse van de huidige toestand en de maatregelen van het huidige en voorgenomen beleid is een inschatting gemaakt van het behalen van de goede toestand indien géén aanvullende maatregelen worden genomen.

De conclusies zijn:

- Voor de beide grondwaterlichamen is in algemene zin geen aanleiding tot het nemen van aanvullende maatregelen.
- In 2015 zal de "goede kwantitatieve toestand" worden gerealiseerd. De grondwatervoorraden zullen op peil blijven en de stijghoogten nabij grondwaterafhankelijke Natura2000-gebieden zullen niet dalen t.o.v. het jaar 2000.
- In 2015 zal de "goede chemische toestand" worden gerealiseerd. Lokaal zullen nog overschrijdingen voorkomen van nitraat en bestrijdingsmiddelen, maar deze zijn niet zodanig dat daarmee significante schade ontstaat aan natte ecosystemen en het winnen van grondwater

voor menselijke consumptie. Lokale overschrijdingen komen met name voor bij kwetsbare winningen die te maken hebben met een slechte kwaliteit vanwege invloeden vanuit het verleden en ten gevolge van puntverontreinigingen in de bodem. De overschrijding van de drempelwaarde van chloride in meer dan 20% van de meetlocaties in het grondwaterlichaam deklaag Rijn-Oost wordt teruggevoerd op een natuurlijke oorsprong. Er worden hiervoor dan ook geen maatregelen getroffen. In de planperiode zullen wij een voorstel ontwikkelen voor aanpassing van de milieu-doelstellingen.

Op grond hiervan zijn maatregelen voorzien met betrekking tot kwetsbare winningen voor drinkwater, puntbronnen bodemverontreiniging, industriële winningen en N2000-gebieden. Deze maatregelen worden hieronder nader beschreven.

TE NEMEN MAATREGELEN WATER VOOR MENSELIJKE CONSUMPTIE

Onttrekkingen bestemd voor menselijke consumptie

Zoals aangegeven is er voor een aantal drinkwaterwinningen aanleiding de situatie en de ontwikkeling extra intensief te volgen.

Bij een aantal kwetsbare winningen zullen mogelijk ook in 2015 nog de normen voor nitraat en bestrijdingsmiddelen in enkele putten worden overschreden. Voor de winningen waar de ruwwater nu al belast is en waar maatregelen zijn nodig om de waterkwaliteit goed te krijgen worden gebiedsdossiers opgesteld, evenals voor de twee oevergrondwaterwinningen in Overijssel. Het opstellen van gebiedsdossiers voor kwetsbare drinkwaterwinningen in Overijssel is een maatregel conform de KRW om een goede toestand ter plaatse van deze drinkwaterwinningen te behouden.

Opstellen gebiedsdossiers kwetsbare winningen

Een gebiedsdossier is een systematische verzameling van feiten over een drinkwaterwinning, het watersysteem van deze winning (kwantitatief en kwalitatief), de bronnen van verontreiniging in het intrekgebied van deze winning. Tevens bevat een gebiedsdossier een gedragen inzicht dat de feiten vertaalt naar actuele risico op verontreiniging van de bronnen en de verwachte kwaliteit van het onttrokken water in de toekomst.

Het doel van het gebiedsdossier is het scheppen van een gemeenschappelijk inzicht in de factoren die van belang zijn voor de kwaliteit van het onttrokken drinkwater en in de feitelijke bedreigingen van die kwaliteit.

In lijn met landelijke ontwikkelingen worden locatiespecifieke maatregelen ontwikkeld om te komen tot een betere bescherming van de bovengenoemde winningen. De maatregelen worden opgenomen in een zogenaamd gebiedsdossier, daarin worden een aantal stappen gezet die uiteindelijk resulteren in een pakket aan maatregelen.

De provincie voert de regie en werkt samen met de gemeente en waterleidingbedrijf. Samen zijn deze partijen verantwoordelijk voor het actueel houden van de informatie in het gebiedsdossier. Het opstellen van gebiedsdossiers wordt gezien als een maatregel in de zin van de KRW.

Uiterlijk in 2010 zullen op grond van deze gebiedsdossiers besluiten worden genomen over de inzet van stimuleringsmaatregelen. Een aandachtspunt uit de voorlopige resultaten van het VROM onderzoek zijn de status van een gebiedsdossier en de wijze waarop de inhoud en het gebruik geborgd kunnen/moeten worden. De provincie Overijssel wacht de resultaten van het VROM onderzoek af alvorens hierover een standpunt in te nemen.

De provincie heeft met het waterleidingbedrijf nadere afspraken gemaakt over de uitvoering. Aan de hand van het gebiedsdossier zal worden bekeken of maatregelen nodig zijn en zo ja binnen welk gebied. Aanvullende regelgeving wordt niet haalbaar geacht. Functieverandering kan doorgaans alleen op de lange termijn en zal "meeliften" met lopende ontwikkelingen (inspelen op ruimtelijke veranderingsprocessen). Daar waar kansen zijn zal dit instrument worden toegepast maar functieverandering is niet als een vastgestelde maatregel opgenomen in het stroomgebiedsbeheerplan. Het verplaatsen van een winning is zeer kostbaar en is, los van een aantal lopende ontwikkelingen, eveneens niet als een standaard maatregel opgenomen.

De provincie Overijssel en Vitens hebben de kwetsbare winningen geselecteerd op basis van de geologische opbouw van de ondergrond, de toestand van de winning en de belasting aan het maaiveld. Dat heeft geleid tot onderstaande selectie.

Waterwinningen waarvoor een gebiedsdossier wordt opgesteld

		oevergrondwaterwinning
Espelosebroek Hooge Hexel Mander Hammervliet, (afh. uitkomsten nader onderzoek)	Wierden Archemerberg Herikerberg/Goor Holten	Engelse Werk Vechterweerd

Puntbronnen bodemverontreiniging

Om te voldoen aan de KRW-doelstellingen voor wat betreft openbare drinkwaterwinningen is de volgende aanpak geformuleerd:

In 2015 zijn de risico's voor het beïnvloeden van de grondwaterkwaliteit vanuit puntbronnen in beeld gebracht en zijn de risicovolle locaties gesaneerd of beheerst. Vanwege de onzekerheden bij het saneren van puntbronnen van bodemverontreiniging is 2021 aangegeven als streeftermijn voor doelrealisatie.

Binnen de grondwaterbeschermingsgebieden liggen een groot aantal puntbronnen van verontreiniging. Op basis van een risicomodel is het risico van deze puntbronnen ingeschat (rapport "bepaling saneringsmaatregelen van puntbronnen i.r.t. KRW doelen in de provincie Overijssel"). Hierbij is onderscheid gemaakt in bron (nsx-score, sbi-score, sUBI) en pad (bodemtype, kwel/infiltratie). Daarnaast zijn de puntbronnen ingedeeld in categorieën:

- Categorie 1: geen bedreiging (voldoende onderzocht/gesaneerd);
- Categorie 2: mogelijk bedreiging (nog niet voldoende onderzocht);
- Categorie 3: vastgesteld risico (aard en omvang onderzocht, mogelijk al maatregelen genomen).

Vervolgens is geprioriteerd op alle puntbronnen uit categorie 2 en 3 met risicoscore 6+8 om een betaalbare en haalbare opgave te krijgen. Dit levert voor de gebieden waar de provincie Overijssel bevoegd gezag is 48 locaties op, binnen een totaal van 121. Deze locaties betreffen zowel locaties uit het landsdekkend beeld 2005 als locaties die al in het Wbb-traject zijn opgenomen.

Het maatregelenpakket bestaat uit het achtereenvolgens uitvoeren van:

- historisch onderzoek (HO) van alle locaties;
- oriënterend onderzoek (OO) van de locaties waarvan het historisch onderzoek de potentiële risico's niet heeft weggenomen;
- nader onderzoek (NO) van de locaties waarvan uit oriënterend onderzoek gebleken is dat er kans is op de aanwezigheid van een ernstige verontreiniging;
- het saneren of beheersen van die puntbronnen die werkelijk een risico vormen.

De kosten voor het uitvoeren van deze werkzaamheden is geschat op 3,5 miljoen euro. Hierbij is uitgegaan van arbitraire doorstroom factoren naar vervolgonderzoek /vervolgfase en een kosteninschatting per onderzoekstype op basis van expert judgement.

De 48 locaties worden opgenomen in het Wbb-programma 2010-2015. Wij hebben de gemeenten die zelf bevoegd gezag zijn geadviseerd hetzelfde te doen. Voor het saneren of beheersen van die puntbronnen die werkelijk een risico vormen wordt als streeftermijn 2021 aangehouden. Voor het uitvoeren van het maatregelenprogramma wordt uitgegaan van voldoende financiering van het rijk. Zolang de financiering niet bevredigend is geregeld wordt geen verplichting aangegaan voor het uitvoeren van de maatregelen. Bovendien is realisatie van de doelen afhankelijk van juridische procedures en toestemming van landeigenaren.

De aanpak van de puntbronnen zal zich dus in eerste instantie richten op de grondwaterbeschermingsgebieden. Voor de kwetsbare winningen wordt dit geregeld via het opstellen van de gebiedsdossiers.

Industriële onttrekkingen

In Overijssel liggen drie industriële winningen, waar water wordt benut voor menselijke consumptie:

- Stegeman (Deventer), vergunning 250.000 m³/jaar;
- Grolsch (Enschede), vergunning 1.400.000 m³/jaar;
- Lupack (Raalte), vergunning 300.000 m³/jaar.

Deze winningen worden beschermd door een afdichtende kleilaag. Om verstoring van deze laag te voorkomen is een boringvrije zone ingesteld.

OVERIGE BESCHERMDE GEBIEDEN, NATURA-2000

Natura2000-gebieden

De EU - Vogel- en Habitatrichtlijn verplicht lidstaten voor 2010 de gebieden aan te wijzen die onder deze Richtlijn vallen; in Nederland inmiddels Natura 2000 gebieden genoemd. Op grond van de Natuurbeschermingswet dient binnen 3 jaar na aanwijzing per gebied een beheerplan te zijn opgesteld.

In de natuurgebieden die zijn aangewezen in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn worden gebiedsspecifieke doelen nagestreefd. Onder de noemer van instandhoudingsdoelen is voor ieder relevante habitattype of soort een doel geformuleerd gericht op (a) het behoud of uitbreiding van het oppervlakte en (b) behoud of verbetering van de kwaliteit van de vegetatie of het leefgebied van de soort. De maatregelen die nodig zijn voor het bereiken van de instandhoudingsdoelen worden nader uitgewerkt in de beheerplannen. Deze plannen dienen uiterlijk drie jaar na de definitieve aanwijzing van het gebied gereed te zijn, maar omdat de definitieve aanwijzing van deze gebieden zoveel mogelijk wordt gekoppeld aan het opstellen van de beheerplannen, dienen deze bij voorkeur in september 2009 gereed te zijn.

De Taskforce Verdroging heeft in haar advies van mei 2006 aan de minister van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid (LNV) het voorstel gedaan om een TOP-lijst van verdroogde gebieden samen te stellen. In die gebieden zou de verdroging in 2015 moeten zijn opgelost.

De hoofdelementen van het advies om tot de vernieuwende aanpak van verdroging te komen zijn:

- concentreren op de TOP-gebieden van de natte natuur;
- sterkere aansturing door de provincies;
- programmatische aanpak van grondverwerving;
- in Overijssel zijn alle TOP-gebieden tevens Natura 2000-gebied.

Naast de KRW-eis dat geen achteruitgang mag optreden in beschermde gebieden, moeten ook de op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn geldende doelen worden gerealiseerd. De doelstelling voor de relevante Natura2000-gebieden is (met het oog op grondwater) als volgt omschreven: 'het tenminste voorkomen van de achteruitgang van de Natura 2000-gebieden door de vereiste watercondities maximaal te realiseren in de periode 2009-2015.

In de grondwaterafhankelijke Natura2000-gebieden, die zijn opgenomen in de "TOP-lijst verdroogde gebieden", worden maatregelen getroffen om de verdroging tegen te gaan. De hoogste prioriteit daarbij heeft de aanpak van de verdroging in de drie Natura2000-gebieden met een "sense of urgency". Daarnaast zijn er nog twaalf verdroogde Natura2000-gebieden zonder een "sense of urgency".

De maatregelenpakketten voor KRW en Natura2000 worden zoveel mogelijk op elkaar afgestemd. De maatregelen zijn voornamelijk alleen op hoofdlijnen geformuleerd. Naast ingrepen in de waterhuishouding - zoals verhoging van het waterpeil, dempen, het verleggen van waterlopen, en beekherstel - is lokaal ook grondaankoop nodig om de gewenste situatie te realiseren.

Maatregelen worden uitgevoerd conform de afspraken met het Rijk over het Provinciaal Meerjaren Programma (PMJP). Deze afspraken zijn uitgangspunt geweest voor een kostenraming.

In de beheerplannen worden instandhoudingsdoelen en de daarvoor benodigde maatregelen uitgewerkt en worden ook de te realiseren watercondities aangegeven.

Het is de verwachting dat voor het realiseren van de opgaven voor N2000-gebieden nog hogere inspanningen noodzakelijk zijn.

De Natura2000-gebieden die niet op de TOP-lijst staan komen niet voor 2015 aan bod.

In Overijssel liggen een aantal N2000-gebieden waar geen grondwatermaatregelen zijn voorzien (zoals Weerribben, Wieden en het Zwarte Water). Er wordt vanuit gegaan dat de toestand van het grondwater in deze gebieden niet bepalend is voor de te realiseren milieucondities.

Verwachting 2015

De stijghoogten/grondwaterstanden in de Natura2000-gebieden zullen stabiel zijn ten opzichte van het jaar 2000. Zowel in de Natura2000-gebieden met een "sense of urgency" als in de overige Natura2000- gebieden uit de TOP-lijst verdroogde gebieden zal in 2015 de stijghoogte zijn toegenomen.

In 2015 zal op basis van de resultaten van het Beheerplan Natura2000 (in combinatie met de uitkomsten van het GGOR-traject) het doel worden geactualiseerd.

3.3.6. Samenvattend overzicht van uitvoeringsmaatregelen grondwater

Tabel 3.14 Overzicht van uitvoeringsmaatregelen grondwater

Onderdeel	Maatregel	Verantw.	termijn	kosten
Grondwaterlichamen algemeen	Geen			
Drinkwaterwinningen				
	Voortzetten regulier beschermingsbeleid	Prov	perm	
	Opstellen gebiedsdossiers kwetsbare winningen	Prov	2010	
	Puntbronnen, nader onderzoek	Prov	2021	
Industriële winningen	Verbod op diepe boringen	Prov	2009	
Kleine onttrekkingen	Voortzetten monitoring	VROM	Perm.	
N2000 gebieden	Opstellen beheerplannen	Prov	2009	

OVERZICHT VOORGENOMEN MAATREGELEN GRONDWATER PROVINCIE OVERIJSEL
 Zoals opgenomen in het Stroomgebiedsbeheerplan Rijn Delta (versie november 2008)

Tabel 3.15 Maatregelen periode 2010 - 2015

SGBP-maatregelen, tijdvak 2010 - 2015		Grondwaterlichaam		Totaal aantal
Maatregeltipe	SGBP-categorie	Zand Rijn-Oost	Deklaag Rijn-Oost	
MAATREGELEN PROVINCIE				
saneren verontreinigd(e) landbodems / grondwater	Puntbronnen (art 11-3g)	1	1	2
overige inrichtingsmaatregelen (in relatie tot N2000, uit te voeren door waterschappen)	Regulering waterbeweging en hydromorfologie (art 11-3i)	14	1	15
vasthouden water in haarvaten van het systeem			1	1
geven van voorlichting en het treffen van financiële maatregelen	Aanvullende maatregelen (art 11-4)	1	1	2
uitvoeren onderzoek	Extra maatregelen (art 11-5)	1	1	2
MAATREGELEN GEMEENTE				
beheren grootschalige grondwaterverontreinigingen			1	1

Toelichting:

- saneren verontreinigd(e) landbodems/grondwater: Puntbronnen = herprioritering bodemsanering, nader onderzoek en zonodig sanering in grondwaterbeschermingsgebied
- overige inrichtingsmaatregelen (in relatie tot N2000, uit te voeren door waterschappen): Regulering waterbeweging en hydromorfologie = anti-verdrogingsmaatregelen N2000
- geven van voorlichting en het treffen van financiële maatregelen: Aanvullende maatregelen = aanvullende stimuleringsmaatregelen bij kwetsbare winningen
- Uitvoeren onderzoek: Extra maatregelen = risico analyse puntbronnen

MAATREGELEN PROVINCIE PERIODE 2016 – 2027:

Aanvullende stimuleringsmaatregelen worden na 2015 voortgezet. Anti-verdrogingsmaatregelen zullen ook na 2015 worden uitgevoerd, maar zijn nog niet begroot. Ook sanering puntbronnen gaat na 2015 ook door, afhankelijk van hetgeen voor 2015 binnen het bestaand bodemsaneringsprogramma reeds kan worden gerealiseerd.

3.4. Zwemwater

3.4.1. Wat schrijft de KRW voor?

De zwemwaterlocaties worden door de provincie aangewezen. Voor de kwaliteit van de zwemwaterlocaties is de Zwemwaterrichtlijn (ZWR) van 2006 van kracht. De KRW verplicht de lidstaten tot het opnemen van maatregelenprogramma's in de Stroomgebiedbeheerplannen (SGBP's) voor de uitvoering van de ZWR. De uiterlijke termijn voor het halen van de doelstellingen van de nieuwe Zwemwaterrichtlijn is 2015. Hieruit volgt dat maatregelen om deze doelstellingen te bereiken, genomen moeten worden in de periode van nu tot aan 2015.

Landelijk is overeengekomen (Cluster Milieu, ministerie van VROM, 30 maart 2006) om een gedeeltelijke koppeling te leggen tussen de Maatregelenprogramma's ten behoeve van de Zwemwaterrichtlijn en de Maatregelenprogramma's van de KRW in de SGBP's van 2009. De maatregelen komen voort uit zogenaamde zwemwaterprofielen die voor iedere locatie moeten worden opgesteld en waarin de risico's en bedreigingen voor het zwemwater worden vastgelegd. De zwemwaterprofielen moeten uiterlijk in maart 2011 zijn opgesteld. Voor zover maatregelen nu al bekend zijn, worden ze opgenomen in de SGBP's.

3.4.2. Resultaat

In Overijssel liggen op dit moment in totaal 15 openbare en 25 semi-openbare zwemwateren. De aanwijzing vindt jaarlijks opnieuw door Gedeputeerde Staten plaats. Voor zwemwater is een dekkend monitoringprogramma operationeel, dat voldoet aan de Zwemwaterrichtlijn. In de regio Rijn-Oost (en dus ook in Overijssel) is de waterkwaliteit van de provinciale zwemwateren overwegend goed. Het betreft geïsoleerde wateren zonder direct aanwijsbare bronnen van verontreiniging. De verwachting is dat ook op basis van de normen van de nieuwe Zwemwaterrichtlijn er weinig problemen zullen zijn. Incidenteel doen zich problemen voor met blauwalgen. Aangezien landelijk (door de Waterdienst) nog onderzoek wordt gedaan naar mogelijke beheersmaatregelen in verband met blauwalgen, zijn er nog geen beheersmaatregelen geformuleerd voor deze plassen.

3.4.3. Beleidsmatige aspecten

De nadruk wordt gelegd op zwemwaterlocaties waarvan het vermoeden bestaat - of waarvan op basis van meetgegevens bekend is - dat er maatregelen moeten worden getroffen om te voldoen aan de doelstellingen (microbiologisch en blauwalgen) van de nieuwe Zwemwaterrichtlijn. Er zijn 15 openbare zwemgelegenheden waaraan momenteel de functie "zwemwater" is toegekend en waarvoor al een zwemwaterprofiel kan worden opgesteld. Bij wijze van pilot is dat voor vier zwemwateren al gedaan.

Hierbij is bewust gekozen voor dat deel van de zwemwateren, waar naar verwachting de meeste problemen zouden kunnen spelen. In 2006 tevens is gestart met het meten volgens de nieuwe parameters. Uit de opgestelde zwemwaterprofielen komt naar voren dat de invloed van de onderzochte (mogelijke) vervuilingsbronnen niet aangetoond is, of in een enkel geval gering is. De zwemwaterkwaliteit op basis van de nieuwe (bacteriologische) parameters blijkt uitstekend te zijn tot incidenteel goed. Het is de verwachting dat de nog op te stellen zwemwaterprofielen van de overige 11 openbare zwemplassen overeenkomstige resultaten zullen hebben. Bij 2 zwemplassen vormen blauwalgen soms een probleem. Landelijk (RIZA) wordt onderzoek gedaan naar mogelijke beheersmaatregelen voor blauwalgen. Er zijn voor deze plassen nog geen beheersmaatregelen geformuleerd. Er wordt nu door de waterschappen al deels gewerkt aan de overige

zwemwaterprofielen.

Voor 25 semi-openbare zwemgelegenheden is de procedure van functietoekenning gaande; de betreffende waterschappen is advies gevraagd.

4. NORMERING WATEROVERLAST

4.1. Inleiding

In 2000 heeft de Commissie Waterbeheer 21ste eeuw geadviseerd een landelijk normeringstelsel uit te werken voor de regionale oppervlaktewatersystemen. Doel hiervan was om duidelijkheid te verschaffen over de mate van bescherming, die door de overheid geboden wordt tegen wateroverlast.

Vervolgens is in 2002 door het Interprovinciaal Overleg, de Unie van waterschappen, de Vereniging van Nederlandse gemeenten en het Rijk een voorstel uitgewerkt om aan te geven welke mate van bescherming geboden zou moeten worden tegen wateroverlast, die ontstaat door inundatie vanuit oppervlaktewater ten gevolge van lokale neerslag: de “werknormen”.

In het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) van 2003 is overeengekomen om de werknormen op bruikbaarheid te toetsen. Gedurende de periode 2003-2005 hebben de waterschappen de regionale oppervlaktewatersystemen getoetst aan de NBW-werknormen.

Uit deze toetsing is op hoofdlijnen naar voren gekomen welke gebieden niet aan de norm voldoen en welke inspanning nodig is om het regionale systeem in 2015 te laten voldoen aan de werknormen. Op basis van de uitkomsten van deze eerste toetsing is besloten om de NBW-normen tot referentienormen te verheffen.

In januari 2008 is door de provincie een kader vastgesteld met een aantal uitgangspunten voor de normering in het Overijsselse deel van Rijn-Oost. Het kader is een handreiking voor de totstandkoming van de normering van regionale wateroverlast.

De waterschappen hebben het regionale oppervlaktewatersysteem getoetst aan de referentienormen. Om te komen tot definitieve gebiedsnormen en maatregelen voor de bestrijding van wateroverlastknelpunten hebben de waterschappen in een gebiedsproces met het “veld” overleg gevoerd. Na het doorlopen van het gebiedsproces heeft het waterschap een voorstel aan de provincie kunnen doen voor vaststellen van gebiedsnormen en eventueel te nemen maatregelen om aan de gebiedsnormen te voldoen.

4.1.1. Provinciale Omgevingsverordening

De normen voor wateroverlast worden vastgelegd in de provinciale Omgevingsverordening. In de verordening is naast de procedure voor het vaststellen van de normen en ook een procedure voor de eventuele toekomstige wijzigingen van deze norm opgenomen.

Ten slotte wordt in de verordening aangegeven voor welke gebieden een norm wordt vastgesteld en wanneer de normen in de toekomst worden getoetst. Vaststellen van gebiedsnormen en wijzigen daarvan zullen door Provinciale Staten plaatsvinden.

In de Omgevingsverordening is verder vastgelegd, conform de afspraken in het Nationaal bestuursakkoord Water, dat het beheersgebied van de waterschappen uiterlijk in 2015 aan de vastgestelde normen voor wateroverlast dient te voldoen.

4.2. Provinciale normen voor het risico op wateroverlast

Wij stellen de volgende normen vast, gekoppeld aan verschillende vormen van grondgebruik. Er is sprake van een ontoelaatbaar risico op wateroverlast als de kans op inundatie groter is dan de norm. De normen zijn aangegeven in tabel 4.1

Tabel 4.1 Normen Regionale Wateroverlast

Grondgebruik	Toelaatbare inundatiekans (1/jaar)	Maaiveldcriterium 4) (%)
Grasland (incl. veenweidegebieden en mais)	1:10	5
Akkerbouw	1:25	1
Hoogwaardige land- en tuinbouw	1:50	1
Glastuinbouw	1:50	1
Bebouwd gebied	1:100	0
Buitendijks gebied en andere regelmatig inonderende beekoevers	Geen norm	
Natuurgebieden	Geen norm, 5)	
Hogere zandgronden	Geen norm	

4.2.1. Afwijkende normen per waterschap

In het Kader normering wateroverlast is aangegeven dat in bepaalde situaties afgeweken kan worden van de referentienormen. Doelstelling daarbij blijft het streven naar een duurzaam watersysteem. Hierna wordt per waterschap aangegeven op welke punten wordt afgeweken van de referentienormen.

Waterschap Groot Salland

Voor het glastuinbouwgebied De Koekoek wil het waterschap een strengere norm (1:100) hanteren dan de referentienorm, (1:50). In de verordening is de referentienorm voor glastuinbouw als norm opgenomen, maar het staat het waterschap vrij om een strengere norm te hanteren, als andere belangen daar niet mee geschaad worden.

Waterschap Regge en Dinkel

Binnen het gebied van dit waterschap wordt voor een aantal gebieden een lagere norm vastgelegd dan de referentienorm. Dit geldt voor:

- graslandgebieden die nu, onder het actuele klimaat, al frequenter inunderen dan 1x per 10 jaar (de referentienorm van grasland). Voor deze gebieden wordt een norm van 1/1 jaar voorgesteld. Het gaat hierbij voornamelijk om de beekdalen, die feitelijk fungeren als natuurlijke bergingsgebieden.
- de norm van 1/1 jaar wordt ook vastgelegd voor gebieden die in de toekomst, voor opvang van de klimaatverandering nodig zullen zijn voor wateropvang. Hiermee worden natuurlijke laagten benut voor waterberging bij extreem hoge neerslag.

Voor graslandgebieden die relatief droog zijn hanteert het waterschap een strengere norm (1:25) dan de referentienorm. In de verordening is de referentienorm voor grasland als norm opgenomen, maar het staat het waterschap vrij om een strengere norm te hanteren, als andere belangen daar niet mee geschaad worden.

Waterschap Velt en Vecht

In het gebied van dit waterschap gelden de referentienormen, als normen.

Waterschap Reest & Wieden

In het gebied van het waterschap gelden in het algemeen eveneens de referentienormen als normen.

In het gebied van de polders Buitenbroek, Bedijkte Ronde Broek, Blankenhammer Binnenpolder,

⁴ Maaiveldcriterium: Bij de betreffende functies mag een klein percentage van percelen vaker inunderen zonder dat sprake is van overschrijding van de referentienorm. Bijvoorbeeld bij grasland mag maximaal 5% van de oppervlakte van het maaiveld vaker inunderen. Het gaat om niet de plassen, die op het land blijven staan door stagnerend regenwater.

⁵ Desgewenst kan in overleg met de terreinbeheerder een specifieke norm worden opgesteld.

Baarlinger-Noorderpolder (veelal aangeduid als de Veenweidepolders rond de Weerribben) kan naar de mening van het waterschap niet aan de norm voor grasland worden voldaan. Het waterschap heeft tot nu toe geen voorstel voor een aangepaste norm gedaan.

Waterschap Rijn en IJssel

In het gebied van dit waterschap gelden de hierboven aangegeven normen.

In hun Waterbeheerplan nemen de waterschappen kaart(en) op met een aanduiding van de per gebied geldende normering. De kaarten moeten zodanig gedetailleerd zijn dat er eenduidig per perceel de geldende norm uit is af te lezen.

4.3. Waterberging

Om het risico op wateroverlast te verkleinen en te voldoen aan de gestelde normen zijn in sommige gevallen extra maatregelen nodig. Dat kan variëren van kleinschalige aanpassingen aan waterlopen tot het aanleggen en inrichten van bergingsgebieden die kunnen worden ingezet om tijdelijk water te bergen en zo overlast elders te voorkomen.

Wanneer het gaat om grootschalige bergingsgebieden worden die door de provincie opgenomen in de Omgevingsvisie.

Berging in het gebied van Rijn en IJssel.

Om de normen voor wateroverlast te kunnen realiseren heeft het waterschap Rijn en IJssel geen (grootschalige) berging in Overijssel nodig. Het systeem heeft voldoende bergingsmogelijkheden.

Berging in het gebied van Groot Salland.

Om de normen voor wateroverlast te kunnen realiseren heeft het waterschap Groot Salland geen (grootschalige) berging nodig. Het systeem heeft voldoende bergingsmogelijkheden. Het beleid van het waterschap is er op gericht om systematisch het areaal oppervlakte water te vergroten van nu 1% naar 2%.

Berging in het gebied van Regge en Dinkel.

Omdat het waterschap Regge en Dinkel voor de berging gebruik maakt van de natuurlijke laagten, voornamelijk in de beekdalen, is er geen behoefte grootschalige berging aan te wijzen en in te richten.

Berging in het gebied van Velt en Vecht.

Het waterschap Velt en Vecht heeft geen plannen om grootschalige berging te realiseren op Overijssels grondgebied.

Het beleid van het waterschap is er op gericht om systematisch het areaal oppervlakte water te vergroten door het nemen van kleinschalige maatregelen.

Berging in het gebied van Reest en Wieden

Om de wateroverlast normen te kunnen realiseren wil het waterschap grootschalige (gestuurde) berging aanleggen, voor in totaal 6,5 miljoen m³ in het gebied dat aansluit op de Boezem van Vollenhove. Daarvoor wordt het waterbergingsgebied Beulakerpolder ingericht. De procedures voor de realisering van deze berging zijn nagenoeg afgerond. Het gebied is op de Functiekaart Water aangegeven.

Het waterschap ontwikkelt verder nog plannen voor:

- Gestuurde grootschalige berging in de Polder Giethoorn, tussen de Cornelisgracht en de Oude Kerkweg, aansluitend aan de berging in de Beulakerpolder ten zuiden van de Cornelisgracht.
- Bergingen in de Polder Wetering-West en de Polder Wetering Oost. Deze plannen worden in nauwe samenhang met de Landinrichting voor Noordwest Overijssel en het Strategisch Groenproject Noordwest Overijssel ontwikkeld.

Omdat de plan- en besluitvorming hierover bij het waterschap nog niet is afgerond worden deze gebieden vooralsnog met een symbool op kaart weergegeven, met de omschrijving “zoekgebied waterberging”.

5. *Beleidskader grondwaterbeheer en grondwaterbescherming*

5.1. *Inleiding*

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op twee aspecten van het beleid met betrekking tot grondwater: het beheer van de grondwatervoorraad en de bescherming van grondwater voor menselijke consumptie.

De provincie heeft een wettelijke verantwoordelijkheid voor het beheer van de grondwatervoorraad. Daarom wordt hieronder het beleidskader geschetst waarbinnen vergunningaanvragen worden beoordeeld.

De provincie is ook verantwoordelijk voor de bescherming van water dat wordt gebruikt voor menselijk consumptie. Zij wijst de locaties aan waar water wordt gewonnen en stelt gebieden vast waarbinnen een beschermingsbeleid van toepassing is. Dit loopt via de vergunningplicht en sturing in het spoor van de ruimtelijke ordening. Een deel daarvan is daarom vastgelegd in de Omgevingsverordening.

5.2. *Beheer van het grondwater*

Het beheer van grondwater is/wordt met de Waterwet (2009) in handen gelegd van de waterschappen, uitgezonderd winningen voor de openbare drinkwatervoorziening, industriële onttrekkingen groter dan 150.000 m³/jaar en Koude-warmte opslag, voor deze onderdelen is de provincie verantwoordelijk.

De provincie en de waterschappen hanteren bij het beheer van grondwater de beleidslijn zoals verwoord in hoofdstuk 4.6.2 en 4.9 van de Omgevingsvisie.

Met deze beleidslijn kunnen de Provinciale Staten en de algemene besturen van de waterschappen sturing geven op het verlenen van vergunningen voor grondwateronttrekking.

Hoofdpijn van het beleid is dat grondwater uitsluitend wordt gebruikt voor hoogwaardige doeleinden. Laagwaardig gebruik wordt teruggedrongen.

5.2.1. *Drinkwater*

De hoofdlijnen van het beleid voor de drinkwatervoorziening en de bescherming van het grondwater zijn opgenomen in paragraaf 4.6.2. van de Omgevingsvisie. In dit hoofdstuk van de waterbijlage wordt met name het beschermingsbeleid meer in detail beschreven.

5.2.2. *Industriële winningen*

De provincie (GS) is bevoegd gezag voor de industriële onttrekkingen vanaf 150.000 m³/jaar.

Het begrip industriële toepassingen wordt in de (ontwerp)Waterwet niet nader gedefinieerd.

Omdat het erg lastig blijkt dit begrip nauwkeurig te omschrijven kiezen wij in overeenstemming met het voorstel van wet voor de invoering van de Waterwet voor een 'negatieve' benadering: een (niet-limitatieve) opsomming van onttrekkingen die in ieder geval niet onder het begrip

'industriële toepassing' vallen. Dat zijn in ieder geval onttrekkingen ten behoeve van bronbemaling, beregening, grond(water)sanering, ontwatering, bodemenergiesystemen, openbare drinkwatervoorziening.

In geval van twijfel gaan wij ervan uit dat een onttrekking een industriële toepassing is.

5.2.3. Bodemenergiesystemen

Het beleid voor de bodemenergie systemen (KWO) is opgenomen in paragraaf 4.8/5.8 van de Omgevingsvisie

5.2.4. Grondwaterheffing

Voor de uitvoering van het provinciaal waterplan als onderdeel van de Omgevingsvisie moeten voor de diverse provinciale inspanningen op het gebied van grondwater de nodige gelden aanwezig zijn. De Grondwaterwet/Waterwet maken het mogelijk om de diverse grondwater onderzoeken te financieren uit de opbrengst van de heffing. De kosten die uit de heffing mogen worden gedekt zijn:

- van maatregelen, direct verband houdende met het voorkomen en tegengaan van nadelige gevolgen van onttrekkingen en infiltraties;
- in verband met voor het grondwaterbeleid noodzakelijke onderzoeken;
- in verband met het houden van een register ter zake van onttrekkingen en infiltraties;
- in verband met de vergoeding ingevolge van schade, voortvloeiend uit de uitoefening van een taak of bevoegdheid in het kader van het waterbeheer.
- In verband met de kosten van onafhankelijk schadeonderzoek door de Commissie van Deskundigen Grondwateronttrekkingen

Voor de provincie Overijssel gaat het om de hieronder aangegeven onderwerpen. De daarmee gemoeide kosten worden voor de komende jaren geraamd op ca. € 1 mln per jaar.

Tabel 5.1 Kosten grondwaterbeheer

Kosten	€1000 per jaar
grondwaterstands en kwaliteitsmeetnetten	110
Commissie van deskundigen Grondwateronttrekkingen	40
register en heffing	15
vergoeding van schade	0
verdrogingbestrijding	400
onderzoek	350
perceptiekosten	85
Totaal	1.000

Tariefstelling

Het tarief van de grondwaterheffing bedraagt sinds 1-1-2001 € 0,0136 per m³ onttrokken grondwater.

Wij stellen de ondergrens voor belastingplicht op 100.000 m³ (netto onttrekking per jaar). Dat leidt tot een totaal belastingplichtige hoeveelheid van 74,5 miljoen m³ per jaar, hetgeen resulteert in een jaarlijkse opbrengst van €1 miljoen per jaar, voldoende om de geraamde kosten te dekken.

Daarom wordt het tarief per 1-1-2010 en voor de daarop volgende 6 jaren gehandhaafd op € 0.0136 per m³.

Door de verschuiving van de ondergrens naar 100.000 m³ netto onttrokken hoeveelheid per jaar wordt het aantal belastingplichtige inrichtingen teruggebracht van 285 naar 48 inrichtingen en vermindert administratieve last (cijfers gebaseerd op belastingjaar 2006). De grootste groep betreft meldingsplichtige bronbemalingen (212) waarvan verwacht mag worden dat deze groep geen kosten voor de provincie met zich meebrengen. Derhalve is er geen reden om provinciale heffing op te leggen. Ook de kosten voor de provincie Overijssel zullen enigszins afnemen.

5.3. Grondwaterbescherming.

Schoon grondwater is een schaars goed dat het waard is om beschermd te worden. Het is de belangrijkste grondstof voor ons drinkwater. Sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw wordt daarom grondwaterbeschermingsbeleid gevoerd. Het rijksbeleid en de bijbehorende wetgeving (Wet Bodembescherming) bieden een algemeen, landelijk geldend preventief beschermings-niveau. Voor bijzondere gebieden, de milieubeschermingsgebieden met de functie waterwinning (intrek- en grondwaterbeschermingsgebieden), dient de provincie een extra beschermingsniveau te realiseren (Kader Richtlijn water en de Wet Milieubeheer).

Grondwaterbescherming is niet vrijblijvend, zeker niet nu de Europese Kaderrichtlijn Water eist dat Nederland haar grondwater op een bepaald kwaliteitsniveau houdt of brengt. Daarbij wordt extra aandacht gevraagd voor de gebieden waar grondwater wordt onttrokken voor menselijke consumptie, zoals drinkwater of water voor de levensmiddelen- en voedingsindustrie. Nederland moet over de resultaten van haar beschermingsinspanningen rapporteren aan de Europese Commissie.

De Kaderrichtlijn Water verlangt dat de huidige zuiveringsinspanning in ieder geval niet toeneemt met op termijn een zodanige bescherming van het grondwater dat een eenvoudige zuivering voldoende is om van het opgepompte water drinkwater te maken.

De provincie heeft een centrale rol in het grondwaterbeschermingsbeleid.

De gebieden waar grondwater voor drinkwater aan de bodem wordt onttrokken en de gebieden die daarvoor in reserve worden gehouden worden afdoende beschermd. We stellen beperkingen aan activiteiten en ruimtelijke functies in het zogeheten grondwaterbeschermingsgebied en in mindere mate in het intrekgebied. Activiteiten en functies, die de kwaliteit van het grondwater negatief beïnvloeden, worden geweerd of er moeten voorzieningen worden getroffen. Het belang van het water is hier normstellend: het waarborgen van het publiek belang van de drinkwatervoorziening staat centraal, de provincie houdt hier actief toezicht op.

In het kader van de implementatie van de KRW zullen in 2009 en 2010 voor kwetsbare winningen gebiedsdossiers worden opgesteld. In hoofdstuk 3 van deze waterbijlage wordt verder ingegaan op de implementatie van de KRW.

Het zorgvuldig omgaan met grondwater is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de provincie, gemeenten, waterschappen, waterleidingbedrijf, agrariërs, bedrijfsleven en de burgers van Overijssel. Een optimale bescherming van het grondwater vraagt een actieve en duidelijke betrokkenheid van al deze partijen. Bewustwording, heldere regelgeving en gebiedsgerichte plannen zijn voorwaarden en instrumenten om invulling te (kunnen) geven aan deze gezamenlijke verantwoordelijkheid.

5.3.1. Rol en positie provincie Overijssel

De provincie Overijssel heeft op de volgende wijze formeel te maken met de openbare drinkwatervoorziening:

- als strategisch beleidsbepaler voor de inrichting van de fysieke leefomgeving en het toekennen van functies aan water- en grondwatersystemen;
 - als bevoegd gezag voor de vergunningverlening voor de benodigde hoeveelheden grondwater op grond van de grondwaterwet en straks de nieuwe Waterwet;
 - als bevoegd gezag voor de bescherming van de kwaliteit op grond van de Waterwet (Kaderrichtlijn Water en Grondwaterrichtlijn) en de Wet Milieubeheer;
 - als bestuursorgaan dat de zorg heeft dat het veiligstellen van een duurzame drinkwatervoorziening in al haar overige besluiten en beschikkingen wordt mee gewogen (artikel 2 wetsvoorstel Drinkwaterwet)
 - als medeaandeelhouder van het waterleidingbedrijf.
- Het provinciale belang is evident.

Provincies en gemeenten zijn aandeelhouder/eigenaar van drinkwaterbedrijven en dragen uit dien hoofde de verantwoordelijkheid voor een voldoende uitvoering van de openbare drinkwatervoorziening in het voor hun bedrijf vastgestelde distributiegebied (zorgplicht artikel 3 Drinkwaterwet). Zij zijn als eigenaar ook gehouden er voor zorg te dragen dat de bedrijven in

overheidshanden blijven, dat deze aan de wettelijke verplichtingen voldoen en dat zij doelmatig opereren. Voor zover zij niet als eigenaar opereren maar uit hoofde van andere wettelijke taken, zoals met betrekking tot het beheer en de bescherming van grondwater en oppervlaktewater, dat als bron voor de drinkwatervoorziening wordt gebruikt, dienen zij tevens te voldoen aan de zorgplicht van artikel 2, eerste lid wetsvoorstel Drinkwaterwet.

In het tweede lid van artikel 2 wetsvoorstel Drinkwaterwet wordt de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening aangemerkt als een dwingende reden van groot openbaar belang. Door de gekozen formulering wordt aangesloten bij de uitzonderingsregeling van met name artikel 6, vierde lid, van de Habitatrichtlijn¹, zodat in de daar bedoelde gebieden, onder de daar bedoelde voorwaarden, activiteiten ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening mogelijk blijven. De norm van artikel 2, tweede lid, richt zich tot alle bestuursorganen waarvan de uitoefening van bevoegdheden of de toepassing van wettelijke voorschriften (mede) betrekking heeft op het belang van de openbare drinkwatervoorziening. Hiermee wordt het bijzondere belang van de openbare drinkwatervoorziening in de wet verankerd, hetgeen houvast geeft voor de bestuurspraktijk en een meer expliciete waarborg biedt ter bescherming van dat belang. De bepaling vormt een uitwerking van de in het eerste lid opgenomen zorgplicht en dient mede ter ondersteuning van de uitvoerbaarheid van die zorgplicht.

In de provincie Overijssel liggen 25 grondwaterbeschermingsgebieden met intrekgebieden⁶ voor de bescherming van de grondstof voor de openbare drinkwatervoorziening. Voor twee reserveringen zijn daarnaast alleen intrekgebieden aangewezen. De gebieden zijn verdeeld over 21 van de 25 gemeenten. Nu hier zo expliciet sprake is van een bovenlokaal belang en zelfs van een boven regionaal belang ligt het voor de hand de in de verschillende wetten genoemde taken, verantwoordelijkheden en zorgplicht ook via regelgeving vorm te geven.

5.3.2. Grondwaterbeschermingsbeleid

Het provinciale beleid voor grondwaterbescherming is in 2006 door Provinciale Staten herzien (Beleidsplan grondwaterbescherming, partiële herziening Strategische Plannen). In april 2008 is door PS hieraan nog een verduidelijking toegevoegd. Dit vigerende beleid wordt voortgezet.

De hoofdlijnen van het beschermingsbeleid lopen via drie paden: het ruimtelijk ordeningsbeleid, het waterbeleid en het milieubeleid. Via de lijn van het watersysteembeheer willen wij de voorraad op peil houden, de gevolgen verminderen en waar mogelijk de duurzaamheid verbeteren. Via de ro- en milieulijn willen wij de kwaliteit van de grondstof voor de openbare drinkwatervoorziening en de levensmiddelenindustrie beschermen en verbeteren.

Inzet via het ruimtelijk ordeningsbeleid:

De bescherming van het grondwater voor de openbare drinkwatervoorziening is een provinciaal belang. Daarom beschermen wij de bestaande en toekomstige drinkwaterwinningen via de ruimtelijke ordening. Om de nadelige gevolgen van onttrekkingen in de toekomst en conflicten met andere (ruimtelijke) belangen zoveel mogelijk te voorkomen streven wij naar duurzame winningen.

Voor het ruimtelijke ordeningsbeleid is het uitgangspunt: het risico op verontreiniging van het grondwater dient binnen grondwaterbeschermingsgebieden en intrekgebieden te worden tegengegaan door:

- het bevorderen van (RO)functies die bijdragen aan kwalitatief goed grondwater
- het stellen van voorwaarden aan RO functies ten einde het risico van grondwaterverontreiniging te verkleinen
- het weren van functies die risico van grondwaterverontreiniging met zich meebrengen

De watertoets is wettelijk verplicht sinds 1 november 2003. Het doel van de watertoets is dat waterhuishoudkundige doelstellingen zichtbaar en evenwichtig worden meegenomen bij alle relevante ruimtelijke plannen of besluiten. Deze verplichting biedt een goede mogelijkheid om het belang van grondwaterbescherming een grotere rol te laten spelen bij ruimtelijke plannen. Activiteiten en/of ruimtelijke planontwikkelingen kunnen nu immers consequent al in het beginstadium worden getoetst aan het stap-vooruit principe. Daarmee wordt het gemakkelijker om

⁶ Een beschermingsgebied heeft betrekking op een drinkwaterwinning die in de provincie Drenthe is gelegen

daadwerkelijk deze stap vooruit te kunnen maken.

Voor een verdere uitwerking van deze RO lijn en de daarin gehanteerde begrippen verwijzen wij naar de toelichting bij dit hoofdstuk

Inzet via het milieubeleid:

Voor de verdere uitwerking van deze milieulijn verwijzen wij naar het door Provinciale Staten vastgesteld Beleidsplan Grondwaterbescherming van 15 maart 2006 welke hier als ingevoegd moet worden beschouwd.

5.4. *Industriële onttrekkingen*

Industriële onttrekkingen

In Overijssel onttrekken momenteel 3 bedrijven in de levensmiddelen- en voedingsindustrie grondwater voor 'menselijke consumptie'. Deze onttrekkingen zijn opgenomen in het voor de KRW opgezette landelijke register met de beschermde gebieden.

Grondwater dat wordt benut in industriële processen voor menselijke consumptie, wordt beschermd conform de eisen van de KRW en de Grondwaterrichtlijn. Door het instellen van boringsvrije zones wordt verontreiniging van diepe grondwaterlagen voorkomen.

Toelichting op inzet via ruimtelijke ordeningsbeleid

Principes en uitgangspunten in het beschermingsbeleid

In het beschermingsbeleid is het voorzorgsprincipe leidend. Het voorzorgsprincipe houdt in dat voor de kwaliteit van het grondwater (potentieel) risicovolle activiteiten en ontwikkelingen worden geweerd. Het stap-vooruit beginsel kan geheel in het verlengde van deze doelstelling worden gehanteerd. Er worden dan alleen functiewijzigingen toegestaan als daarmee rechtstreeks een vermindering van eventuele risico's kan worden bereikt. Het gaat dan om het bevorderen van harmoniërende functies. Functieverandering ten gunste van een harmoniërende functie is echter lang niet altijd haalbaar, er zit namelijk ook een economisch aspect (rendement) aan vast. In de praktijk kan het voorzorgsbeginsel dan tot een "bevrozing" van de huidige situatie leiden. Veelal is er dan sprake van landbouwkundig gebruik, voor grondwaterbescherming niet per definitie een gunstige situatie. Vooral de meer intensieve vormen van landbouw en tuinbouw vormen namelijk een risico voor de grondwaterkwaliteit (ze worden hieronder daarom ook genoemd bij de risicovolle activiteiten/functies).

Het "stap-vooruit beginsel" kan echter ook worden gecombineerd met de risico- en saldobenadering. Daarbij is meer maatwerk per grondwaterbeschermingsgebied en/of intrekgebied mogelijk. De gedachte achter de risico- en saldobenadering is het vergroten van de ontwikkelingsmogelijkheden voor grondwaterbeschermings- en intrekgebieden en het tegelijkertijd verhogen van de kwaliteit van het op te pompen grondwater voor de drinkwatervoorziening.

Aan de drinkwaterwinning kleven soms voor de omgeving ook bezwaren. Te denken valt hierbij aan verdroging van gebieden in de nabijheid van een drinkwaterwinning of belemmeringen voor de uitbreiding van stedelijk gebied. Om de nadelige gevolgen van de grondwaterwinning in de toekomst en conflicten met andere (ruimtelijke) belangen zoveel mogelijk te voorkomen streeft de provincie naar duurzame winningen. Een duurzame winning is goed ingepast in de omgeving, veroorzaakt geen verdroging en er zijn geen conflicten met andere ruimtelijke ontwikkelingen. Drinkwaterwinningen dienen zoveel mogelijk verweven te zijn met harmoniërende functies zoals (niet verdrogingsgevoelige) natuur, extensieve recreatie, park of extensieve landbouw. Voor het veilig stellen van de drinkwatervoorziening voor de lange termijn is het gebied Koppelerwaard/Zalk tussen Zwolle en Kampen en het gebied Bruchterveld ten zuiden van Hardenberg als (potentiële) toekomstige drinkwater winlocaties aangegeven.

Grondwaterbeschermingsgebieden

Grondwaterbeschermingsgebieden zijn de gebieden rondom de winningen waar de verblijfstijd van het water maximaal 25 jaar is. Het grondwater in deze gebieden wordt door maatregelen beschermd om de waterwinning voor een periode van 25 jaar zo veel mogelijk veilig te stellen. De provinciale verordening kent in dat verband een verbodsstelsel voor allerlei handelingen en activiteiten. Ook bevat de verordening een lijst van verboden inrichtingen.

Uitgangspunt van het beschermingsbeleid voor openbare drinkwaterwinningen is preventie: het voorkomen van risicovolle activiteiten. Een ander uitgangspunt is het voorzorgsprincipe: nieuwe risicovolle activiteiten worden uit voorzorg verboden of slechts onder voorwaarden toegestaan. Het ruimtelijke beleid richt zich daarom op het weren of regelen (aan voorwaarden verbinden) van strijdige functies en op het bevorderen van harmoniërende functies binnen de beschermingsgebieden (zie toelichting bijlage II).

Op de Functiekaart Water zijn de intrek- en grondwaterbeschermingsgebieden opgenomen.

De exacte begrenzing van intrek- en grondwaterbeschermingsgebieden worden vastgelegd in de provinciale verordening.

Functieveranderingen in grondwaterbeschermingsgebieden

In het beschermingsbeleid is het voorzorgsbeginsel leidend. Dat betekent dat risicovolle activiteiten

en functies in principe worden geweerd.

Wanneer zich functiewijzigingen aandienen zal in alle gevallen moeten worden voorkomen dat de situatie, met het oog op de bescherming van het grondwater, verslechtert (stand-still principe). Indien mogelijk zal voor een verbetering moeten worden gekozen (stap-vooruit principe). Bij risicovolle activiteiten/-functies (zie bijlage II, onderdeel Functies in grondwaterbeschermingsgebieden) is een stap-vooruit zelfs een vereiste.

Een stap-vooruit wordt gezet als de nieuwe bestemming/functie minder risico's oplevert voor de kwaliteit van het grondwater dan de bestaande bestemming/functie. Om een stap-vooruit te bereiken, kunnen effectreducerende (mitigerende) maatregelen noodzakelijk zijn, bij voorkeur ter plaatse of anders in de nabije omgeving. De stand-still of stap-vooruit moet worden aangetoond in de waterparagraaf van het bestemmingsplan.

Grotere en grootschalige risicoactiviteiten zijn in principe uitgesloten of zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden toegestaan. Voorwaarde is dat er sprake is van een zwaarwegend maatschappelijk belang en dat redelijke alternatieven buiten het beschermingsgebied ontbreken. Dit is afhankelijk van de specifieke lokale situatie en zal per geval moeten worden beoordeeld. Algemene criteria hiervoor ontbreken. Daarnaast moet een stap-vooruit worden gezet, bij voorkeur door het nemen van effectreducerende maatregelen ter plaatse of in de nabije omgeving. Wanneer de effecten ter plaatse onvoldoende kunnen worden gereduceerd, is compensatie op gebiedsniveau toegestaan (door uitruil van functies via de saldobenadering). In dat geval moet de stap-vooruit worden aangetoond in een gebiedsvisie. De gebiedsvisie wordt betrokken bij de Watertoets.

De toepassing van de saldobenadering moet passen binnen de verplichtingen van de Kaderrichtlijn Water: er is geen achteruitgang van de waterkwaliteit toegestaan.

Bij nieuwe stedelijke functies in gebieden waar van oorsprong al stedelijke functies en bijbehorende risicofactoren aanwezig zijn, achten wij de voorwaarden van zwaarwegend maatschappelijk belang en het ontbreken van alternatieven onevenredig zwaar. Als een dergelijke ingreep uit een oogpunt van een goede ruimtelijke ordening nodig wordt geacht en de nieuwe functie, in relatie tot de reeds aanwezige risicofactoren in het gebied, geen extra risico's met zich meebrengt, kan realisering van de ingreep worden toegestaan.

Aan de hand van de gebiedsvisie moet in het bestemmingsplan een "stap vooruit" in het beschermingsniveau worden gegarandeerd. Voor de toepassing van dit stap-vooruit principe verwijzen wij naar wat hierboven is gesteld. Het betreft hier onder andere (een deel van) de grondwaterbeschermingsgebieden van de drinkwaterwinningen Engelse Werk (Zwolle), Goor, Hasselo (Hengelo), Losser, Nijverdal, Weerseloseweg (Enschede) en Wierden.

Ten aanzien van de functie woningbouw geldt voorts het volgende:

De bouw van één of enkele individuele woning(en) (mits geen onderdeel van een groter woningbouwplan) in een grondwaterbeschermingsgebied is toegestaan als uit de watertoets blijkt dat de bouw geen vergroting van de risico's met zich meebrengt (standstill). De voorwaarde van stap-vooruit geldt alleen bij nieuwe woningbouw in grotere aantallen (meer dan 10 woningen). Bij de grotere en grootschalige woningbouwprojecten geldt ook de eis van een zwaarwegend maatschappelijk belang en het ontbreken van alternatieven elders, tenzij sprake is van beschermingsgebied met stedelijke functies (zie voorgaande alinea). Onder een zwaarwegend maatschappelijk belang wordt in dit verband woningbouw in de stadsgewesten begrepen.

Functies in grondwaterbeschermingsgebieden

Voor de grondwaterbeschermingsgebieden geldt dat Harmoniserende functies worden bevorderd en risicovolle functies worden geweerd (preventie en voorzorgprincipe).

Harmoniserende functies

Bij functies die goed samengaan met de drinkwaterwinning (gewenste functies) kan gedacht worden aan:

- extensieve land- en tuinbouw, waaronder beheerslandbouw en biologische land- en tuinbouw;
- extensieve recreatie;
- landschaps-, natuur- en bosbouw;
- nieuwe landgoederen en buitenplaatsen.

Ook lijken er onder voorwaarden in of nabij gebieden met een stedelijke functie mogelijkheden te zijn voor:

- golfterreinen en sportvelden;
- kleinschalige verblijfsrecreatie en
- kantoor- en onderwijslocaties.

Risicovolle activiteiten/functies

De volgende nieuwe functies zijn, gelet op de risico's, ongewenst in grondwaterbeschermingsgebieden en worden daarom in principe uitgesloten: Grote en grootschalige vormen van:

- intensieve land- en tuinbouw (inclusief glastuinbouw);
- (dag- en verblijfs-) recreatie;
- woningbouw (meer dan 10 respectievelijk 100 woningen);
- stedenbouw (winkelcentra, bedrijven voor horeca, handel en dienstverlening);
- autowegen (inclusief parkeerterreinen, transferia), spoorwegen (inclusief emplacementen) en waterwegen (inclusief havens);
- bedrijventerreinen;
- buisleidingen.

Ook worden nieuwe rioolwaterzuiveringsinstallaties, vuilstortlocaties en diepte-ontgroningen geweerd.

Deze indeling in gewenste en ongewenste functies is mede gebaseerd op het rapport:

"Functieverweving en Duurzame waterwinning; Reflect: bepaling van risico's van functies voor grondwaterwinningen" van KIWA (1999). In dit rapport zijn de risico's voor de grondwaterkwaliteit weergegeven voor 30 grondgebruikfuncties.

De hiervoor genoemde risicovolle functies kunnen bij uitzondering en onder de volgende voorwaarden worden toegestaan:

- zwaarwegend maatschappelijk belang;
- redelijke alternatieve locaties ontbreken;
- er is per saldo sprake van een verbetering van de beschermingssituatie ter plaatse of in het totale grondwaterbeschermingsgebied dan wel intrekgebied (stap-vooruit).

Het onverkort vasthouden aan de eis van een zwaarwegend maatschappelijk belang en het ontbreken van redelijke alternatieven leidt er vaak toe dat nieuwe functies niet kunnen worden toegestaan. Deze beperking in toepassingsmogelijkheden is niet gerechtvaardigd in situaties waarin - vaak al van oudsher - stedelijke functies in een grondwaterbeschermingsgebied of intrekgebied voorkomen, die door een gebrek aan maatregelen al een zeker risico voor de grondwaterkwaliteit kunnen opleveren.

In een dergelijke situatie kunnen nieuwe stedelijke functies worden toegestaan voor zover:

- het uit een oogpunt van een goede ruimtelijke ordening nodig is (bijvoorbeeld uit oogpunt van ontsluiting en/of bescherming van natuur en landschap) om voor een locatie in het intrekgebied te kiezen;
- de nieuwe functies geen extra risico opleveren (stand-still), wat in nieuwe situaties goed kan worden gewaarborgd door effectreducerende maatregelen ter plaatse of in de nabije omgeving.

Onder stedelijke functies in grondwaterbeschermingsgebieden en intrekgebieden verstaan wij geclusterde woningbouw (zoals een kleine kern of een woonbuurt of deel van een woonwijk) in aantallen van ten minste 50 woningen, of bedrijventerreinen of terreinen voor andere gebouwde stedelijke voorzieningen met een oppervlakte van tenminste 3 ha. Door de aanvullende eis van het toepassen van het "stap-vooruit principe" kan toch een verbetering van het beschermingsniveau worden bereikt, meestal via compenserende (ruimtelijke) maatregelen.

In gebieden zonder stedelijke functies ("schone" gebieden) en in beschermingsgebieden rond zeer kwetsbare winningen blijven de eisen van zwaarwegend maatschappelijk belang en het ontbreken van geschikte alternatieve locaties, gelden. In die gebieden blijft het voorzorgprincipe in zijn volle omvang gehandhaafd. In dit verband wordt bij woningbouw onder een zwaarwegend maatschappelijk belang ondermeer verstaan woningbouw in de stadsgewesten.

Intrekgebieden

Een waterwinning trekt grondwater aan uit een gebied dat groter is dan het grondwaterbeschermingsgebied. Deze intrekgebieden zijn bepaald op grond van meetgegevens en modelberekeningen en zijn op de Functiekaart Water aangegeven.

Functieveranderingen in intrekgebieden

Net als bij de grondwaterbeschermingsgebieden wordt realisering bevorderd van functies die harmoniëren met de functie waterwinning (zie bijlage II Functies grondwaterbeschermingsgebieden).

Grootschalige risicoactiviteiten en -functies worden in de intrekgebieden zoveel mogelijk geweerd (preventie en voorzorg). Alleen bij zwaarwegende maatschappelijke belangen en wanneer buiten het intrekgebied redelijke alternatieven ontbreken, kan realisering van deze ingrepen worden toegestaan. Daarnaast moet een stap-vooruit worden gezet (zie hierboven bij functieverandering in grondwaterbeschermingsgebieden). Voor grootschalige stedelijke functies in intrekgebieden waar van oorsprong al stedelijke functies en bijbehorende risicofactoren aanwezig zijn, geldt wat daarover is vermeld onder Grondwaterbeschermingsgebieden, met dien verstande dat voor het toestaan van stedelijke functies met inachtneming van de genoemde voorwaarden geen afwijkingsprocedure hoeft te worden gevolgd.

In sommige intrekgebieden is de stap-vooruit redelijkerwijs niet haalbaar, omdat het intrekgebied voor een groot deel in beslag wordt genomen door stedelijke functies, zoals de intrekgebieden van de winningen Engelse Werk en Wierden. De minimale eis blijft dan dat er geen achteruitgang van de waterkwaliteit is toegestaan.

Aan de normale uitoefening van de landbouw worden in intrekgebieden geen ruimtelijke beperkingen opgelegd. Wij vragen Vitens en gemeenten om samen gebiedsvisies op te stellen voor de intrekgebieden van drinkwaterwinningen, waarbij nagegaan wordt op welke wijze gestimuleerd kan worden dat een steeds betere situatie gaat ontstaan voor de drinkwaterwinning.

Functies in intrekgebieden

Voor de intrekgebieden geldt wat het planologisch regime betreft een vergelijkbaar (maar iets minder streng) voorzorgsprincipe als in de grondwaterbeschermingsgebieden. De verschillen zijn groter in de (milieu)regelgeving. Deze regelgeving heeft namelijk alleen betrekking op grondwaterbeschermingsgebieden.

In intrekgebieden wordt realisering van functies die zich goed verhouden met de drinkwaterwinning bevorderd, vooral bij de zeer kwetsbare winningen. Nieuwe grootschalige risicovolle functies (bijvoorbeeld grootschalige woningbouw en verblijfsrecreatie, diepte-ontgroningen) worden daarbij zoveel mogelijk geweerd, maar zijn onder voorwaarden toegestaan. Aangevoerd moet worden dat de nieuwe functie van zwaarwegend maatschappelijk belang is en dat geschikte alternatieve locaties ontbreken. Tegelijk geldt ook het stap-vooruit principe. Voor grootschalige stedelijke functies in intrekgebieden waarin al stedelijke functies aanwezig zijn, geldt met enige nuanceringen wat daarover bij functieverandering in Grondwaterbeschermingsgebieden is vermeld onder Functieveranderingen. Hierboven zijn de gewenste (harmoniserende) en ongewenste (risicovolle) functies toegelicht.

De hierboven opgenomen beleidsuitspraken over functieveranderingen in grondwaterbeschermings- en intrekgebieden worden hieronder samengevat en schematisch weergegeven. De begrippen in de kolom Functietype worden hieronder nader toegelicht.

SCHEMA GRONDWATERBESCHERMINGSBELEID VOOR NIEUWE FUNCTIES

Gebiedskenmerk	Functietype	Randvoorwaarden om nieuwe functies toe te laten
<u>Grondwaterbeschermingsgebied</u>		
Overwegend landelijk gebied	Grotere of grootschalige risicovolle functie	Zwaarwegend maatschappelijk belang. Redelijke alternatieven ontbreken, Voldoen aan stap-vooruit principe.
	Niet risicovolle functie	Voldoen aan het stand-still principe.
	Harmoniërende functie	Toelaatbaar
Beschermingsgebieden met stedelijke functies: • Goor • Hasselo (Hengelo) • Losser • Weerseloseweg(Enschede) • Wierden	Grotere of grootschalige risicovolle functie	Functie voldoet aan een goede ruimtelijke ordening. Voldoen aan stap-vooruit principe
	Niet risicovolle functie waaronder begrepen projecten van minder dan 10 woningen	Voldoen aan het stand-still principe.
	Harmoniërende functie	Toelaatbaar
<u>Intrekgebied</u>		
Overwegend landelijk gebied	Grootschalige risicovolle functie	Zwaarwegend maatschappelijk belang Redelijke alternatieven ontbreken
	Niet risicovolle functie	Voldoen aan het stand-still principe.
	Harmoniërende functie	Toelaatbaar
Intrekgebieden met stedelijke functies: (zie boven)	Grootschalige risicovolle functie	Functie voldoet aan een goede ruimtelijke ordening. Voldoen aan stand-still principe
	Niet risicovolle functies m.i.v. projecten < 100 woningen	Voldoen aan het stand-still principe
	Harmoniërende functie	Toelaatbaar

OMSCHRIJVING BEGRIPPEN

1. Voorzorgprincipe

Alle activiteiten die mogelijk risicovol zijn voor de kwaliteit van het grondwater worden uit voorzorg verboden of alleen onder (zware) voorwaarden toegestaan. Het voorzorgprincipe is het uitgangspunt van het provinciale beleid voor de bescherming van de grondwaterkwaliteit voor de openbare drinkwaterwinning, met name voor het onderdeel regelgeving. Ons voorstel is om dit voorzorgprincipe, met name in de regelgeving, meer risicogericht in te vullen (zie risicobenadering). Op deze wijze wordt het voorzorgprincipe effectiever ingevuld.

2. Risicobenadering

Bij de risicobenadering wordt het risico op verontreiniging beschouwd als een combinatie van de kans op verontreiniging en het effect van (niet te vermijden) verontreinigingen. Bij de beoordeling van de werkelijke risico's moet rekening worden gehouden met locatiespecifieke omstandigheden (o.a. bodemopbouw, herkomst en verblijftijd van het onttrokken water) en de kwetsbaarheid van deelgebieden. Bij grotere risico's zullen meer beschermende maatregelen moeten worden getroffen. Kleine, verwaarloosbare risico's, worden aanvaardbaar geacht. Nieuwe functies met een hoger risico worden bij voorkeur geplaatst op plaatsen die minder kwetsbaar zijn voor verontreiniging, bijvoorbeeld vanwege beschermende lagen in de ondergrond of vanwege een lange verblijftijd voordat de verontreiniging de winning bereikt. Bij een lange verblijftijd is het mogelijk tijdig maatregelen te treffen en worden bepaalde verontreinigingen afgebroken of verdund voordat deze

de grondwateronttrekking bereikt. Voorwaarde voor toepassing van een risicogerichte benadering is dat adequate informatie beschikbaar is over de kwetsbaarheid van winningen en beschermingsgebieden en over de effectiviteit van maatregelen. Wij zullen onderzoeken welke informatie daarvoor is vereist. Een risicogerichte benadering leidt tot een effectievere inzet van instrumenten en tot een effectievere bescherming.

3. Functies en bestemmingen

Met het begrip functie wordt een vorm van ruimte- en/of watergebruik aangegeven. De bestemming betreft de doeleinden van het gebruik van de gronden (water inbegrepen) en heeft in tegenstelling tot functie een juridisch karakter. Zij geeft aan voor welk doel een grond aangewend mag worden. Een bestemming zegt slechts indirect iets over de inrichting en beheer van die gronden. De bestemming mag alleen om dringende redenen een beperking van het meest doelmatige gebruik inhouden en geen eisen bevatten voor de structuur van agrarische structuur van agrarische bedrijven. Bij de bestemming horen voorschriften over het gebruik van de gronden en de zich daarop bevindende opstallen. Ze kunnen verboden inhouden, maar geen gebodsbepalingen bevatten. De voorschriften zijn gericht op het tegengaan van ongewenste ontwikkelingen. Waterwingebieden hebben de bestemming waterwinning. Grondwaterbeschermingsgebieden krijgen een gemengde bestemming (in verband met andere maatschappelijke belangen). Voor intrekgebieden is geen bijzondere bestemming met het oog op de drinkwaterwinning noodzakelijk.

4. Een goede ruimtelijke ordening

De Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO) bevat een aantal planfiguren en instrumenten die gericht zijn op het bereiken van een goede ruimtelijke ordening. Artikel 10 van de WRO bepaalt dat de gemeenteraad voor het niet tot de bebouwde kom behorende gebied een bestemmingsplan vaststelt waarbij, **voor zover dit ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening nodig is**, de bestemming van de in het plan begrepen grond wordt aangewezen en zonodig, in verband met de bestemming, voorschriften worden gegeven omtrent het gebruik van de in het plan begrepen gronden en de zich daarop bevindende opstallen. De WRO zelf is vooral een wet waarin de procedures worden geregeld; belangrijke randvoorwaarden om een goede ruimtelijke ordening te bereiken zijn een zorgvuldige voorbereiding (onderzoek), overleg met betrokken (overheids)partners en inspraakmogelijkheden voor een ieder. Daarbij is een belangrijke positie voor de grondeigenaar weggelegd: de voorschriften bij een bestemming mogen slechts om dringende redenen een beperking van het meest doelmatige gebruik inhouden. Wat inhoudelijk onder een goede ruimtelijke ordening moet worden verstaan, is vooral in de jurisprudentie over bestemmingsplannen uitgewerkt.

Tot de onderzoeksverplichtingen behoort tegenwoordig expliciet een onderzoek naar de gevolgen voor de waterhuishouding. De waterhuishouding, waartoe ook de zorg voor de grondwaterkwaliteit kan worden gerekend, is dus een aspect dat wordt meegenomen bij de voorbereiding van bestemmingsplannen en bij de beoordeling daarvan.

5. Effectreducerende en compenserende maatregelen

Effectreducerende (of mitigerende) maatregelen zijn maatregelen die ter plaatse een vermindering van het risico op verontreiniging van bodem en grondwater tot stand brengen. Compenserende (ruimtelijke) maatregelen zijn maatregelen waarbij door uitruil van functies per saldo een vermindering van de risico's op verontreiniging van bodem en grondwater in het totale grondwaterbeschermingsgebied dan wel intrekgebied tot stand wordt gebracht.

6. Stand still-principe

Nieuwe functies mogen niet leiden tot vergroting van de risico's op verontreiniging van het grondwater (en verslechtering van de grondwaterkwaliteit).

7. Stap vooruit-principe

Het stap-vooruit principe geldt als toetsingskader voor functiewijzigingen in verband met nieuwe risicoactiviteiten in een grondwaterbeschermingsgebied en nieuwe grootschalige risicoactiviteiten in een intrekgebied. Nieuwe functies die ter plaatse risico's op verontreiniging van het grondwater (en verslechtering van de grondwaterkwaliteit) met zich meebrengen worden toegestaan, mits ten opzichte van de bestaande situatie, een vermindering van de risico's tot stand wordt gebracht. Daarvoor kunnen effectreducerende en/of compenserende maatregelen noodzakelijk zijn. Wanneer een stap-vooruit met effectreducerende maatregelen ter plaatse niet mogelijk is, kunnen binnen het gebied ruimtelijke maatregelen worden genomen. Bij ruimtelijke compensatie wordt de saldobenadering toegepast. Daarbij wordt door uitruil van functies een betere beschermingssituatie tot stand gebracht. Bij toepassing van deze saldobenadering is een gebiedsvisie voor het

grondwaterbeschermingsgebied of intrekgebied noodzakelijk. In die visie worden risico's van verschillende functies en de effecten van maatregelen in deelgebieden afgewogen. Voor het beoordelen van de stap-vooruit kan gebruik worden gemaakt van de Reflectmethodiek (KIWA-Iwaco, 1998-1999). Ook heeft Royal Haskoning een methodiek uitgewerkt (NSS, 2003). Het TNO-rapport "Een methodiek voor de bepaling van het risico van bodemverontreiniging door bedrijven" kent een methodiek voor de berekening van de omvang van de risico-afname, gericht op bedrijven.

8. Saldobenadering

Nieuwe functies die op plaatselijk niveau een risico op verontreiniging van het grondwater (en verslechtering van de grondwaterkwaliteit) met zich meebrengen worden toegestaan, mits compenserende maatregelen worden genomen zodat per saldo een vermindering van de risico's in het totale intrekgebied wordt bereikt. Door uitruil van functies binnen het gebied wordt een verbetering van de beschermingssituatie tot stand gebracht. Bij de saldobenadering wordt ervan uitgegaan dat het risico op verontreiniging van het op te pompen grondwater de som is van de risico's van het totale grondgebruik binnen het intrekgebied. Hierdoor is uitruil mogelijk van functies: een risicovolle functie op een klein en niet kwetsbaar gebied, wordt gecompenseerd door een risicoarme functie op een groter, kwetsbaar gebied.

Door de risico- en saldobenadering worden enerzijds de ontwikkelingsmogelijkheden voor de grondwaterbeschermings- en intrekgebieden groter en wordt anderzijds bijgedragen aan een netto verbetering van de kwaliteit van het grondwater dat op de langere termijn wordt onttrokken. Voor toepassing van de saldobenadering gelden de volgende voorwaarden:

- Er is sprake van een ruimtelijke visie van het gehele grondwaterbeschermingsgebied dan wel intrekgebied (gebiedsvisie), waarin wordt aangegeven hoe de gewenste situatie voor de bescherming van de openbare drinkwaterwinning kan worden bereikt.
- Functies die plaatselijk een (risico op) verslechtering van de grondwaterkwaliteit met zich meebrengen worden toegestaan wanneer het plan voorziet in maatregelen waardoor de risico's in het totale gebied per saldo afnemen.
- Er is consensus tussen betrokkenen over de toe te passen methodiek voor de beoordeling van risico's van activiteiten en effecten van maatregelen.
- Voldaan wordt aan de eisen die voortvloeien uit de VFLO.
- Nieuwe inrichtingen die voorkomen op de 'lijst van verboden inrichtingen' in de PMV zijn niet toegestaan.

9. Gebiedsvisie

Een gebiedsvisie is een ruimtelijke visie van een grondwaterbeschermingsgebied dan wel intrekgebied (grondwaterlichaam), waarin het aspect grondwaterkwaliteit centraal staat. Primair doel is om inzichtelijk te maken hoe aan de verplichtingen van de Kaderrichtlijn Water kan worden voldaan en secundair hoe de gewenste situatie voor de bescherming van openbare drinkwaterwinningen kan worden bereikt.

Met als uitgangspunt een risico- en saldobenadering wordt in een gebiedsvisie inzicht gegeven in:

- Relevante informatie en documentatie over bodemsysteem (bodempopbouw, bodemkwaliteit, bodemprocessen), grondwatersysteem (verblijftijden, grondwaterstromingen, huidige belastingsniveau van het bovenste grondwater in relatie tot de verschillende vormen van grondgebruik) en de samenhang tussen bodem- en grondwatersysteem;
- Het totale toekomstige belastingsniveau (bij autonome ontwikkeling van bestaande functies);
- De vanuit het aspect grondwaterkwaliteit gewenste ontwikkelingsrichting (mede in relatie tot andere –water - belangen);
- De consequenties van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen wat betreft de risico's op verontreiniging (belastingsniveau);
- De inhoud en effecten van (effectreducerende en compenserende) maatregelen;
- De wijze waarop de maatregelen worden gerealiseerd (doorwerking via bestemmingsplan, uitvoeringsplannen en/of overeenkomsten) en het tijdspad daarvoor.

Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen is de gemeente vaak initiatiefnemer. De betrokken gemeente stelt samen met Vitens, als belanghebbende bij een goede bescherming, een gebiedsvisie op. Het is van belang dat de gebiedsvisie wordt geïntegreerd in het gemeentelijke waterplan (of de watervisie). De gebiedsvisie kan dienen ter onderbouwing van de waterparagraaf bij het bestemmingsplan.

6. BELEIDSKADER GGOR

6.1. GGOR proces

In een normale beheerssituatie wordt het waterbeheer optimaal afgestemd op de toegekende landgebruikfuncties en waterfuncties in een gebied. Bij de inrichting van het watersysteem wordt tevens gestreefd om veerkracht te realiseren die het systeem nodig heeft om extreme situaties aan te kunnen.

Het Gewenste Grondwater- en Oppervlaktewaterregime (GGOR) is een procesinstrument waarmee in een gebiedsproces het gewenste (grond)waterregime wordt bepaald voor een beheersgebied in de normale beheerssituatie. GGOR omvat het doorlopen van een gebiedsproces (zie kader) met belanghebbende partijen om te komen tot een gedragen GGOR-besluit en de uitvoering van afgesproken GGOR-maatregelen. Het uitvoeren van de GGOR-maatregelen moet leiden tot een watersysteem dat extreme omstandigheden aankan en in normale omstandigheden dienstbaar aan is aan de landgebruikfuncties en waterfuncties. Een GGOR-besluit kan herzien worden. Dit gebeurt als een functie van een gebied gewijzigd wordt en/of bij plannen voor ruimtelijke herinrichtingen die invloed hebben op het grondwaterwater en oppervlaktewaterregime.

6.2. Doel en omschrijving

In een GGOR besluit staat welke grondwater- en oppervlaktewatersituatie (verdeeld naar ruimte en tijd) in het projectgebied wordt nagestreefd, uitgedrukt in:

- de gemiddeld hoogste grondwaterstand (ghg), de gemiddeld laagste grondwaterstand (glg), de gemiddelde voorjaarsgrondwaterstand (gvg);
- de te hanteren streefpeilen;
- de termijn van realisatie.

In een achtergronddocument wordt toegelicht:

- de afweging die ten grondslag ligt aan het GGOR-besluit en het doorlopen proces;
- Indien relevant: de inrichting van de watergangen, de (grond)waterkwaliteit en de benodigde wateraanvoer;
- een beschrijving van de maatregelen, raming van kosten en een globaal plan van aanpak.

Een GGOR-besluit biedt grondgebruikers duidelijkheid welk waterbeheer zij in normale omstandigheden kunnen verwachten. Daarnaast dient GGOR-besluit als basis voor peilbesluiten en als toetsingkader voor het beoordelen van ingrepen in de waterhuishouding en de ruimtelijke ordening. Het kan gebruikt te worden bij het uitvoeren van de watertoets en het opstellen van de waterparagraaf in ruimtelijke plannen.

6.3. Vaststellen van GGOR tot en met 2010

In het Nationaal Bestuursakkoord Water-actueel (2008) is afgesproken dat in de periode 2005-2010 gebiedsdekkend een GGOR wordt opgesteld. De provincie coördineert de procesgang voor het toepassen van GGOR en het waterschap stelt het GGOR op samen met belanghebbende partijen.

In het provinciale 'kader voor het GGOR' (2005) is afgesproken dat een GGOR-gebiedsproces met voorrang wordt uitgevoerd in GGOR-knelpuntgebieden, waar het (grond)waterbeheer en de ruimtelijke functies niet goed op elkaar zijn afgestemd en waar een belang aanwezig is om een GGOR-gebiedsproces te starten: Natura2000/TOP-gebieden en andere gebieden binnen de EHS zijn de knelpuntgebieden voor periode 2010-2015.

Gebiedsproces

GGOR vergt een gedragen besluit aan het eind van het gebiedsproces.

In een gebiedsproces kunnen de belanghebbende partijen participeren en meedenken over de wijze waarop het waterbeheer wordt ingericht. Het GGOR-proces besaat uit de volgende onderdelen:

- Beschrijving van de huidige situatie (AGOR);
- Vaststellen optimale situatie voor de verschillende belangen (OGOR);
- Definiëren en uitwerken van mogelijke maatregelen en scenario's om te komen een GGOR.
- Gezamenlijke zoektocht naar een scenario / maatregelenpakket die leidt tot een gedragen GGOR-besluit.
- Opstellen plan van aanpak voor uitvoer van maatregelen.
- Ontwerp van monitoring om effecten van maatregelen te monitoren.

Het GGOR wordt bepaald voor een afzonderlijke hydrologische eenheid die groot genoeg is om cumulatieve effecten van ingrepen op de omgeving in beeld te brengen en een afweging te maken op regionale schaal. Tijdens het uitvoeren van het gebiedsproces wordt gebruik gemaakt van de (nieuwste) wetenschappelijke inzichten en relevante (technische) instrumenten..

Provincie en waterschappen zijn overeengekomen dat eind 2010 door elk waterschap gebiedsdekkend GGOR-besluiten zijn genomen. Deze gebiedsdekkende invulling is opgebouwd uit:

- Een GGOR-besluit voor elk N2000-gebied op basis van een GGOR-gebiedsproces en gekoppeld aan een bestuurlijk goedgekeurd N2000-beheerplan.
- Een GGOR-besluit voor alle EHS-gebieden buiten N2000-gebieden. Dit kan zijn op basis van een doorlopen GGOR-gebiedsproces of doordat het actuele (grond)waterregime is vastgesteld als het gewenste (grond)waterregime. In het laatste geval wordt aangegeven dat het gaat om een voorlopig GGOR-besluit. Dit besluit wordt uiterlijk in 2018 aangepast. De planning voor het uitvoeren van de GGOR-gebiedsprocessen in deze EHS-gebieden wordt afgestemd op de planning van landinrichtings- en planvormingsprocessen voor de realisatie van de EHS. De provincie en de waterschappen maken in 2009 afspraken over de planning van GGOR deze EHS-gebieden.
- Een GGOR-besluit voor de overige gebieden, dat wordt opgenomen in de waterbeheerplannen.

In de overige gebieden zal veelal geen belang aanwezig zijn om een GGOR-gebiedsproces te doorlopen, omdat er regionaal geen grote verschillen bestaan tussen huidig en gewenst (grond)waterregime. In deze gebieden wordt zonder het doorlopen van een GGOR-gebiedsproces een GGOR-besluit vastgelegd.

Conform de afspraak met de waterschappen is in het uitvoeringsprogramma van de Omgevingsvisie opgenomen dat op initiatief van de provincie in 2009 en 2010 samen met één of meerdere waterschappen een analyse plaatsvindt of er op basis van gebiedskenmerken, specifieke belangen (vgl. weidevogel- en ganzengebieden), landbouwkundige omstandigheden naast de EHS-gebieden nog andere gebieden zijn waar het zinvol is om binnen afzienbare termijn een GGOR-proces te doorlopen. Belangrijk punt daarbij is het gebruik kunnen maken van gebiedsontwikkelingen.

6.3.1. Resultaat

Het resultaat van dit proces is dat in 2010 GGOR gebiedsdekkend is vastgelegd, dat als kader dient voor het beoordelen van effecten van ingrepen in de waterhuishouding en ontwikkelingen de ruimtelijke ordening.

6.4. Realisatie van GGOR

Voor het uitvoeren van GGOR-maatregelen geldt de onderstaande planning tot en met 2018

Eind 2013: Het maatregelenpakket conform het GGOR-besluit in de N2000-TOP-gebieden is uitgevoerd.

Eind 2015: Het maatregelenpakket conform het GGOR-besluit in de overige N2000-gebieden is uitgevoerd.

Eind 2018: Het maatregelenpakket conform het GGOR-besluit in de overige EHS-gebieden is uitgevoerd.

Dit tijdschema is alleen uitvoerbaar onder de voorwaarde dat de maatregelen op het gebied van

ruimtelijke ordening en grondverwerving tijdig zijn uitgevoerd.

Verantwoordelijkheden

De provincie Overijssel coördineert het toepassen van GGOR in Overijssel. Deze rol vervult zij door het vaststellen van beleid t.a.v. GGOR in de Omgevingsvisie op basis van afspraken tussen waterschappen en provincie, de goedkeuring van GGOR-besluiten en een jaarlijkse bespreking over de voortgang van GGOR met waterschappen.

Waterschappen nemen de afspraken uit de Omgevingsvisie op in de waterbeheerplannen. Zij zijn verantwoordelijk uitvoeren van het GGOR-gebiedsproces met de belanghebbende partijen (o.a. gemeenten, grondgebruikers). Het GGOR-gebiedsproces wordt afgesloten met een GGOR-besluit van het waterschap. Na goedkeuring van de GGOR-besluit door de provincie voeren waterschappen de watermaatregelen uit. Over de inhoud van de jaarlijkse rapportage door de waterschappen worden begin 2009 afspraken gemaakt.

Bij het uitvoeren van het beleid t.a.v. GGOR wordt gewerkt binnen de wettelijke kaders en afspraken zoals die nu en in de toekomst gelden. Er dient in ieder gavel rekening te worden gehouden met de afspraken in het kader van het Nationaal Bestuursakkoord Water-actueel (2008) Kaderrichtlijn Water, Natura-2000, de realisatie van De Ecologische Hoofdstructuur, de aanpak van TOP-gebieden en het Europese landbouwbeleid.

6.5. *Inhoudelijk kader voor GGOR*

Grondgebruikfuncties en belangenafweging

Bij het opstellen uitvoeren van het GGOR-gebiedsproces worden alle relevante functies en belangen betrokken. In de uitwerking van het GGOR worden de wensen van de onderscheiden grondgebruikfuncties expliciet gemaakt en wordt nagegaan in hoeverre aan de uiteenlopende wensen tegemoet kan worden gekomen. Zonodig worden over en weer aanpassingen gemaakt, zodat per saldo een resultaat wordt bereikt dat beter is dan de bestaande situatie. Op deze wijze wordt maatwerk geleverd binnen het hier aangegeven kader, in de wetenschap dat niet alles overal mogelijk is.

Bij het opstellen van GGOR is, binnen de randvoorwaarde van de toegekende functies, het huidige grondgebruik richtinggevend. Wanneer de uiteenlopende eisen van deze functies niet verenigbaar blijken, worden de onderstaande prioriteiten gesteld. De prioriteiten zijn uitgangspunt in het GGOR-gebiedsproces.

Landbouw

In grote delen van de provincie zijn de wensen van de duurzame landbouw uitgangspunt voor het uitwerken van het GGOR. De afgelopen decennia is het waterbeheer in landbouwgebieden tijdens allerlei (herinrichtings)projecten afgestemd op het gewenste (grond)waterregime voor de landbouw. Dit heeft ervoor gezorgd dat in deze gebieden regionaal geen grote verschillen bestaan tussen het gewenste (grond)waterregime en het huidige (grond)waterregime.

In veenweidegebieden, beekdalen en uiterwaarden wordt bij het uitwerken van het GGOR uitgegaan van landbouwkundig gebruik als grasland. Redenen daarvoor zijn de eigenschappen van de bodem en het watersysteem of de verdrogende werking van een diepe ontwatering.

Natuur

In een aantal gebieden worden, vanuit de natuur, bijzondere eisen gesteld aan de waterhuishouding. Dat geldt in gebieden in de EHS, waaronder alle grondwaterafhankelijke N2000-gebieden en voor oppervlaktewateren die op die gebieden afwateren en voor de op kaart aangegeven bovenlopen van beken in het gebied "buitengebied met veelzijdige gebruiksruimte"

Het beleid dat in deze gebieden wordt gevoerd is in de Omgevingsvisie en de toelichting op de Functiekaart Water omschreven. Op basis daarvan wordt het GGOR uitgewerkt, waarbij de wensen die vanuit de natuur aan het dagelijks waterbeheer worden gesteld vertrekpunt zijn in het gebiedsproces. De natuurdoelen zijn aangegeven in de provinciale natuurdoelenkaart en in de beheerplannen voor N2000-gebieden. Bestaande natuur mag ten gevolge van veranderingen in het waterbeheer geen schade ondervinden, zo mogelijk dient een stap vooruit te worden gezet. De maatregelen die worden genomen voor het realiseren van het GGOR-besluit moeten voldoen aan de voorwaarden haalbaarheid, betaalbaarheid en vrijwilligheid.

Wanneer bestaande natuur nattere omstandigheden vergt is zonodig een hydrologische buffer ontwikkeld, die deel uitmaakt van het te ontwikkelen areaal "nieuwe natuur", binnen de begrenzing van de EHS. Voor het realiseren van deze hydrologische buffer kunnen gronden worden aangekocht of een beheersregeling worden getroffen.

Stedelijk gebied

Voor stedelijk gebied wordt geen GGOR vastgelegd. De zorgplicht voor de gewenste grondwatersituatie in stedelijk gebied ligt bij gemeenten en perceeleigenaren. Het waterschap stemt haar oppervlaktewaterbeheer af op de gewenste grondwatersituatie die gericht is op het voorkomen van natte kruipruimtes, vochtproblemen in huizen en wateroverlast in tuinen en plantsoenen.

Tegenstrijdige eisen van landgebruikfuncties aan waterhuishouding

Indien wordt geconcludeerd dat in een gebied niet tot een samenhangend waterbeheer kan worden gekomen, zal de provincie op verzoek van het waterschap, een keuze maken met betrekking tot de richting waarin de GGOR moet worden uitgewerkt. Daarbij is te denken aan: bijstelling van doelen of gebruiksfuncties, inzet van extra instrumenten of genoeg nemen met de bestaande situatie.

Wanneer het daaruit gewenste waterbeheer leidt tot een verslechtering van de waterhuishouding voor de landbouw is er een aantal mogelijkheden: er vindt een financiële compensatie plaats, (verevening via waterschapslasten of een nadeelcompensatie/schadevergoeding), er wordt een beheerregeling getroffen, er wordt een vorm van blauwe diensten overeengekomen of de betreffende gronden worden aangekocht, op basis van vrijwilligheid.

Wanneer blijkt dat via geen van deze wegen een oplossing kan worden bereikt kan worden overwogen de natuurfunctie zodanig bij te stellen dat het waterhuishoudkundig conflict wordt opgeheven. Wettelijke kaders kunnen daaraan beperkingen opleggen.

7. DOORWERKING EN UITVOERING VAN WATERBELEID

7.1. Algemeen

Het Waterbeleid van de provincie Overijssel is opgenomen in de Omgevingsvisie Overijssel. In deze visie wordt het provinciale beleid geschetst voor de hele fysieke leefomgeving. Door deze integrale aanpak is een optimale afstemming van beleid gerealiseerd, bijvoorbeeld tussen water en ruimtelijke ordening. Daarmee is het risico verkleind dat vanuit het beleidskader van bijvoorbeeld ruimtelijke ordening of natuur andere eisen worden gesteld dan vanuit water; dat is winst voor de partijen (gemeenten, waterschappen, landbouwsector, natuur) die met de uitleg en uitvoering van dit beleid te maken hebben.

Water is een dragende factor in het beleid in de Omgevingsvisie, doordat de laag van bodem, natuur en watersysteem de basis vormt van het ontwikkelingsperspectief.

Doordat tegelijkertijd een Omgevingsvisie met waterbeleid en een Omgevingsverordening met een Waterverordening wordt gemaakt en vastgesteld is ook de afstemming en doorwerking tussen beleidskader en normstellende verordening veilig gesteld.

In de omgevingsvisie is geanticipeerd op de komende Waterwet (2e helft 2009). De vaststelling vindt echter vooruitlopende op de inwerkingtreding van deze wet plaats, zodat rekening gehouden moet worden met het vereiste van de huidige wetgeving. Waar in de Omgevingsvisie gesproken wordt over de Waterwet dient daarom tevens de huidige wetgeving gelezen te worden.

7.2. Waterschappen

De uitvoering van het waterbeheer is een taak van de waterschappen. Dit zijn functionele democratieën. Gezien het grote belang van veiligheid en gezondheid is door de wetgever bij de provincie als algemene democratie de organisatie en het toezicht op de waterschappen neergelegd. Provinciale Staten hebben de wettelijke bevoegdheid tot het instellen en opheffen van waterschappen, tot regeling van hun gebied, taken, inrichting, samenstelling van hun bestuur en tot de verdere reglementering van waterschappen.

De manier waarop de waterschappen hun taak uitoefenen is onderhevig aan provinciaal toezicht, doordat het waterbeheerplan de goedkeuring van GS behoeft. Jaarlijks rapporteren de waterschappen aan de provincie over de uitvoering.

Provincie en waterschappen kunnen niet zonder elkaar. De provincie heeft de waterschappen nodig voor de uitvoering van beleid en de waterschappen hebben de provincie nodig voor inkadering van de uitvoering. Pas in samenwerking kunnen de provinciale doelen succesvol tot uitvoering komen. Met de reorganisatie van de waterschappen in Overijssel in 2000 zijn organisaties gevormd die zijn opgewassen tegen de taken van vandaag en morgen: uitvoering geven aan de zorg voor veiligheid, voor voldoende water van de juiste kwaliteit op de juiste plek en het juiste moment. De ervaringen met de huidige schaal, de taakuitoefening en de kosten van het waterbeheer bevestigen dit. Op de drempel van de invoering van de nieuwe Waterwet is er geen aanleiding voor een discussie over het waterschapsbestel of grootscheepse organisatieveranderingen.

In lijn met de Waterwet formuleert de provincie kaders, normen en hoofdlijnen van beleid vast en zetten de waterschappen hun middelen, kennis en kunde in om daaraan uitvoering te geven. Met de Waterwet vindt verschuiving plaats van reactieve naar pro-actieve sturing. Dit vraagt vooraf

heldere standpunten over de wijze van inzet van de instrumenten. Invulling van de provinciale rol kan op verschillende wijze plaatsvinden. Van belang is dat aan deze rol provinciebreed op een uniforme wijze invulling wordt gegeven. Hiervoor wordt verwezen naar de sturingsfilosofie van de Omgevingsvisie (zie paragraaf 3.1 en 3.2 van Omgevingsvisie).

Vanwege het belang van veiligheid en volksgezondheid zijn in de waterwetgeving nog verschillende momenten opgenomen waarop sturing aan de achterkant zal plaatsvinden. Een belangrijk element hierin is het goedkeuringsinstrumentarium voor waterbeheerplannen. Vanuit de waterwetgeving is het uitgangspunt: in het beleid te formuleren “wat kan” en in een verordening uit een oogpunt van normering, veiligheid of functionele afbakening op te nemen “wat moet”.

Bij de invulling hiervan ligt de nadruk eveneens op sturing aan de voorkant, te weten: in samenwerking doelen realiseren met een eigen beleidsruimte voor de waterschappen. Vanuit deze filosofie worden in goed overleg met de waterschappen afspraken gemaakt over de doorwerking van het beleid (regeling via beleid). Bij strijdigheid met het provinciaal beleid zal gebruik gemaakt worden van de (wettelijke) instrumenten, afkeuring c.q. aanwijzing, die de provincie ten dienste staan. Een aantal onderwerpen moet in een verordening nader geregeld worden. Enerzijds omdat de wet dit voorschrijft, anderzijds omdat bepaalde onderwerpen een meer concrete kaderstelling vragen dan in beleid kan worden verwoord.

Vanuit het belang van het waterbeheer vraagt de relatie provincie –waterschap aandacht voor een goede verantwoording. Aangesloten zal worden bij de beleidscyclus van de waterschappen dan wel de provinciale beleidscyclus. Voor de verantwoording is het uitgangspunt het voorkomen van extra bestuurslast en wordt aangesloten bij instrumenten die reeds vanuit de waterwetgeving verplicht zijn. De waterschappen rapporteren jaarlijks over de voortgang van de uitvoering van het beleid in relatie tot de te behalen strategische doelen. De provincie kan deze informatie dan zelf voor haar eigen verantwoording aanvullen met informatie op welke wijze afstemming met ander beleid heeft plaatsgevonden. Een en ander wordt in samenspraak met de waterschappen tot stand gebracht.

7.3. Gemeenten

Gemeenten leveren via hun ruimtelijke ordeningsbeleid een belangrijke bijdrage aan het waterbeleid. Aan de hand van de Watertoets wordt van hen verwacht dat zij de gevolgen van ruimtelijke ontwikkelingen voor het watersysteem tijdig in beeld brengen, daarover het waterschap om advies vragen en daarmee rekening houden in hun uiteindelijke bestemmingsplan. De inzet en medewerking van gemeenten is sterk toegenomen via het proces van de Kaderrichtlijn Water. In het voorjaar van 2008 is ook door alle Overijsselse gemeenten de Intentieverklaring⁷ ondertekend voor de uitvoering van de KRW.

7.4. Buurprovincies, Rijk en Europa

In het Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn Oost (opvolger en uitbreiding van het Bestuurlijk Waterplatform Vecht – Zwarte Water) wordt sinds 2005 bestuurlijk en ambtelijk afgestemd, zowel met betrekking tot de implementatie van de Kaderrichtlijn Water, WB21 als andere aspecten van het waterbeleid.

⁷ Bovenstaand overwegende spreken de ondertekenaars met het ondertekenen van deze verklaring de intentie uit om:

- De relevante onderdelen van het doelen en maatregelpakket Rijn-Oost, zoals die zijn voortgekomen uit de gebiedsprocessen en vastgelegd in de regionale nota Rijn-Oost 2007, met een positief advies zijnde 'de relevante doelen en maatregelen op te nemen in eigen planvormen en besluiten', voor te leggen aan relevante besturen.
- Die maatregelen waarvoor de respectievelijke overheden verantwoordelijk nemen, uit te voeren in een continuerende samenwerking met andere overheden en betrokken partijen.
- Actieve medewerking te verlenen in relevante planvorming en/of noodzakelijk ruimtelijke procedures, aan de uitvoering van maatregelen waarvoor men niet verantwoordelijk, maar wel bij betrokken is.

De bestuurlijke organisatie van het waterbeheer is complex. Over de gehele bestuurskolom van Europa, Rijk, provincie en waterschappen zijn taken en bevoegdheden verdeeld. Het is voor de provincie van groot belang om ook met Rijk en Europa actieve relaties te onderhouden. Gewenste ontwikkelingen kunnen daardoor vroegtijdig besproken worden. Ook geeft de provincie op deze wijze invulling aan haar regierol door een schakelfunctie te vervullen tussen het (inter-)nationale niveau en de regio.

7.5. *Uitvoering van beleid*

Het beleid zoals dat in deze Omgevingsvisie wordt beschreven wordt via een aantal lijnen ten uitvoer gebracht. In de tekst van de Omgevingsvisie is per paragraaf beschreven welke instrumenten worden ingezet om het voorgestane beleid tot uitvoering te brengen. Daarbij worden onderscheiden: regels in de Omgevingsverordening, (prestatie-)afspraken met partners, gebiedsontwikkelings- en uitvoeringsprojecten, inzet van subsidies en fondsen, kennis delen en kennis verwerven.

Specifiek voor water geldt het volgende. Om het watersysteem op orde te krijgen en te houden zijn tal van maatregelen nodig. Een groot deel van die maatregelen wordt genomen door de waterschappen, bijv. door de herinrichting van oppervlaktewateren, verbetering van waterkeringen, aanpassing van rioolwaterzuiveringsinstallaties. De waterbeheerplannen bieden zicht op deze maatregelen. Jaarlijks zal tussen Gedeputeerde Staten en de waterschappen worden overlegd over de uitvoering van beleid en rapporteren de waterschappen over de door hen genomen maatregelen. Door de provincie zelf is verder een uitvoeringsagenda geformuleerd die samen met waterschappen en gemeenten ten uitvoer zal worden gebracht. Daarbij ligt de nadruk op onderwerpen als klimaatverandering en veiligheid en de bescherming van drinkwaterwinningen.

7.5.1. *Financiële gevolgen uitvoering Waterbeleid Omgevingsvisie*

De uitvoering van het waterbeleid gaat gepaard met veel uitvoeringsacties en kosten. In deze paragraaf wordt de orde van grootte van de financiële gevolgen aangegeven.

In algemene zin vraagt de Omgevingsvisie om bij de uitvoering van waterprojecten als gedragslijn te hanteren:

- in te spelen op het thema ruimtelijke kwaliteit
- kleine waterelementen mee te nemen
- in gebieden “buitengebied accent veelzijdige gebruiksruimte” kansen te benutten om een meer natuurlijk watersysteem te creëren.

Specifiek voor het waterbeleid benoemt de Omgevingsvisie de volgende uitvoeringsactiviteiten:

1. implementatie van de KRW
 - uitvoering maatregelen in oppervlaktewaterlichamen
 - opstellen gebiedsdossiers en maatregelen puntbronnen
 - Programma Samenwerking Stroomgebied Rijn Oost Actualisatie regels voor grondwaterbescherming
2. uitvoering van Ruimte voor de Rivier-projecten
3. uitvoering waterprestaties pMJP
4. programma “Regionale uitwerking waterveiligheid op langere termijn”
5. programma Ruimte voor de Vecht.
6. versnelde sanering waterbodems (programma Carpe Diem, waterschappen, rijk, gemeenten)
7. aanpak grondwaterverontreiniging in stedelijk gebied
8. verruiming en verdieping provinciale wateren in NW-Overijssel
9. voldoen aan de normen voor wateroverlast (NBW-WB21)
10. opstellen van gebiedsdekkende GGOR en uitvoering van maatregelen in met name Natura 2000-gebieden.
11. verbeteren en hanteren watertoets
12. uitvoering WHVBZ, implementatie Zwemwaterrichtlijn

13. maatregelen aangepast bouwen in lage gebieden
14. diverse provinciale uitvoeringsprojecten (vaak in samenwerking):
 - pilot klimaatbestendig bouwen
 - pilot klimaat bestendige natuur EHS
 - onderzoek "klimaatverandering en droogte"
 - programma "landbouw op peil"
 - programma "Klimaatbestendige IJssel"
 - digitale wateratlas Overijssel
 - communicatie provinciaal waterbeleid
 - nieuwe drinkwaterwinning Twente
 - normering wateroverlast
 - implementatie waterwet

Bedacht moet worden dat naast bovenstaande elke overheid nog andere reguliere werkzaamheden heeft. Voor de provincie is dat bijv. de uitvoering van het grondwaterbeheer. Deze zijn hier niet speciaal in beeld gebracht omdat de Omgevingsvisie daar verder geen verandering in aanbrengt.

Voor de uitvoering van bovenstaande actiepunten is voorlopig de volgende financiële inzet geraamd t/m 2020.

Het gaat hier om een eerste en grove raming. De horizon van 2020 maakt dat er inschattingen gemaakt moeten worden.

Tabel 7.1 Overzicht geraamde uitvoeringskosten waterbeleid

Uitvoeringsacties	Totaal benodigd t / m 2020	Totaal provincie	Totaal derden (waterschappen, gemeenten, RWS, V&W)
<i>Bedragen in mln €</i>			
1	776	44	732
2	150		150
3	393	190	203
4	400	100	300
5	100	30	70
6,7,8	45	21	24
Overige 9 t/m 14	13	8	5
Totaal	1.877	393	1.484

Voor de actiepunten 11 en 13 zijn geen bedragen geraamd. Het gaat hier om procesmatige acties die veelal gekoppeld zullen zijn aan grotere gebiedsontwikkelingen, zonder dat hieraan in directe zin kosten zijn verbonden.

Van de totale investering gaat het leeuwendeel naar de implementatie van de KRW (1), de Ruimte voor de Rivier projecten (2) en uitvoering van het pMJP (3). Hiervoor is totaal € 1.310 mln geraamd. Voor de regionale veiligheid op langere termijn (4) (regionale aanpak vanuit rapport Deltacommissie) is daarnaast € 400 mln geraamd.

Voor de provincie zelf wordt op basis van de bovenstaande raming een financiële inspanning voorzien van € 390 mln. Daarvan is nu € 52 mln. opgenomen in de begroting.

Voor zover nu valt te overzien wordt niet verwacht dat bovenstaande inzet leidt tot een meer dan gemiddelde lastenstijging voor de burger. Van de waterschappen wordt een belangrijke inzet verwacht. De kosten voor implementatie van de KRW, de Ruimte voor de Rivier projecten en uitvoering pMJP-projecten zijn eerder al verdisconteerd in de begrotingen en meerjarenramingen van de waterschappen. De Omgevingsvisie creëert hier geen extra opgave. Bij de implementatie van de KRW is de fasering expliciet afgestemd op een normale lastenstijging. De inzet vanuit het rijk is een autonoom proces wat niet door de Omgevingsvisie wordt aangestuurd.

De lasten voor de gemeenten zullen veelal onderdeel uitmaken van grote gebiedsontwikkelingen en niet significant leiden tot meer dan normale lastenstijging.

Eerder is al aangegeven dat het tarief van de provinciale grondwaterheffing op hetzelfde niveau kan worden gehandhaafd (zie paragraaf 5.2.4).

7.5.2. *Economische aspecten*

Dit waterplan draagt, als onderdeel van de Omgevingsvisie, bij aan een goed leef- en vestigingsklimaat en heeft daarmee een gunstige economische invloed. Veiligheid tegen overstromingen is van onschatbare, maar wel indirecte waarde. Een schoon leefklimaat draagt bij aan de gezondheid van mens en ecosysteem en voorkomt kostbare ingrepen om schade te herstellen, zoals blijkt bij bodemsaneringsoperaties.

De landbouw is voor haar productieomstandigheden in belangrijke mate afhankelijk van voldoende en schoon water en een waterhuishouding die is afgestemd op het landbouwkundig gebruik.

De recreatieve sector levert een bijdrage aan de economie die snel in waarde toeneemt. Een goede waterkwaliteit, om te zwemmen, te vissen of te varen is daarvoor van groot belang.

De maatregelen die in dit waterplan zijn voorgesteld dragen op veel punten bij aan een gunstige economische ontwikkeling.

7.5.3. *Monitoring en evaluatie*

Het stellen van doelen en het formuleren van maatregelen vraagt om het volgen van de uitvoering van maatregelen en van de effecten daarvan op het watersysteem. Monitoring sluit de beleidscyclus.

- *Uitvoering*
De uitvoering van provinciale maatregelen wordt gevolgd door middel van de jaarlijkse beleidsrapportages van GS aan PS.
De uitvoering van maatregelen van waterschappen wordt gevolgd in jaarlijks overleg tussen GS en de waterschappen. De prestatie-indicatoren uit de Waterbeheerplannen vormen de aanknopingspunten voor dit overleg.
- *Effecten*
Periodiek (zes-jaarlijks) wordt door de waterschappen gerapporteerd aan GS over de toestand van de waterkeringen.
- *Grondwater*
In het hoofdstuk Kaderrichtlijn Water (par 3.3.4) van deze waterbijlage is het monitoringssysteem voor de kwantiteit en de kwaliteit van grondwater beschreven.
- *Oppervlaktewater*
Over de kwaliteit van het oppervlaktewater wordt periodiek gerapporteerd door de waterschappen, conform de cyclus van de Kaderrichtlijn Water.
Elke waterbeheerder meet peilen en legt deze vast. De effecten van het kwantiteitsbeheer wordt besproken in het jaarlijks overleg met de waterschappen.
- *Zwemwater*
Over de kwaliteit van zwemwateren wordt jaarlijks gerapporteerd, conform de WHVBZ.